

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΔΡΟΜΟΛΑΞΙΑΣ ΜΕΝΕΟΥ ΛΑΡΝΑΚΑΣ
ΚΥΠΡΟΥ»**

ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΑΣ ΣΤΟΪΚΙΔΟΥ

ΑΜ: 2005004

ΕΠΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΦΩΤΟΥΛΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2015

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την εργασία μου αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την καθηγήτριά μου κυρία **Φωτούλα Αργυροπούλου** για τις κατευθύνσεις που μου έδωσε και τον χρόνο που αφιέρωσε. Επίσης και όλους εκείνους που με βοήθησαν για την εκπόνηση της και για τις χρήσιμες πληροφορίες που μου παρείχαν.

Θερμά ευχαριστώ την οικογένεια μου, που με στηρίζει και βρίσκεται στο πλευρό μου σε όλες τις προσπάθειές μου κατά τη φοιτητική μου πορεία.

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση, στην αύξηση του εισοδήματος, καθώς και το αν δημιουργεί αυξημένες προσδοκίες τοπικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Επίσης να διερευνηθεί εάν ο τουρισμός αποτελεί ένα από τα ουσιαστικότερα αναπτυξιακά εργαλεία στα χέρια της πολιτείας και της κάθε περιοχής τοπικά.

Ειδικότερα ερευνάται, εάν και κάτω από ποια οπτική γωνία, ο τουρισμός επιδρά καθοριστικά σε μια τοπική κοινωνία γενικά και ειδικότερα στη Κοινότητα Κιτίου Επαρχίας Λάρνακας Κύπρου.

Για τη συγκεκριμένη κοινότητα ερευνήθηκε το αν αυτή κινείται στα πλαίσια της διαμόρφωσης μιας σωστής πολιτικής διαχείρισης του τοπικού τουριστικού προϊόντος, που να μεγιστοποιεί τις ωφέλειες και να ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιπτώσεις για την περιοχή, κάτι βέβαια που η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη διασφαλίζει.

Η πρωτογενής έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εφαρμογή μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης θα μπορέσει να διατηρήσει την ευημερία και την πολιτιστική ταυτότητα των κατοίκων, με σεβασμό στο περιβάλλον και τη διατήρηση της ελκυστικότητας για τους τουρίστες. Σαν βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη εννοείται η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με κυρίαρχο στοιχείο την εφαρμογή αρχών ισορροπίας και αειφορίας, έτσι ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές χαοτικές καταστάσεις.

Λέξεις Κλειδιά

Τουρισμός, μαζικός τουρισμός, εναλλακτικός τουρισμός, Κοινότητα Κιτίου, δημότες, τουρίστες, επισκέπτες, τουριστική ανάπτυξη, τοπική κοινωνία.

Πίνακας Περιεχομένων

<i>Ευχαριστίες</i>	<i>ii</i>
<i>Περίληψη</i>	<i>iii</i>
<i>Λέξεις Κλειδιά</i>	<i>iii</i>
<i>Πίνακας Περιεχομένων</i>	<i>iv</i>
<i>Κατάλογος Πινάκων</i>	<i>vi</i>
<i>Κατάλογος Διαγραμμάτων</i>	<i>vii</i>
<i>Κατάλογος Εικόνων</i>	<i>viii</i>
<i>Συντομογραφίες – Ακρωνύμια</i>	<i>ix</i>
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
ΜΕΡΟΣ Α΄ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	12
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	12
1.1 Εισαγωγή	12
1.2 Γενικά περί τουρισμού	12
1.2.1 Είδη Τουρισμού - Μορφές τουρισμού	13
1.1.3. Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού	15
1.1.4. Τουρισμός ένας παράγοντας για βιώσιμη τοπική ανάπτυξη	24
1.1.4.1. Καθοριστικοί παράγοντες για την ανοδική πορεία της τουριστικής βιομηχανίας σε ένα τόπο	25
1.1.4.2. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη: Αρχές και πολιτικές	25
1.1.4.2.1 Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	27
1.1.5. Η ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού και τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης.	28
1.1.6 Επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή - θετικές συνέπειες - αρνητικές συνέπειες.	31
1.1.7. Άλλες επιδράσεις του σύγχρονου τουρισμού	34
1.1.7.1 Επιδράσεις του σύγχρονου τουρισμού στην οικονομία, στην κοινωνία και στο φυσικό περιβάλλον	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο – Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΟΜΟΛΑΞΙΑΣ ΜΕΝΕΟΥ – ΛΑΡΝΑΚΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	40

2.1 Εισαγωγή	40
2.2 Περιγραφή της Κοινότητας Κιτίου – Γεωγραφική Τοποθέτηση	40
2.2.1 Ιστορική τοποθέτηση της Κοινότητας Κιτίου	41
2.3 Τα βασικότερα αναπτυξιακά έργα της περιοχής έρευνας από το 1961 έως και σήμερα	49
2.4 Κοινωνικές – Πολιτιστικές δραστηριότητες	51
2.5 Τουριστικοί προσδιορισμοί	54
2.6 Οικιστικό περιβάλλον	58
ΜΕΡΟΣ Β΄ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	61
Η ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	61
3.1. Γενικός Σκοπός – Αντικείμενο της έρευνας	61
3.2. Μεθοδολογία της έρευνας	61
3.3. Περιορισμοί Έρευνας	62
3.4. Παρουσίαση αποτελεσμάτων της έρευνας	62
Ανάλυση ερωτηματολογίων δημοτών/επισκεπτών/τουριστών	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	97
4.1.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	97
4.1.1 Εισαγωγή	97
Συμπεράσματα	97
4.1.2 Συμπεράσματα έρευνας	98
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	103
Ελληνική	103
Ξενόγλωσση	104
Πηγές	105
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	106

Κατάλογος Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.1 Φύλο ερωτηθέντων	63
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.2 Ηλικιακή ομάδα	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.3 Χαρακτηριστικά δείγματος	65
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.4 Χώρα προέλευσης επισκεπτών/τουριστών	66
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.5 Περιοχή διαμονής δημοτών.....	67
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.6 Επαγγελματική απασχόληση.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.7 Οικογενειακή κατάσταση.....	69
ΠΙΝΑΚΑΣ:3.4.8 Επίπεδο εκπαίδευσης	70
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.9 Είδος απασχόλησης.....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.10 Κύρια πηγή εισοδήματος	72
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.11 Χρονικό διάστημα διαμονής.....	74
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.12 Σημαντικότητα τουριστικών δραστηριοτήτων για την οικονομία.....	75
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.13 Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής	76
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.14 Τουριστικοί προορισμοί	77
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.15 Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στο περιβάλλον	79
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.16 Πλεονεκτήματα της Κοινότητας Κιτίου για τουρισμό	80
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.17 Ύπαρξη επιπτώσεων τουρισμού στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον	81
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.18 Διαθεσιμότητα εγκαταστάσεων της Κοινότητας Κιτίου	82
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.19 Ποιότητα τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου	84
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.20 Τουριστική προσέλευση-Συνεργασία με πρακτορεία.....	85
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.21 Σκοπός επίσκεψης τουριστών/επισκεπτών της Κοινότητας Κιτίου	86
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.22 Επηρεασμός της ζωής των δημοτών από τον τουρισμό	87
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.23 Συμμετοχή των δημοτών στην τουριστική ανάπτυξη της Κοινότητας Κιτίου ...	88
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.24 Προβλήματα ανάπτυξης του τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου	90
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.25 Στόχοι και επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στη Κοινότητα Κιτίου..	91
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.26 Εξέλιξη του τουρισμού βάση της αναπτυξιακής πολιτικής της Κοινότητας Κιτίου.....	93
ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.27 Λόγοι που συμβάλουν αρνητικά στην καθημερινότητα	94

Κατάλογος Διαγραμμάτων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4.1 Φύλλο ερωτηθέντων	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.2 Ηλικιακή Ομάδα	64
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.3 Χαρακτηριστικά δείγματος	65
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4.4 Χώρα και πόλη προέλευσης επισκεπτών/τουριστών	67
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4.5 Περιοχής διαμονής δημοτών	68
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.6 Επαγγελματική απασχόληση	69
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.7 Οικογενειακή κατάσταση	70
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.8 Επίπεδο εκπαίδευσης	71
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.9 Είδος απασχόλησης	72
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.10 Κύρια πηγή εισοδήματος	73
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.11 Χρονικό διάστημα διαμονής	74
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.12 Σημαντικότητα τουριστικών δραστηριοτήτων για την οικονομία	75
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.13 Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής ..	76
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.14 Τουριστικοί προορισμοί	78
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.15 Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στο περιβάλλον της περιοχής ..	79
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.16 Πλεονεκτήματα της Κοινότητας Κιτίου για τουρισμό	80
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.17 Ύπαρξη επιπτώσεων τουρισμού στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον	81
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.18 Διαθεσιμότητα εγκαταστάσεων της Κοινότητας Κιτίου	83
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.19 Ποιότητα τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου	84
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.20 Τουριστική προσέλευση-Συνεργασία με πρακτορεία	85
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.21 Σκοπός επίσκεψης τουριστών/επισκεπτών στο της Κοινότητας Κιτίου	86
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.22 Επηρεασμός της ζωής των δημοτών από τον τουρισμό	87
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.23 Συμμετοχή των δημοτών στην τουριστική ανάπτυξη της Κοινότητας Κιτίου	89
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.24 Προβλήματα ανάπτυξης του τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου	90
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.25 Στόχοι και επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στη Κοινότητα Κιτίου	92
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.26 Εξέλιξη του τουρισμού βάση της αναπτυξιακής πολιτικής της Κοινότητας Κιτίου	94
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.27 Λόγοι που συμβάλουν αρνητικά στην καθημερινότητα	95

Κατάλογος Εικόνων

ΕΙΚΟΝΑ 1 <i>Παραλία Κιτίου</i>	40
ΕΙΚΟΝΑ 2: <i>Ναός της Παναγίας της Αγγελόκτιστης, Κίτι</i>	54
ΕΙΚΟΝΑ 3 <i>Η Παναγία η Αγγελόκτιστη</i>	55
ΕΙΚΟΝΑ 4 <i>Η Αγγελόκτιστη Κιτίου</i>	56
ΕΙΚΟΝΑ 5: <i>Παρεκκλήσι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ</i>	57
ΕΙΚΟΝΑ 6: <i>Λαογραφικό Μουσείο</i>	58
ΕΙΚΟΝΑ 7: <i>Αρχαίον Κιτίον</i>	102

Συντομογραφίες – Ακρωνύμια

Συντομογραφία	Επεξήγηση
UNEP	United Nations Environment Program
UNESCO	United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization
UNWTO	United Nations World Tourism Organization Network
WTO	World Tourism Organization
A.E.	Ανώνυμος Εταιρεία
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
E.E.	Ευρωπαϊκή Ένωση
E.K.	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
E.O.T.	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
E.Π.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
E.T.A.	Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης
ΕΛΛ.Κ.Α	Ελληνικό Κέντρο Αγροτουρισμού
Ο.Τ.Δ	Ομάδα Τοπικής Δράσης(ένα σύνολο ανθρώπων από κάθε επίπεδο της διοικητικής και επιχειρησιακής διάρθρωσης, όπου ο καθένας αναλαμβάνει να παίζει συγκεκριμένο ρόλο για τον κοινό σκοπό)
Π.Ο.Τ.	Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO)
Π.Ο.Φ.	Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF)
Σ.Ε.Τ.Ε.	Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί μια οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα που κινείται σε τοπικό και διεθνές επίπεδο και για πολλές εθνικές οικονομίες η πρωταρχική παραγωγική διαδικασία που λειτουργεί σαν βασική πηγή εισοδήματος. Καλύπτει σχεδόν όλα τα εισοδηματικά στρώματα και προσπαθεί να ικανοποιήσει τη βασική πλέον ανάγκη του ανθρώπου που είναι η δυνατότητα αλλαγής περιβάλλοντος και τρόπου ζωής, για ένα χρονικό διάστημα, που σε ποιότητα και ποσότητα ποικίλλει ανάλογα με τη διάθεση και το μέγεθος της δαπάνης που ο κάθε άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει.

Η λέξη τουρίστας (tourist) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1800, ενώ το 1811 πρωτοεμφανίστηκε ο όρος τουρισμός (tourism) για να δηλώσει με επεξηγηματικό τρόπο την πρακτική να ταξιδεύει κανείς για λόγους ευχαρίστησης. Ωστόσο, η λέξη προσέλαβε αρνητικούς συνειρμούς, καθώς υποδήλωνε τα φτηνά ομαδικά ταξίδια και συνοδεύονταν από ένα είδος βρετανικής υπεροψίας απέναντι στους ξένους. Αντίθετα, οι όροι ταξίδι και ταξιδιώτης διατήρησαν τη θετική σημασία τους, καθώς συνδέονταν με την εικόνα των πρώτων ταξιδευόντων, οι οποίοι προέρχονταν από την εύπορη, μορφωμένη ή αριστοκρατική elite¹.

Τουρισμός, όπως αναφέρει ο Medecin, «είναι μια δραστηριότητα ευκαιρίας που συνίσταται στο να ταξιδεύει κανείς μακριά από τον τόπο διαμονής του για διασκέδαση, για ανάπαυση, για εμπλουτισμό των εμπειριών του και την ανύψωση του πνευματικού επιπέδου από την παρουσίαση νέων μορφών ανθρώπινης δράσης και από τις εικόνες μιας άγνωστης φύσης»².

Η συγκεκριμένη πτυχιακή χωρίζεται σε δύο μέρη:

Στο πρώτο μέρος επιχειρείται, η θεωρητική προσέγγιση του θέματος με διαχωρισμό δυο κεφαλαίων. Για το λόγο αυτό πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική έρευνα, η οποία περιλαμβάνει αναφορές από ελληνικά και ξενόγλωσσα βιβλία και επιπλέον και αντλήθηκαν πηγές από το διαδίκτυο, χρήσιμες για την ολοκλήρωση της.

Στο δεύτερο μέρος επιχειρείται η ερευνητική προσέγγιση του θέματος. Ως προς το ερευνητικό σκέλος της εργασίας πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα με

---

¹ Doswell, R., (2002), Τουρισμός, ο Ρόλος του Αποτελεσματικού Μάνατζμεντ, Αθήνα: Κριτική, σελ 23

² Αποστολόπουλος, Κ. και Σδράλη, Δ. 2009, Εναλλακτικός και Ήπιος Τουρισμός Υπαίθρου, Αθήνα: Ελληνοεκδοτική, σελ 51

ερωτηματολόγια των είκοσι οκτώ (28) ερωτήσεων που απάντησαν ενενήντα (90) δημότες/επισκέπτες/τουρίστες της Κοινότητας Κιτίου. Στην πορεία έγινε ανάλυση των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν, με μαθηματική στατιστική μέθοδο.

Η περιγραφή των κεφαλαίων έχει ως εξής:

Στο *πρώτο κεφάλαιο* γίνεται αναφορά γενικότερα για το φαινόμενο του τουρισμού και για τις επιδράσεις που ασκεί η τουριστική ανάπτυξη στην τοπική κοινωνία ενός τόπου. Ειδικότερα αναλύονται οι εναλλακτικές μορφές του τουρισμού και προσδιορίζονται οι τρόποι που ο τουρισμός θα μπορούσε να είναι ένας σημαντικός παράγοντας για βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.

Στο *δεύτερο κεφάλαιο* δίνεται η περιγραφή της φυσιογνωμίας της περιοχής της Κοινότητας Κιτίου - Επαρχίας Λάρνακας Κύπρου, καθώς και της τουριστικής, πολιτιστικής αναπτυξιακής ταυτότητας της.

Το *τρίτο κεφάλαιο*, περιγράφει την ερευνητική προσέγγιση του θέματος, όπου ακολουθεί, η στατιστική ανάλυση του δείγματος μέσω πινάκων και διαγραμμάτων που προέκυψαν από την έρευνα, καθώς και ο σχολιασμός αυτών.

Τέλος, στο *τέταρτο κεφάλαιο* παρουσιάζονται τα ειδικά συμπεράσματα που απορρέουν από την προαναφερθείσα πρωτογενή έρευνα.

ΜΕΡΟΣ Α΄ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, αναλύονται οι βασικότερες έννοιες που σχετίζονται με το θέμα της εν λόγω πτυχιακής. Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί μια οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα που κινείται σε τοπικό και διεθνές επίπεδο και για πολλές εθνικές οικονομίες είναι πρωταρχική και παραγωγική διαδικασία που λειτουργεί σαν βασική πηγή εισοδήματος. Καλύπτει σχεδόν όλα τα εισοδηματικά στρώματα και προσπαθεί να ικανοποιήσει τη βασική πλέον ανάγκη του ανθρώπου που είναι η δυνατότητα αλλαγής περιβάλλοντος και τρόπου ζωής, για ένα χρονικό διάστημα, που σε ποιότητα και ποσότητα ποικίλλει ανάλογα με τη διάθεση και το μέγεθος της δαπάνης που ο κάθε άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει.

Οι έννοιες που θα αναφερθούν είναι οι εξής: τουρισμός – είδη τουρισμού – τοπική ανάπτυξη – εναλλακτικές μορφές τουρισμού, πολιτιστική ανάπτυξη και τουριστική ανάπτυξη, καθώς επίσης γίνεται αναφορά στις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή.

1.2 Γενικά περί τουρισμού

Ο τουρισμός είναι μια δυναμική υπαρκτή πραγματικότητα κατά τον 21ο αιώνα και συγγραφείς – ερευνητές, οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι, δημοσιογράφοι, κρατικοί και διεθνείς φορείς αποπειρώνται να ορίσουν την έννοια και το περιεχόμενο αυτού του όρου, διατυπώνοντας τις περισσότερες φορές ορισμούς που θεωρούνται ελλιπείς. Κοινός τόπος όλων αυτών των εννοιολογικών προσεγγίσεων είναι ότι ο τουρισμός περιλαμβάνει όλα τα ταξίδια διάρκειας άνω των 24 ωρών για λόγους ψυχαγωγίας, εργασίας, σπουδών, υγείας³.

Ο εννοιολογικός ορισμός του τουρισμού, λόγω της πολυπλοκότητας του θα συνεχίσει να είναι ανακριβής, διότι εμπλέκονται, από τη μία, πολυάριθμες επιχειρήσεις, μέγας αριθμός ερευνητών και το κράτος και διότι, από την άλλη, συντελούνται ραγδαίες αλλαγές στον κόσμο του ταξιδιού. Οι οικονομικές επιπτώσεις και επιρροές από τον τουρισμό μόλις τώρα έχουν αρχίσει να διαφαίνονται και τα παραδείγματα που θα

---

³ Καραγιάννης, Σ., Έξαρχος, Γ., (2006), Τουρισμός: τουριστική Οικονομία Ανάπτυξη Πολιτική . Ηράκλειο: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης, σελ 21-35

αναφέρουμε είναι ενδεικτικά: Οι αυτοκινητοβιομηχανίες έχουν τεράστια συμφέροντα από τον τουρισμό, αλλά τι ποσοστό των πωλήσεών τους οφείλεται ή αποδίδεται στον τουρισμό είναι εντελώς άγνωστο.

Με βάση τη διαίρεση του Παγκοσμίου Οργανισμού Τουρισμού (WTO – ΠΟΤ), ο τουρισμός διακρίνεται στις εξής έξι κατηγορίες:

- τους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας και τα ταξίδια τους εκτός των ορίων αυτής (εγχώριος)
- τους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας και τους αλλοδαπούς επισκέπτες της και τα ταξίδια τους εντός των ορίων αυτής (εσωτερικός)
- τους αλλοδαπούς επισκέπτες μιας χώρας και τα ταξίδια τους εντός των ορίων αυτής (εισερχόμενος)
- τους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας και τα ταξίδια τους εντός των ορίων αυτής αλλά και προς χώρες της αλλοδαπής (εθνικός)
- τους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας και τα ταξίδια τους προς χώρες της αλλοδαπής (εξερχόμενος)
- τους μόνιμους κάτοικους μιας χώρας και τα ταξίδια τους προς χώρες της αλλοδαπής αλλά και τους αλλοδαπούς κατοίκους και τα ταξίδια τους σε άλλες χώρες (διεθνής).

1.2.1 Είδη Τουρισμού - Μορφές τουρισμού

Στην τουριστική βιβλιογραφία υπάρχει ευρεία γκάμα από τυπολογίες, μορφές και είδη τουρισμού, οι οποίες ταξινομούνται με διάφορα κριτήρια. Γενικά, υποστηρίζεται ότι οι εννοιολογικές οριοθετήσεις των διαφόρων μορφών τουρισμού καθορίζονται από τέσσερις βασικούς παράγοντες⁴.

- Το βασικό κίνητρο ή το σύνολο των κινήτρων που οδηγούν τον τουρίστα στο ταξίδι,
- Τον τύπο και τα χαρακτηριστικά του ταξιδιού,
- Τη χρονική περίοδο πραγματοποίησης της κάθε μορφής ταξιδιού,
- Τις συνέπειες κάθε μορφής τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη.

Οι γενικές μορφές τουρισμού είναι:

---

⁴ Κολτσιδόπουλος, Γ.Δ., (2005), Τουρισμός, Θεωρητική Προσέγγιση, Αθήνα: Έλλην, σελ 19-21

▪ **Κλασικός τουρισμός**

Πρόκειται για το μεγαλύτερο τμήμα τουριστών και αποτελείται από ανθρώπους που αναζητούν την ξεκούραση και τη διασκέδαση. Θέλουν να μείνουν σε άνετα ξενοδοχεία διακοπών και άλλες μονάδες τουριστικής διαμονής σε παραθαλάσσιες περιοχές.

Πρόκειται για την παραδοσιακή αγορά διακοπών που αλλάζει μόνο ανάλογα με την εκάστοτε μόδα, προτιμήσεις και αξίες. Κατηγοριοποιείται κυρίως βάση εθνικότητας, κοινωνικής τάξης, κατανάλωσης και ηλικίας.

▪ **Τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων**

Τα ακόλουθα αποτελούν παραδείγματα των αγορών ειδικού ενδιαφέροντος.

✓ Φυσιολατρικός τουρισμός, σε όλες τις εξειδικευμένες μορφές του (που συνήθως περικλείονται στον ευρέως διαδεδομένο όρο «οικολογικός τουρισμός» ή «οικοτουρισμός»)

✓ Τρέκινγκ

✓ Ψάρεμα

✓ Διάφορες και εξειδικευμένες κατηγορίες πολιτιστικών ενδιαφερόντων (π.χ. που συνδέονται με την ιστορία, την τέχνη, την λογοτεχνία ή την αρχαιολογία)

✓ Φωτογραφία

✓ Καταδύσεις

✓ Ράφτινγκ

✓ Κρουαζιέρες σε ποτάμια

✓ Τουρισμός περιπέτειας έχοντας ως βάση κατασκηνώσεις

✓ Παρακολούθηση αθλητικών συναντήσεων – αγώνων

✓ Τουρισμός νέων – τουρισμός στο ύπαιθρο και τουρισμός περιπέτειας

Οι αγορές αυτές διαμορφώνονται μέσα από τα κοινά ειδικά ενδιαφέροντα των ανθρώπων που τις αποτελούν. Αυτό το ενδιαφέρον – το κίνητρο – είναι πιο σημαντικό από τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά, π.χ. την ηλικία, το πολιτιστικό υπόβαθρο κ.λπ.

▪ **Εναλλακτικός τουρισμός**

Αρκετοί είναι αυτοί που αναρωτιούνται γιατί θα πρέπει ο εναλλακτικός τουρισμός να αποτελεί ξεχωριστή κατηγορία αντί να εντάσσεται στον τουρισμό ειδικών ενδιαφερόντων.

Οι αναλυτές της τουριστικής αγοράς τείνουν να μιλούν για το νέο ταξιδιώτη. Είναι αυτός που έχει καλύτερη μόρφωση, είναι πιο συνειδητοποιημένος πολιτιστικά, πιο ευαίσθητος σε θέματα περιβάλλοντος και πολιτισμού, πιο περίεργος και πιο αναλυτικός. Αυτοί οι άνθρωποι αναζητούν μια εναλλακτική στις βασικές τάσεις των μεγάλων αγορών μαζικού τουρισμού. Δεν θέλουν μεγάλα και σύγχρονα ξενοδοχεία και βασίζονται συνήθως σε μικρές μονάδες διαμονής που αποτελούν τμήμα της τοπικής κοινότητας και αντικατοπτρίζουν τις αξίες και τον τρόπο ζωής του τόπου.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αναζητά και προστατεύει την τοπική κουλτούρα και φέρνει κοντά του την τοπική κοινότητα με τρόπο τέτοιο που όλοι βγαίνουν ωφελημένοι. Είναι ένα είδος τουρισμού που υποστηρίζει τις τοπικές ανάγκες και προσδοκίες, προωθεί την τοπική μαγειρική, τη χρήση τοπικών υλικών και χειροτεχνίας, και την ανάπτυξη ενός μεγάλου εύρους άλλων υπηρεσιών τουριστικών, π.χ. τοπικές λαϊκές παραστάσεις, τρέκινγκ, εκθέσεις χειροτεχνίας, πολιτιστικές εκδηλώσεις. Επίσης ενισχύει τη δημιουργία και την ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων οι οποίες ανήκουν στον τοπικό πληθυσμό.⁵

1.1.3. Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού

Ως εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρούνται αυτές πέραν του μαζικού τουρισμού, οι οποίες επιδιώκουν την αποφυγή αρνητικών και τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών παραγόντων και επιπτώσεων.

Κύρια χαρακτηριστικά των μορφών αυτών είναι:

1. Η μικρής κλίμακας, ελεγχόμενη και ρυθμιζόμενη ανάπτυξη,
2. Η ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική/ανεξάρτητη βάση ή μικρής κλίμακας
3. Η έμφαση στην απόκτηση εμπειριών για τις τοπικές κουλτούρες και στη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών.

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται όλο και πιο συστηματικά οι ειδικές μορφές τουρισμού, που προσφέρουν τη δυνατότητα στους ταξιδιώτες να εμπλουτίσουν τις δραστηριότητές τους και με προγράμματα εξειδικευμένων δράσεων, όπως είναι ο

---

⁵ Doswell, R., (2002), Τουρισμός, ο Ρόλος του Αποτελεσματικού Μάνατζμεντ, Αθήνα Εκδ. Κριτική, σελ 23

θεραπευτικός – ιαματικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός κ.λ.π. Αποτελούν πλέον έναν προσφιλή τουριστικό προορισμό όχι μόνο για διακοπές «κλασσικού τύπου», αλλά και για όσους επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εναλλακτικές διακοπές, αναζητώντας εκτός από την ξεκούραση και την απόλαυση των αξιοθέατων μιας περιοχής και τη μοναδική εμπειρία, που προσφέρουν η φύση και τα «προϊόντα» της, ο θρησκευτικός πολιτισμός της αλλά και οι εξειδικευμένες υποδομές μιας τουριστικής βιομηχανίας.

▪ **Αγροτουρισμός**

Ο αγροτουρισμός, ως μία από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, επιδιώκει τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων και ανταποκρίνεται σε δύο ανάγκες.

Η πρώτη είναι η ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων για επιστροφή στη φύση με σκοπό να ξεφύγουν από τις δυσκολίες της καθημερινής ζωής. Σύμφωνα με έρευνες σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη το 1996 και 2000, αλλά και με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία διαπιστώθηκε πως αυτοί που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι κυρίως κάτοικοι πόλεων, οι οποίοι επιθυμούν να ξεφύγουν από την εξαντλητική καθημερινότητα της πόλης και να χαλαρώσουν για λίγες μέρες στην ύπαιθρο⁶.

Η δεύτερη ανάγκη αφορά τους αγρότες, οι οποίοι υπερνικούν το ρόλο τους ως παραγωγοί και ασχολούνται επιπλέον με τον τομέα των υπηρεσιών σε μία προσπάθεια να συμπληρώσουν το αγροτικό τους εισόδημα⁷. Ο όρος «αγροτουρισμός» (agritourism) ορίζεται ως «η δραστηριότητα που αναπτύσσεται στον αγροτικό χώρο από αγρότες κατά κύριο επάγγελμα που είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας περιοχής και έχουν ως κύριο σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού τους εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας με την εκμετάλλευση μικρών τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, κάμπινγκ), την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής

---

⁶ Ιακωβίδου, Ο., (2006), Αγροτικός Τουρισμός: Η ελληνική πραγματικότητα, Εισήγηση στο Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Δράμας 3^ο Θεματικό πεδίο: Περιβάλλον-Τουρισμός-Πολιτισμός, Δράμα, 28 & 29 Ιανουαρίου, <http://www.drama.gr/anaptychiako>, σελ. 3-7

⁷ Iakovidou, O., (2002), "Women's Agrotourist Cooperatives in Greece: Key Elements for Their Successful Operation", *Journal of Rural Cooperation*, Vol. 30 (1), pp 13-24.

παραγωγής και την ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων που συνδέονται συμπληρωματικά με τον τουρισμό»⁸.

▪ **Επαγγελματικός Τουρισμός**

Επαγγελματικά ταξίδια ονομάζονται οι μετακινήσεις εκείνες που πραγματοποιούνται από επαγγελματίες οποιουδήποτε τομέα για επαγγελματικούς σκοπούς. Όταν τα ταξίδια αυτά εμπλουτίζονται από κάποιες παράπλευρες τουριστικές δραστηριότητες, τότε μιλάμε για την εναλλακτική μορφή τουρισμού που ονομάζεται επαγγελματικός τουρισμός. Στα πλαίσια του επαγγελματικού τουρισμού γίνονται ορισμένες διακρίσεις που αφορούν στο συγκεκριμένο σκοπό του ταξιδιού. Έτσι, όταν το ταξίδι πραγματοποιείται με σκοπό την συμμετοχή σε κάποιο συνέδριο, έκθεση, συμπόσιο κλπ., πρόκειται αντίστοιχα για συνεδριακό τουρισμό, τουρισμό εκθέσεων, συμποσίων κοκ. Στον επαγγελματικό τουρισμό υπάγεται επίσης και ο τουρισμός κινήτρων, όπου ένα τουριστικό πακέτο δωρίζεται από μια εταιρία στους υπαλλήλους της με σκοπό την επιβράβευσή τους για τις υψηλές αποδόσεις τους ή ακόμα και ως κίνητρο για υψηλότερες μελλοντικές αποδόσεις.

▪ **Συνεδριακός Τουρισμός**

Είναι ο τουρισμός που γίνεται κατά τη διάρκεια ενός συνεδρίου, στο οποίο οι σύνεδροι, που έχουν επαγγελματική ιδιότητα, ενημερώνονται, συζητούν και παίρνουν αποφάσεις για σημαντικά και κοινού ενδιαφέροντος θέματα, ενώ στον εκτός συνεδρίου χρόνο, επιδίδονται σε τουριστικές δραστηριότητες.

Η πρώτη μορφή συνεδρίων ήταν ο θεσμός των Αμφικτυονιών στην Αρχαία Ελλάδα. Οι Αμφικτυονίες ήταν συγκεντρώσεις αντιπροσώπων των γειτονικών Ελληνικών φυλών και αργότερα των γειτονικών πόλεων – κρατών, για λόγους αρχικά θρησκευτικούς και έπειτα πολιτικούς, πολεμικούς, φορολογικούς, επίλυσης τοπικών ζητημάτων κλπ. Στην σημερινή του μορφή ο συνεδριακός τουρισμός εμφανίστηκε στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1960, ακολουθούμενος και από άλλες μορφές επαγγελματικού τουρισμού.

Οι παράγοντες που εμπλέκονται στον συνεδριακό τουρισμό είναι :

- Οι σύνεδροι (τουρίστες)
- Ο τόπος του συνεδρίου (τουριστικός προορισμός)

---

⁸ Λαγός, Δ., Τομάρας, Π., (2005), Ο Αγροτουρισμός ως Παράγοντας Τοπικής Ανάπτυξης: Η περίπτωση της Ελλάδας, <http://dspace.lib.uom.gr/tomasar>, σελ. 6-12.

- Ο χώρος του συνεδρίου (συνεδριακό κέντρο)
- Οι παράπλευρες προσφερόμενες τουριστικές υπηρεσίες
- Η διοίκηση του συνεδρίου

Ο συνεδριακός τουρισμός είναι μια από τις μορφές τουρισμού με μεγάλη σημασία διεθνώς, διότι προσελκύει επισκέπτες μέσης και ανώτερης εισοδηματικής τάξης και μάλιστα στις εκτός αιχμής περιόδους. Για το λόγο αυτό αποτελεί και μια πολύ καλή ευκαιρία για τον εκάστοτε προορισμό να προωθήσει τον ποιοτικό τουρισμό και σε άλλες από τις μορφές της τουριστικής του αγοράς.

▪ **Θρησκευτικός Τουρισμός**

Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες.

Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακράιωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία. Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές, φιλέρευνους τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας.

▪ **Θεραπευτικός – Ιαματικός Τουρισμός**

Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του τουριστικού πλούτου μιας περιοχής, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).

Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθριτικά και οι ρευματοπάθειες, και διακρίνεται σε δύο είδη:

Την εσωτερική, η οποία περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία (πόση ιαματικών νερών), εισπνοθεραπεία (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και τις πλύσεις (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές)

Την εξωτερική, η οποία περιλαμβάνει τα λουτρά, τις καταιωνίσεις (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με ψηλή ή χαμηλή πίεση) τις υδρομαλάξεις (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), την υδροκινησιοθεραπεία (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και την πηλοθεραπεία (εφαρμογή πηλού, που έχει «ωριμάσει», σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις).

▪ Περιπατητικός Τουρισμός

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής δημιουργεί στον άνθρωπο του «δυτικού» κόσμου ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις, οι οποίες προκύπτουν από τους γρήγορους ρυθμούς, το άγχος, την απομάκρυνση από τη φύση και το συνάνθρωπο, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά που συνάγουν σε μια αίσθηση απώλειας, από την καθημερινή ζωή, του στοιχείου της αυθεντικότητας. Η έλλειψη αυτή αποτελεί συχνά τουριστικό κίνητρο για πολλούς επισκέπτες εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Η ανάγκη του ανθρώπου για επιστροφή στην φύση, στις ρίζες του ή στο παρελθόν, αποτελούν από μόνα τους τις κυρίαρχες κινητήριες δυνάμεις και χαρακτηρίζουν συγκεκριμένες μορφές τουρισμού φυσιολατρικός, τουρισμός επιστροφής στο παρελθόν κ.λπ.). Μια από τις μορφές αυτές είναι και ο περιπατητικός τουρισμός, που μπορεί να οριστεί ως η μορφή εναλλακτικού τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα του τουρίστα είναι η πεζοπορία.

▪ Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικό – περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του.

Μεμονωμένες περιπτώσεις ανάδειξης και αξιοποίησης γεωλογικών μνημείων υπάρχουν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης – εκπαίδευσης κ.τ.λ.) καθώς και παραγωγή γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.). Για την ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων σχετικά με το θέμα αυτό και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών συστάθηκε το δίκτυο ευρωπαϊκών γεωπάρκων, στο οποίο συμμετέχει η Ελλάδα και η Κύπρος.

▪ Οινοτουρισμός

Ο οινοτουρισμός ευνοεί την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και την ενδυνάμωση-ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας και των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών που συνθέτουν την εικόνα μιας περιφέρειας. Ο παραγωγός εντάσσεται και λειτουργεί στο ευρύτερο δίκτυο της τοπικής οικονομίας, βρίσκει εναλλακτικούς τρόπους στήριξης του εισοδήματός του και απαντήσεις σε πιεστικά διλήμματα που τίθενται σε καιρούς σκληρού παγκόσμιου ανταγωνισμού. Ένα οργανωμένο και ποιοτικά διαρθρωμένο οινοτουριστικό πρόγραμμα μπορεί να λειτουργήσει ως ασπίδα για περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους από βίαιες περιβαλλοντικές επιθέσεις, συνέπεια του «πειρατικού» τουρισμού ή άλλων παρεμβάσεων».

▪ Ορεινός τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός, ο οποίος παρουσιάζει και ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής, κλπ. Οι περιοχές όπου αναπτύσσονται τέτοιες δραστηριότητες, θα πρέπει να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσον το δυνατόν πληρέστερα και καλύτερα.

▪ Οικοτουρισμός

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού αποδίδεται και συναρτάται με ορισμένα προβλήματα που δημιούργησε η αύξηση και κυρίως ο τρόπος ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού, προβλήματα κυρίως περιβαλλοντικής και κοινωνικής – πολιτιστικής υποβάθμισης περιοχών ή χωρών, αλλά και άνισης κατανομής του προκαλούμενου οικονομικού οφέλους. Η αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του πληθυσμού, γενικά ή της τουριστικής αγοράς ειδικότερα και οι στόχοι για μια βιώσιμη και αειφόρο τουριστική ανάπτυξη που επιδιώκουν διάφοροι τομείς (διεθνείς, κρατικοί, επιχειρηματικοί) θεωρούνται οι κύριοι προωθητικοί παράγοντες του οικοτουρισμού.

Γενικά, ο οικοτουρισμός ορίζεται ως μια περιβαλλοντικά υπεύθυνη ταξιδιωτική δραστηριότητα, σε σχετικά άθικτες φυσικές περιοχές, με στόχο την απόλαυση και γνωριμία των φυσικών αλλά και ενταγμένων στο φυσικό περιβάλλον, αγαθών. Όντας μια περιορισμένων περιβαλλοντικών επιπτώσεων δραστηριότητα – ή μη καταναλωτική – ο οικοτουρισμός εκτός του ότι προσφέρει ευχαρίστηση/απόλαυση και γνώσεις/εμπειρίες στον επισκέπτη, διατηρεί και ενισχύει την ευημερία των τοπικών κοινοτήτων, που θεωρούνται αναπόσπαστο τμήμα μιας τέτοιας δραστηριότητας και αναπτυξιακής διαδικασίας.

Ο οικολογικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή η οποία έχει άμεση σχέση με το αγροτικό περιβάλλον και είναι συνυφασμένος και με δραστηριότητες σε αγροτικούς χώρους, οι οποίες προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και προσφέρει στους τουρίστες θετικές εμπειρίες και ευκαιρίες για γνωριμία με το περιβάλλον και γενικότερα με την ύπαιθρο.

Άλλες έννοιες όπως ο τουρισμός φύσεως ή φυσιολατρικός και ο περιβαλλοντικός τουρισμός σχετίζονται με τον οικοτουρισμό και κατά συνέπεια με τον αγροτουρισμό. Αυτές οι μορφές εστιάζονται σε δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής που χρησιμοποιούν πόρους με ειδικά φυσικά χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα χιόνι, θάλασσα, αέρα ή δραστηριότητες συλλεκτικού χαρακτήρα (κυνήγι – σουβενίρ), με διάφορους βαθμούς επίδρασης στο περιβάλλον.

Σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις του οικοτουρισμού που συναρτώνται με προσπάθειες που έγιναν την τελευταία δεκαετία και επικεντρώνονται:

- Στην αναβάθμιση του αναπτυξιακού μοντέλου μαζικού τουρισμού και στην προώθηση πολιτικών αειφορικής ανάπτυξης (κυρίως σε μεσογειακές χώρες)

- Σε ορισμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως αγροτουρισμού.

Αλλά και η Ελλάδα παρουσιάζει ευκαιρίες για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού και εντοπίζονται:

- Στον πλούτο και ποικιλία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων
- Στη στήριξη από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο προστατευομένων περιοχών
- Στα προσφερόμενα από τον κρατικό τομέα οικονομικά κίνητρα / κονδύλια, εθνικά και κοινοτικά
- Στην αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού
- Στη συσσώρευση σχετικών με τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό εμπειριών.
- Τουρισμός περιπέτειας

Εκτός από τους μακρινούς προορισμούς που δεν αφορούν τις ευρωπαϊκές αγροτικές περιοχές, η Μεσόγειος αντιπροσωπεύει σημαντικό μέρος μιας αγοράς που καλύπτει πολλές κατηγορίες προϊόντων και διαιρείται όλο και περισσότερο σε ειδικούς τομείς (πελατεία για εκδρομές, πελατεία των άκρων, του φυσιολατρικού αθλητισμού κ.λ.π.). Στη Βόρεια Ευρώπη, χώρες όπως η Ιρλανδία, η Σκωτία ή η Ουαλία, γνωρίζουν μια ταχεία ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού.

Ο μακρινός περίπατος, συνιστώσα του τουρισμού περιπέτειας, δεν αποτελεί από μόνος του τουριστικό προϊόν. Είναι ένας τρόπος πρόσβασης στη φύση, στην ύπαιθρο, στην ανακάλυψη.

Δεν πωλείται ένα προϊόν «μακρινού περιπάτου» χωρίς συγκεκριμένο κίνητρο ανακάλυψης. Αυτή η ανακάλυψη ορίζεται σε μια σχέση με την εικόνα και το δυναμικό μιας περιφέρειας που εξηγείται σε ένα πρόγραμμα, απευθύνεται σε τομείς διαφοροποιημένης πελατείας και διακρίνεται:

- Σε αθλητικό μακρινό περίπατο
- Μακρινό περίπατο όπου δεσπόζει το πολιτισμικό στοιχείο
- Μακρινό περίπατο περιπέτειας σε περιοχές που δεν είναι πολύ γνωστές ή είναι απομακρυσμένες

➤ «Ευχάριστο» περίπατο, που απευθύνεται στο ευρύ κοινό, με μεταφορά, άνετα καταλύματα και γαστρονομική κουζίνα

➤ «Ελεύθερο» μακρινό περίπατο για το μεμονωμένο τουρίστα χωρίς συνοδεία

Σε αυτή τη μορφή τουρισμού μπορούν να συμπεριληφθούν και άλλες εναλλακτικές μορφές όπως ο περιηγητικός, ο ορειβατικός και ο αναρριχητικός τουρισμός. Για την ανάπτυξη αυτών των μορφών είναι απαραίτητη η δημιουργία κατάλληλης υποδομής. Για παράδειγμα είναι αναγκαία η ύπαρξη και βελτίωση μονοπατιών προσπέλασης και διαδρόμων, καταφυγίων, ορειβατικών κέντρων καθώς και καταλυμάτων. Απαραίτητη επίσης είναι η αναβάθμιση των υπολοίπων υπηρεσιών όπως ιατρεία κτλ. Ακόμα προτεραιότητα πρέπει να δοθεί και στη βελτίωση των επαρχιακών δικτύων.

Μια άλλη μορφή που βασίζεται στην προσφορά στους τουρίστες ευκαιριών παρατήρησης και απόκτησης εμπειριών σε περιοχές με άγρια πανίδα είναι και ο τουρισμός άγριας ζωής (wild life tourism). Η μορφή αυτή συναρτάται με ορισμένες δραστηριότητες και άλλων μορφών τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός και ο τουρισμός περιπέτειας, καθώς και συγκεκριμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με την άγρια ζωή και την απόκτηση εμπειριών και σχέσεων με ζώα. Στο εν λόγω πλαίσιο εντάσσονται ορισμένα κίνητρα τουριστών όπως νατουραλιστικά (απόλαυση της φύσης/άγριας ζωής), οικολογικά (ενδιαφέρον για περιβαλλοντική ακεραιότητα), ανθρωπολογικά/μοραλιστικά (στοργή και φροντίδα για τα ζώα), επιστημονικά (ενδιαφέρον για τις φυσικές ιδιότητες και βιολογικές λειτουργίες των ζώων), αλλά και υλιστικά/κυριαρχικά (έλεγχος/χρήση ζώων για διασκέδαση, κυνήγι, θανάτωση ζώων κλπ.).

▪ Πολιτιστικός τουρισμός

Λίγες περιοχές μπορούν να ισχυριστούν ότι αναπτύσσουν ένα marketing που έχει ως στόχο τα προϊόντα πολιτιστικού τουρισμού. Αυτός όμως ο προσανατολισμός προορίζεται για πολύ δυναμικούς χώρους που έχουν μια εξαιρετική κληρονομιά ή εντάσσονται στα μεγάλα λεκανοπέδια του πολιτιστικού τουρισμού ή στην περιφέρεια σε μεγάλους χώρους διεθνούς φήμης.

Για τις περισσότερες περιοχές, ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μόνο ένα στοιχείο μιας ευρύτερης προσφοράς στην οποία εντάσσονται άλλες δραστηριότητες όπως μακρινοί περίπατοι, φυσιολατρικός αθλητισμός κ.λ.π. Πρόκειται μάλλον για τη

δημιουργία ενός πολιτιστικού περιβάλλοντος που βασίζεται στην τοπική ταυτότητα, χωρίς ωστόσο να απομονώνεται σε μια ιστορική και γεωγραφική περιγραφή, η οποία μετατρέπει την περιοχή σε περιφέρεια – μουσείο.

Εξάλλου χάρη σε αυτά τα προϊόντα πολιτιστικού περιβάλλοντος μπορούμε να πλησιάσουμε το μεγαλύτερο μέρος της πελατείας, εφόσον ο τουρισμός με αποκλειστικό πολιτιστικό ενδιαφέρον δεν αντιπροσωπεύει παρά ένα πολύ μικρό τμήμα της αγοράς.

1.1.4. Τουρισμός ένας παράγοντας για βιώσιμη τοπική ανάπτυξη

Ο τουρισμός είναι μια από τις μεγαλύτερες και ραγδαία αναπτυσσόμενες βιομηχανίες του πλανήτη μας⁹.

Καθήκον όλων των φορέων της τουριστικής ανάπτυξης είναι να προασπίζουν το φυσικό περιβάλλον με σκοπό την επίτευξη μίας υγιούς, συνεχούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης που θα αποβλέπει στην ικανοποίηση με δίκαιο τρόπο των αναγκών και των φιλοδοξιών της παρούσας και των μελλοντικών γενεών. Όλες οι μορφές τουριστικής ανάπτυξης που συντελούν στη διάσωση σπάνιων και πολύτιμων πόρων και ειδικότερα του νερού και της ενέργειας και στην αποφυγή όσο είναι δυνατόν άσκοπης σπατάλης, πρέπει να έχουν προτεραιότητα και να ενθαρρύνονται από τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές δημόσιες αρχές.

Η διασπορά σε χρόνο και χώρο του ρεύματος των τουριστών και των επισκεπτών, ειδικότερα εκείνου που προέρχεται από τις άδειες των μισθωτών και τις σχολικές διακοπές, σε μία πιο ισορροπημένη κατανομή του χρόνου διακοπών πρέπει να επιδιωχθεί, ούτως ώστε να μειωθεί η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από την τουριστική δραστηριότητα και να μεγιστοποιηθούν οι θετικές επιδράσεις της στην τουριστική βιομηχανία και την τοπική οικονομία. Η τουριστική υποδομή πρέπει να σχεδιαστεί και οι τουριστικές δραστηριότητες να προγραμματισθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να προστατεύεται η φυσική κληρονομιά, που αποτελείται από οικοσυστήματα και βιοποικιλότητες και να προφυλάσσονται τα είδη της άγριας ζωής που κινδυνεύουν.

Οι φορείς της τουριστικής ανάπτυξης, κυρίως οι επαγγελματίες, θα πρέπει να συμφωνούν στην καθιέρωση ορίων ή περιορισμών στις δραστηριότητές τους όταν αυτές πραγματοποιούνται σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές: έρημο, πολικές ή ορεινές περιφέρειες, παράκτιες περιοχές, τροπικά δάση ή υγροτόπους που μπορούν να

---

⁹ Πηγή: Κοκκώσης, Χ.,– Τσάρτας, Π., (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ. 179.

δημιουργήσουν φυσικά αποθέματα ή προστατευόμενες περιοχές. Ο τουρισμός στη φύση και ο οικοτουρισμός αναγνωρίζονται ως σημαντικοί συντελεστές για τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση του επιπέδου του τουρισμού, υπό τον όρο να σέβονται τη φυσική κληρονομιά και τους τοπικούς πληθυσμούς και να βρίσκονται σε αρμονία με τη φέρουσα ικανότητα των τοπίων.

1.1.4.1.Καθοριστικοί παράγοντες για την ανοδική πορεία της τουριστικής βιομηχανίας σε ένα τόπο

Οι παράγοντες που καθορίζουν την ανοδική πορεία της τουριστικής βιομηχανίας είναι:¹⁰

- Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η αύξηση του ελεύθερου χρόνου που παρέχουν τη δυνατότητα σε πολλούς κατοίκους των ανεπτυγμένων χωρών του Βορρά και πρόσφατα μερικών χωρών της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής να ταξιδεύουν σε άλλες χώρες.
- Η ανάπτυξη και η βελτίωση των μέσων μαζικής μεταφοράς, δημιουργούν ευκαιρίες για ταξίδια σε μακρινούς τόπους με σχετικά φθηνά εισιτήρια
- Η μεγάλης διάρκειας παγκόσμια πολιτική σταθερότητα η οποία προσφέρει την αίσθηση της ασφάλειας στους επίδοξους τουρίστες.
- Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (τηλεόραση, ράδιο κ.λ.π), συμβάλλουν στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τη γνωριμία με εξωτικές μακρινές περιοχές του πλανήτη μέσω τουριστικών εκπομπών, ταινιών, ειδήσεων κλπ.
- Οι καθορισμένες ετήσιες θρησκευτικές και εθνικές γιορτές, ενθαρρύνουν την αύξηση του τοπικού τουρισμού και την ανάπτυξη της τοπικής τουριστικής υποδομής.
- Οι μεγάλες διαφημιστικές εκστρατείες της τουριστικής βιομηχανίας οι οποίες αυξάνουν την επιθυμία για ταξίδια.

1.1.4.2. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη: Αρχές και πολιτικές

Ο τουρισμός ως φαινόμενο με ταχύτατη αύξηση και εξάπλωση παγκοσμίως επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τους τουριστικούς προορισμούς.¹¹ Καθώς μια καινούρια θεώρηση της οικονομικής ανάπτυξης κερδίζει έδαφος, όπου το περιβάλλον υπεισέρχεται ως

---

¹⁰ Πηγή: Κοκκώσης, Χ.,– Τσάρτας, Π., (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ. 179

¹¹ Πηγή: Κοκκώσης, Χ.,– Τσάρτας, Π., (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ. 179.

αναπόσπαστο στοιχείο με μακροχρόνια προοπτική, η πολιτική για το περιβάλλον επηρεάζει και τις πολιτικές που αφορούν τον τουρισμό και αντίστοιχα η τουριστική πολιτική περιλαμβάνει και περιβαλλοντικές θεωρήσεις.

Με αφορμή τις κοινωνικές, οικολογικές και πολιτισμικές επιπτώσεις της ανάπτυξης του τουρισμού, εμφανίστηκε η ανάγκη για μια καινούρια αντίληψη στην τουριστική πολιτική. Ο τουρισμός πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μέρος ενός σύνθετου εθνικού τοπικού συστήματος με διασυνδέσεις με την εθνική οικονομία και παραγωγή, τη λειτουργία των φυσικών οικοσυστημάτων, την προστασία των φυσικών και πολιτισμικών πόρων, το σεβασμό στα ήθη και έθιμα των τοπικών κοινωνιών.

Σύμφωνα με την σύγχρονη προοπτική, η ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να συμβαδίζει με τα εθνικά, τοπικά, οικονομικά, πολιτισμικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά και συνθήκες.

Ένα νέο στοιχείο, όσον αφορά την επιδίωξη για αρμονική ανάπτυξη, είναι η παγκοσμιοποίηση αυτής της επίγνωσης:

α) για την κλίμακα και την αυξανόμενη βαρύτητα των αρνητικών επιδράσεων όπως αυτές προκύπτουν από την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του τουρισμού, η οποία δεν κατάφερε να σεβαστεί την φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής,

β) για την ευαισθησία και τον κίνδυνο για μείωση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του πλανήτη,

γ) για τις ποιοτικές ανάγκες των ανθρώπων, με μέριμνα για τις μελλοντικές γενιές.

Ως προς το περιβάλλον, αυτή η θεώρηση ξεπερνά την στενή αντίληψη για την ανάγκη αντιμετώπισης μόνο των επιδράσεων της τουριστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον και επιβάλλει μια ευρύτερη θεώρηση του τουρισμού στα πλαίσια μιας στρατηγικής για βιώσιμη ανάπτυξη.

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη είναι συνδεδεμένη με τον παγκόσμιο προβληματισμό για τα ηθικά προβλήματα τα οποία προκύπτουν από τη διαχείριση του περιβάλλοντος σε σχέση με τις αναπτυξιακές ανάγκες της ανθρωπότητας.

1.1.4.2.1 Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

Η σχέση τουριστικής ανάπτυξης και πολιτικής περιβάλλοντος έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 5ο πρόγραμμα δράσης¹² με τίτλο «Προς την αειφορία» αναγνωρίζει τον τουρισμό ως έναν από τους βασικότερους τομείς με προτεραιότητα για δράση. Όσον αφορά τον τουρισμό αναγνωρίζονται τρεις κατευθύνσεις δράσης που περιλαμβάνουν α) την διαφοροποίηση των τουριστικών δραστηριοτήτων, β) τη βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών, γ) την αλλαγή της τουριστικής συμπεριφοράς.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων του περιβάλλοντος τα οποία οφείλονται στον τουρισμό θα πρέπει να βασίζεται:

1) Στη συνειδητοποίηση ότι η προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη και διατήρηση της τουριστικής δραστηριότητας μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης.

2) Στην αναγνώριση ότι οι τοπικές προσπάθειες διαχείρισης θα πρέπει να είναι συμπληρωματικές της γενικότερης πολιτικής που απευθύνεται σε ευρύτερους παράγοντες οι οποίοι διαμορφώνουν τον τουρισμό και το είδος της ανάπτυξης.

3) Στην αναγνώριση ότι πρέπει να αναλάβουν δράση όλοι όσοι ασχολούνται με τον τουρισμό.

Ωστόσο είναι απαραίτητη η συντονισμένη δράση που βασίζεται στην κατανόηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος μέσα από έρευνες, εκπαίδευση και ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα σχετικά με το περιβάλλον και πως αυτό επηρεάζεται από τον τουρισμό. Οι δράσεις αυτές αφορούν:

1) Στο είδος του τουρισμού

α) καλύτερη διαχείριση του μαζικού τουρισμού,

β) εθνικά και περιφερειακά χωροταξικά σχέδια για την ολοκληρωμένη διαχείριση παράκτιων και ορεινών περιοχών.

2) Στη συμπεριφορά των τουριστών

α) βελτίωση περιβαλλοντικής ευαισθησίας,

---

¹² Κοκκώσης, Χ.,– Τσάρτας, Π., (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ 180.

- β) απελευθέρωση των μεταφορών,
- γ) προώθηση εναλλακτικών τρόπων μεταφοράς στους τόπους προορισμού,
- δ) διασπορά στο χρόνο των διακοπών.

3) Στην ποιότητα των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών

- α) προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- β) καλύτερη επιλογή καταλυμάτων,
- γ) περιβαλλοντική ευαισθησία για όσους ασχολούνται με τη διαχείριση των τουριστικών περιοχών,
- δ) βελτίωση της περιβαλλοντικής ευαισθησίας της τοπικής κοινωνίας και των τουριστικών υπηρεσιών.

1.1.5. Η ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού και τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης

Ο τουρισμός στη μεταπολεμική περίοδο αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του τομέα είναι ότι η λειτουργία του συνδέεται με την διεθνοποίηση μεγάλου αριθμού παραγωγικών κλάδων, καθώς και κλάδων παροχής υπηρεσιών της οικονομίας. Έτσι μπορεί να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη σε τρία επίπεδα στις τουριστικές περιοχές:

- α) Δημιουργία εισοδημάτων,
- β) Θέσεων απασχόλησης,
- γ) Φορολογικών εσόδων.

Επιπλέον διευρύνει την παραγωγική βάση αυτών των περιοχών και ακόμη επηρεάζει και την ανάπτυξη και άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας.

Οι πρώτοι ταξιδιώτες εμφανίζονται κατά τον 17^ο αιώνα και ταξιδεύουν είτε για λόγους αναψυχής, είτε για λόγους απόκτησης γνώσης, είτε για λόγους διασφάλισης των αναγκαίων εισοδημάτων που θα μπορούσαν να του εγγυηθούν ένα υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης στους τόπους μόνιμης εγκατάστασής τους. Σε παραπλήσια λογική, εντάσσονται και τα ταξίδια των νέων ευγενών, με την προσδοκία της εξέλιξής τους σε

ηγεμόνες, καθώς και τα ταξίδια των ατόμων της ανατέλλουσας αστικής τάξης, και τα οποία ονομάστηκαν εκείνα τα χρόνια ως «Grande Tours»¹³.

Κατά το 18ο αιώνα, τα ταξίδια¹⁴ έχουν έναν περιηγητικό χαρακτήρα, για γνωριμία με άλλους τόπους, άλλους λαούς, αναψυχή και περιπάτους που σχετίζονται με την αρχαιολογία και την ιστορία των τόπων προορισμού. Ανάμεσα στους ταξιδιώτες υπάρχουν και φημισμένοι περιηγητές – πράκτορες των κρατών τους, που επιθυμούν να διευρύνουν την έκταση επιρροής τους, να επεκτείνουν το ζωτικό τους χώρο.

Κατά τον 19^ο αιώνα διαμορφώνονται νέες συνθήκες και τεχνικές, που διευκολύνουν τις μετακινήσεις και τα ταξίδια ατόμων και ομάδων, ανθρώπων για αναψυχή, με οργανωμένα σχέδια ταξιδιών, και τα οποία λύνουν τα προβλήματα μετακίνησης – μεταφοράς, καταλύματος και διαμονής, εστίασης, διατροφής και πληροφόρησης και στα οποία συμμετέχουν ταξιδιώτες – επισκέπτες, προερχόμενοι από την κυρίαρχη αστική τάξη των αναπτυσσόμενων βιομηχανικά χωρών, αλλά και ταξιδιώτες – τυχοδιώκτες από τις ίδιες χώρες.

Στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, έχει κάνει την εμφάνιση στην Αγγλία ο Thomas Cook, ο άνθρωπος που θα διαμορφώσει τη νέα μορφή ταξιδιού, ανοίγοντας «Γραφείο Ταξιδιών», με σκοπό να καλύψει τη διογκούμενη αύξηση της ζήτησης για ταξίδια αναψυχής, από μέρους των μελών της – όλο και ανερχόμενης – αστικής τάξης. Η ιδέα του Cook βρίσκει μιμητές στο Βερολίνο, ενώ ο ίδιος προχωράει, στα 1873 και στα 1878, σε διοργάνωση του πρώτου «ομαδικού ταξιδιού» προς την Παλαιστίνη και στη διοργάνωση του γύρου του Κόσμου.

Στην αυγή του 20ου αιώνα, την 1/1/1905 η ιδρυθείσα το 1847 εταιρεία Harag αναλαμβάνει το «Γραφείο Ταξιδιών» στο Stangen της Γερμανίας, που είχε συσταθεί στα 1863 κατά το πρότυπο του Cook. Στα 1906 η γερμανική «Εταιρεία Loyd» και η αγγλική εταιρεία «Cook και Υιός», ιδρύουν το πρώτο «Παγκόσμιο Ταξιδιωτικό Γραφείο «Η Ένωσης» στην πόλη του Βερολίνου. Στα 1911 το εν λόγω «Γραφείο» διοργανώνει το πρώτο ταξίδι στο βόρειο πόλο, και συνάμα τότε κάνουν την εμφάνισή τους και τα πρώτα ταξιδιωτικά γραφεία πώλησης εισιτηρίων, πάνω στα ατμόπλοια, τα οποία όντως εξυπηρετούν και αγοραστές εισιτηρίων σιδηροδρόμων προς λιμάνια και αντίστροφα, με τελικούς προορισμούς ορεινούς, παραθαλάσσιους και άλλους τόπους αναψυχής ή

---

¹³ Καραγιάννης, Σ., Έξαρχος, Γ., (2006), «Τουρισμός: τουριστική Οικονομία Ανάπτυξη Πολιτική» Ηράκλειο: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης, σελ 21-35

¹⁴ Ιστότοπος: <http://kdvm.gr>.

λουτροθεραπείας. Η ευρωπαϊκή αστική τάξη στο λυκαυγές του 20ου αιώνα αρχίζει να ταξιδεύει, η αναψυχή έχει γίνει αναγκαιότητά της, ο τουρισμός γίνεται μια οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα.

Οι πολλές και ενδιαφέρουσες μελέτες και έρευνες για την κατά στάδια πορεία ανάπτυξης του τουρισμού αποτέλεσαν, μαζί με το ζήτημα των επιπτώσεων, μια άλλη σημαντική παράμετρο, η οποία αναφέρεται στα ζητήματα τουριστικής ανάπτυξης. Είναι κοινή η εκτίμηση ότι υπάρχει μια εξελικτική διάσταση στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται οι τουριστικές περιοχές. Ο τρόπος αυτός δεν είναι παντού ο ίδιος, καθώς εξαρτάται από συγκεκριμένους παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα τις διαδικασίες που ενεργοποιούνται στις τουριστικές περιοχές και τις ωθούν σε πιο οργανωμένους και σύνθετους τρόπους ανάπτυξης.

Ο όρος «στάδιο»¹⁵ χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις φάσεις της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής, όπου σε κάθε φάση διαμορφώνονται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά αναφορικά με την κοινωνικό – οικονομική δομή και τον τύπο των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.

Τα χαρακτηριστικά των αναλύσεων που αφορούν στο ζήτημα των σταδίων έχουν ως εξής:

1) Σε κάποιες περιπτώσεις τα στάδια είναι τρία, σε άλλες τέσσερα ή πέντε, χωρίς όμως να αλλάζουν ουσιαστικά τα εξελικτικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξής τους.

2) Σε ορισμένες από τις αναλύσεις δίνεται μεγαλύτερη σημασία στις κοινωνικό – οικονομικές αλλαγές που συμβαίνουν στην περιοχή και τους παράγοντες που τις προκαλούν, ενώ σε άλλες αναλύσεις δίνεται προσοχή στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης του τουρισμού (υποδομές, υπηρεσίες).

3) Το ζήτημα των σταδίων ανάπτυξης έχει συνδεθεί επίσης με την έννοια του «κύκλου ζωής του τουριστικού προϊόντος» (προϊόν θεωρείται η περιοχή), δηλαδή μιας πορείας, η οποία ξεκινά από την δημιουργία του προϊόντος και καταλήγει στην παρακμή ή στην ανανέωση.

---

¹⁵ Χ., Κοκκώσης, – Π, Τσάρτας, (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ 36-40.

4) Οι μελέτες περιπτώσεων που σχετίζονται με το ζήτημα των σταδίων έχουν γίνει σε περιοχές με διαφορετικά κοινωνικό - οικονομικά και τουριστικά χαρακτηριστικά.

5) Η ανάπτυξη μιας περιοχής πολλές φορές δεν φτάνει ποτέ στο τρίτο στάδιο ή ξεκινάει από ένα ενδιάμεσο στάδιο. Το γεγονός αυτό συνδέεται με τους παράγοντες που επηρεάζουν αυτές τις διαδικασίες.

1.1.6 Επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή - θετικές συνέπειες - αρνητικές συνέπειες.

Η τουριστική ανάπτυξη, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ασκεί σημαντική επιρροή στο περιβάλλον, φυσικό και δομημένο αλλά και στον πληθυσμό της χώρας υποδοχής. Άλλοτε μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις ενώ άλλες φορές θετικές.

Γενικά, η Τουριστική Ανάπτυξη επηρεάζει σε ένα πρώτο στάδιο το σύστημα αξιών του ντόπιου πληθυσμού. Οι παραδοσιακές κοινωνικές αξίες αλλοιώνονται, κάποιες φορές οδηγούν στην εξέλιξη του συστήματος αξιών ενώ άλλες φορές αποτελούν την αιτία για την εγκατάλειψη της παράδοσης. Οι διαπροσωπικές σχέσεις και οι δεσμοί της οικογένειας γίνονται πιο χαλαροί και απρόσωποι, γεγονός στο οποίο συμβάλει και η ανάπτυξη του τουρισμού.

Παράλληλα οι επισκέπτες δίνουν παραδείγματα καλής επικοινωνίας και η τουριστική ανάπτυξη επιδρά στην αναβίωση ηθών και εθίμων ενώ άλλες φορές στην εγκατάλειψη και εμπορευματοποίηση τους.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι, ο τουρισμός όπως κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα έχει εκτός από τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον (φυσικοί πόροι, οικοσυστήματα). Οι επιδράσεις αυτές μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες.

Ακόμα μπορεί να διακρίνονται σε διάφορα επίπεδα :

- Σε τοπικό επίπεδο δημιουργείται ανταγωνισμός ανάμεσα στις δραστηριότητες που έχουν σχέση με τη χρήση της γης και άλλων πόρων. Επιπλέον η ρύπανση του νερού και της θάλασσας ή τα υψηλά επίπεδα ηχορύπανσης, αλλά και φυσικοί κίνδυνοι όπως πλημμύρες είναι κάποιες από τις συνέπειες που έχουν οι ανθρώπινες παρεμβάσεις, οι οποίες γίνονται με γνώμονα την τουριστική ανάπτυξη:

- σε περιφερειακό επίπεδο οι συνέπειες που έχουν σημασία αφορούν καταστροφή ή

- υποβάθμιση βιοτόπων, απώλεια βιολογικής ποικιλότητας, μόλυνση

επιφανειακών και

- υπόγειων υδάτων
- σε διεθνές επίπεδο προκαλείται ρύπανση από την παραγωγή ενέργειας και η οποία μπορεί να συμβάλλει στην καταστροφή δασικών εκτάσεων και στην αλλαγή του κλίματος (φαινόμενο του θερμοκηπίου).

Ένα ζήτημα που συγκεντρώνει συνεχώς ενδιαφέρον είναι οι επιπτώσεις που έχει η τουριστική ανάπτυξη στο δομημένο περιβάλλον και ειδικά σε περιοχές με ιστορική και πολιτισμική αξία. Η προστασία των περιοχών αυτών επιβάλλεται για λόγους εθνικούς, ιστορικούς, κοινωνικούς, αλλά και γιατί αποτελεί σε πολλές περιπτώσεις βασική προϋπόθεση της συνέχισης της ανάπτυξης του τουρισμού σε αυτές τις περιοχές. Έτσι, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επιδράσεις του τουρισμού στην οικιστική δομή, ανάπτυξη και λειτουργία των διάφορων οικισμών. Κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα έχει επιπτώσεις στο δομημένο περιβάλλον, όμως ο τουρισμός και η ανάπτυξή του βασίζεται συχνά στο δομημένο περιβάλλον ως τουριστικό πόρο που προσελκύει και εξυπηρετεί επισκέπτες.

Με αυτή την προοπτική, αποκτούν ενδιαφέρον οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στους πολιτισμικούς πόρους των οικισμών, ειδικά στις περιοχές με ιδιαίτερη πολιτισμική και ιστορική αξία, στην τεχνική υποδομή που αποτελεί τη βάση των εξυπηρετήσεων των κατοίκων και των τουριστών και στην οικιστική ανάπτυξη της περιοχής γενικότερα. Τις περισσότερες φορές οι διάφορες επιπτώσεις είναι αποτέλεσμα της παράλληλης δράσης διάφορων παραγόντων, οι οποίοι συμβάλλουν στις αλλαγές που γίνονται στο δομημένο περιβάλλον. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία και για την πολιτική τουρισμού, αφού οι ενέργειες που σχεδιάζονται δεν θα πρέπει να αφορούν παρεμβάσεις σε πολλαπλό επίπεδο.

Τα μνημεία, τα παραδοσιακά κτίσματα και οι οικισμοί, αλλά και σύγχρονα κτίσματα ή τόποι θεωρούνται τουριστικοί πόροι. Ο τουρισμός συχνά θεωρείται η κύρια αιτία υποβάθμισης του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και του τμήματος εκείνου που είναι φορείς ιστορικής μνήμης. Αυτό το γεγονός όμως πολλές φορές είναι λανθασμένο, καθώς ανάλογα προβλήματα συμβαίνουν και εκεί όπου δεν αναπτύσσεται καμιά τουριστική δραστηριότητα.

Το δομημένο περιβάλλον με ιστορική, πολιτιστική αξία, δέχεται πολλές φορές σημαντικές πιέσεις από την ανάπτυξη του τουρισμού.

Αρκετοί ιστορικοί οικισμοί και μνημεία κάθε εποχής απειλούνται από τον τεράστιο αριθμό επισκεπτών που φτάνουν σε αυτές κάθε χρόνο. Η φυσική φθορά των μαρμάρων, η χημική και φυσική αλλοίωση τοιχογραφιών από την παραμονή και διακίνηση του μεγάλου αριθμού επισκεπτών είναι μόνο μερικά από τα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες αυτές οι περιοχές. Ακόμη πρέπει να αντιμετωπιστούν επιπτώσεις που προέρχονται από τις ανάγκες εξυπηρέτησης των τουριστών, όπως έργα πρόσβασης.

Το τοπίο έχει ιδιαίτερη αξία ως αναπόσπαστο τμήμα της ταυτότητας μιας περιοχής που μαζί με άλλα στοιχεία, όπως οι αξίες, τα ήθη και έθιμα, η γλώσσα, ο πολιτισμός, διαμορφώνουν την ταυτότητα μιας περιοχής και προσδιορίζουν τη μοναδικότητά της. Σημαντικό μέρος αυτής της κληρονομιάς αποτελεί γενικά το δομημένο περιβάλλον, αλλά ειδικότερα οι οικισμοί, κυρίως αυτοί με ιστορικό και παραδοσιακό χαρακτήρα. Αρχικά, η έμφαση στην προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς ήταν εντοπισμένη στα μοναδικά μνημεία με ιδιαίτερη ιστορική αξία και αργότερα στην προσπάθεια των οικιστικών συνόλων. Όμως όλο και περισσότερο αποκτά σημασία η διαφύλαξη του τοπίου από την αυθαίρετη δόμηση, την αστικοποίηση, τη χωροθέτηση και κατασκευή τουριστικών εγκαταστάσεων εκτός κλίμακας, που δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις τοπικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Η τουριστική ανάπτυξη εκτός από τις αρνητικές της επιπτώσεις, μπορεί να συμβάλλει και θετικά στην ανάδειξη και προστασία ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων, δημιουργώντας πιέσεις για την ανάληψη δράσης σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Πολλές φορές η ανάπτυξη του τουρισμού και το ενδιαφέρον για την ιστορία και την αξία των παραδοσιακών οικισμών ενθαρρύνει τους κατοίκους να προχωρήσουν στην ανακαίνιση κτιρίων που στη συνέχεια χρησιμοποιούνται από τους ίδιους ή χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες του τουρισμού. Οι επιπτώσεις είναι σύνθετες, με την έννοια ότι αφορούν οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις, αλλά εμπεριέχουν θετικές και αρνητικές πλευρές. Σε πολλές περιοχές της Ελλάδας η αναγνώριση της αξίας των περιοχών αυτών συνοδεύτηκε από αύξηση των τιμών των ακινήτων και από εμφάνιση φαινομένων κερδοσκοπίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απόκτηση ακινήτων από αλλοδαπούς ή άτομα που δεν είχαν σχέση με αυτές τις περιοχές. Η αλλαγή αυτή μπορεί να συνέβαλε στη διατήρηση και αναβάθμιση του χώρου, αλλοίωσε όμως την κοινωνική

σύνθεση των οικισμών με όποιες θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις μπορεί αυτό να σημαίνει στο μέλλον.

Μια άλλη διάσταση ως προς τις επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία είναι το αυξημένο κόστος διαβίωσης, που είναι αποτέλεσμα της ελκυστικότητας της περιοχής. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται το φαινόμενο οι διάφορες υπηρεσίες να προσανατολίζονται κυρίως στην εξυπηρέτηση των τουριστών και λιγότερο των κατοίκων.

1.1.7. Άλλες επιδράσεις του σύγχρονου τουρισμού

Ο σύγχρονος τουρισμός και ιδιαίτερα το μοντέλο του «μαζικού τουρισμού»,¹⁶ το οποίο σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ αντιπροσωπεύει το 80% του διεθνούς τουρισμού, προωθείται μέσω φθηνών πακέτων σε δημοφιλείς τουριστικές περιοχές, συνήθως χαρακτηρίζεται από το σλόγκαν ήλιος, θάλασσα και σεξ και διακρίνεται από α) την ανάγκη για δυτικού τύπου ανέσεις, υπηρεσίες, διασκέδαση και φαγητά, και β) την αναζήτηση για αναμνηστικά (σουβενίρ) και τυποποιημένη διασκέδαση τοπικής κουλτούρας.

1.1.7.1 Επιδράσεις του σύγχρονου τουρισμού στην οικονομία, στην κοινωνία και στο φυσικό περιβάλλον

Ως ανθρώπινη δραστηριότητα αυτό το είδος τουρισμού προκαλεί θετικές και αρνητικές επιδράσεις στην οικονομία, στην κοινωνία και στο φυσικό περιβάλλον των τουριστικών περιοχών. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι:¹⁷

- Στον οικονομικό τομέα ο τουρισμός, όντας βιομηχανία στηριζόμενη κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό, συμβάλλει θετικά στην αναζωογόνηση των τοπικών οικονομιών αφού δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, μειώνει την ανεργία και την οικονομική μετανάστευση. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Ελληνικό Κέντρο Έρευνας για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το 10% του συνόλου των εργαζομένων απασχολείται στον τουριστικό τομέα ενώ ταυτόχρονα οι τουριστικές υπηρεσίες κάλυψαν το 2000 το 45,6% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου. Παράλληλα όμως, αρκετές είναι οι περιπτώσεις όπου μεγάλο μερίδιο των εσόδων από τις δραστηριότητες του τουρισμού καταλήγει σε πολυεθνικούς τουριστικούς πράκτορες, σε εισαγωγές αγαθών που

---

¹⁶ Πηγή: Χ. Κοκκώσης– Π. Τσάρτας,, «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική 2001, σελ 153-156

¹⁷ Πηγή: http://sete.gr/_fileuploads/world_tourism_code_ethics/KwdikasgiaTourismo.pdf

επιθυμούν οι ξένοι τουρίστες, σε εισιτήρια πολυεθνικών αεροπορικών εταιριών ή σε αλυσίδες πολυεθνικών ξενοδοχειακών μονάδων, με αποτέλεσμα αξιοσημείωτο ποσοστό από τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού να διαφεύγουν από την τοπική οικονομία χωρίς να συνεισφέρουν στην αναβάθμισή της. Έρευνες στην Ταϊλάνδη έδειξαν ότι το 70% των τουριστικών εσόδων διοχετεύεται έξω από την χώρα, ενώ το ποσοστό διαφυγής χρημάτων από τον τουρισμό στην Καραϊβική φθάνει το 80%.

- Άλλος τομέας που επηρεάζεται από την τουριστική διαδικασία είναι ο κοινωνικός. αδιαμφισβήτητα, ο τουρισμός αποτελεί μέσο διάδοσης πληροφοριών σχετικών με τα ήθη, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής των διαφορετικών πολιτισμών του πλανήτη μας και συνεισφέρει θετικά στην γνωριμία των λαών και την ειρηνική συνύπαρξή τους. Από την άλλη μεριά όμως, ο δυτικός τρόπος ζωής και τα έντονα καταναλωτικά πρότυπα που συχνά προβάλλουν οι τουρίστες επηρεάζουν, φέρνουν αλλαγές και σύγχυση στις συνήθειες και τους ρυθμούς ζωής των τοπικών κοινωνιών υποβαθμίζοντας ή καταστρέφοντας την σημασία της τοπικής κουλτούρας. Ζωντανό παράδειγμα για μας τους Έλληνες οι αλλαγές που προκλήθηκαν σε αξίες, ήθη και έθιμα ελληνικών περιοχών ύστερα από την τουριστικοποίησή τους.

- Τέλος, είναι σημαντικό να επισημάνουμε τις επιδράσεις που διαπιστώνουμε στο φυσικό περιβάλλον. Οι απαιτήσεις των τουριστών για καθαρό περιβάλλον, καθαρό νερό και υγειονομικά συστήματα αποχέτευσης, ενθαρρύνουν τη δημιουργία έργων υποδομής που ωφελούν ταυτόχρονα τους μόνιμους κατοίκους των τουριστικών περιοχών. Ωστόσο, η απαίτηση για διαφορετική εκμετάλλευση της ελεύθερης γης (παραθαλάσσιας ή ορεινής) με σκοπό τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τις ανάγκες των επισκεπτών, καταλήγει συχνά στην εξαφάνιση της βιοποικιλότητας των τουριστικών περιοχών και την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντός τους. Επίσης η αυξημένη ζήτηση για αγαθά πρώτης ανάγκης (π.χ. νερό) και πηγές ενέργειας (π.χ. ηλεκτρισμός, καύσιμες ύλες κ.λ.π) κατά την διάρκεια των τουριστικών περιόδων αυξάνει τις ελλείψεις αυτών των αγαθών δημιουργώντας προβλήματα στις σχέσεις μόνιμων κατοίκων και τουριστικής βιομηχανίας.

Από τις παραπάνω επισημάνσεις φαίνεται ότι οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού είναι δυνατόν να βλάψουν μακροχρόνια τον ίδιο τον τουρισμό. Το παρθένο φυσικό περιβάλλον και οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (αξιοθέατα, ήθη, έθιμα κ.λ.π) ενός τόπου είναι αιτίες που τον καθιερώνουν ως τουριστικό προορισμό.

Η υποβάθμιση ή εξαθλίωση αυτών στοιχείων καταλήγει στην ανάλογη υποβάθμιση της τουριστικής δραστηριότητας.

❖ **Εναλλακτικοί τουρίστες**

Αρκετοί αναγνωρίζοντας τα προβλήματα που μπορεί να δημιουργήσει το κυρίαρχο μοντέλο του μαζικού τουρισμού οδηγήθηκαν στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτισμικός τουρισμός, ιστορικός τουρισμός).

Αυτές οι μορφές σέβονται ταυτόχρονα την τοπική κοινωνία και τους επισκέπτες της, την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον. Στόχος τους είναι να προσφέρουν ενδιαφέρουσες και εκπαιδευτικές διακοπές στους τουρίστες που ωφελούν ταυτόχρονα την τοπική κοινωνία και έχουν ως αποτέλεσμα την βιωσιμότητα των τουριστικών περιοχών. Σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ. η έννοια της βιωσιμότητας των τουριστικών περιοχών υπονοεί ότι οι τουριστικές πηγές (πολιτισμός, αξιοθέατα, φυσικό περιβάλλον) χρησιμοποιούνται από τους κατοίκους και τους επισκέπτες με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η ύπαρξη και η ομαλή λειτουργία τους για τις μελλοντικές γενιές.

Οι τουρίστες που ακολουθούν αυτές τις μορφές διακοπών συχνά αυτοαποκαλούνται ταξιδιώτες. Η διαφορά μεταξύ τουρίστα και ταξιδιώτη είναι ότι ο πρώτος επισκέπτεται μια περιοχή με σκοπό να ψυχαγωγηθεί από εικόνες και εμπειρίες που δημιουργήθηκαν ειδικά για την τουριστική αγορά, ενώ ο δεύτερος επισκέπτεται μια περιοχή με σκοπό να μάθει και να βιώσει τον πολιτισμό και το περιβάλλον της, ακολουθώντας έξι βασικές αρχές:

- **Προετοιμασία**

Προετοιμάζεται για το ταξίδι του μαθαίνοντας την κουλτούρα, την ιστορία και τις συνήθειες των ανθρώπων της περιοχής. Προσπαθεί να μάθει βασικούς χαιρετισμούς και το ευχαριστώ στη γλώσσα της χώρας που θα επισκεφθεί.

- **Επιλογή κατάλληλου τουριστικού πράκτορα**

Βεβαιώνεται ότι η επιχείρηση του τουριστικού του πράκτορα είναι:

α) φιλική προς το περιβάλλον,

β) υποστηρίζει προγράμματα και παίρνει πρωτοβουλίες που μειώνουν τα σκουπίδια και την μόλυνση του περιβάλλοντος,

γ) χορηγεί πληροφορίες για τα είδη προς εξαφάνιση και για το εμπόριο παράνομων προϊόντων στην περιοχή που θα επισκεφθεί,

δ) συνεργάζεται και προσλαμβάνει τοπικούς ξεναγούς και άλλο προσωπικό,

ε) διοργανώνει τουριστικά προγράμματα τα οποία συνδέονται άμεσα με την τοπική κοινότητα,

στ) έχει την δυνατότητα να προσφέρει χαμηλού προφίλ καταλύματα, τα οποία ανήκουν και διευθύνονται από κατοίκους της περιοχής και δεν υιοθετούν τον ακριβό καταναλωτισμό που ακολουθούν τα μεγάλα διεθνή ξενοδοχεία.

- **Σεβασμός στις τοπικές συνήθειες, πολιτισμό, και τρόπο ζωής**

Ο ταξιδιώτης συμπεριφέρεται στους ντόπιους με τον ίδιο τρόπο που θα ήθελε να του συμπεριφέρονται οι τουρίστες στο τόπο του. Σέβεται και προσπαθεί να συμμετέχει στις τοπικές συνήθειες. Δέχεται ότι οι άλλοι άνθρωποι έχουν διαφορετικό και όχι «λάθος» ή «κατώτερο» τρόπο ζωής. Σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, ειδικά όταν βρίσκεται στην πλεονεκτική θέση να διαθέτει οικονομική ευμάρεια. Δείχνει ευαισθησία στην φωτογράφιση ανθρώπων και τοποθεσιών. Αποφεύγει σχέσεις, ιδιαίτερα σεξουαλικές, που δεν βασίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό. Ντύνεται και συμπεριφέρεται με τρόπο που δεν θίγει τις τοπικές κοινωνικές, και θρησκευτικές, συνήθειες και αξίες.

- **Υπεύθυνη περιβαλλοντική, οικονομική, και κοινωνική συμπεριφορά.**

Γνωρίζει την περιοχή με τα πόδια, το ποδήλατο ή με τα μαζικά μέσα μεταφοράς, αποφεύγει τα τουριστικά λεωφορεία ή τα ιδιωτικά αυτοκίνητα γιατί επιβαρύνουν την κυκλοφορία και συνεισφέρουν στην αύξηση της μόλυνσης του περιβάλλοντος. Αποφεύγει εκδρομές εκτός των κανονικών δρόμων γιατί είναι πιθανόν να βλάψει τμήματα του φυσικού περιβάλλοντος. Δεν λερώνει με σκουπίδια. Καταναλώνει τοπικά φαγητά και ποτά ώστε τα έξοδά του να ωφελούν την περιοχή που τον φιλοξενεί. Προσπαθεί στις αγορές του να μην εκμεταλλεύεται την φτώχεια και την ανάγκη των πωλητών και προτιμά ενθύμια κατασκευασμένα στον τόπο που επισκέπτεται. Αποφεύγει προϊόντα τα οποία προέρχονται από προστατευόμενα είδη του ζωικού ή φυτικού

περιβάλλοντος. Προσπαθεί να μην σπαταλά βασικά αναγκαία αγαθά για την περιοχή όπως το νερό και οι καύσιμες ύλες.

- **Ρεαλιστική αυτοπαρουσίαση**

Μοιράζεται με τους ντόπιους πληροφορίες σχετικές για την κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική πραγματικότητα που αντιμετωπίζει στη χώρα του. Δεν ωραιοποιεί τη δυτική κοινωνία. Συζητά με τους ντόπιους τις ιδέες τους για την χώρα τους και τους τουρίστες.

- **Συνέχιση της εμπειρίας μετά το τέλος των διακοπών.**

Συμμετέχει σε περιβαλλοντικές ομάδες και υποστηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα στην χώρα του. Περιγράφει στους φίλους του εκτός από τα τουριστικά αξιοθέατα και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων που συνάντησε.

Η αύξηση του αριθμού των τουριστών που υιοθετούν τέτοιου είδους συμπεριφορές και αναζητούν εναλλακτικές μορφές διακοπών μπορεί να συνεισφέρει στη βιωσιμότητα (οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική) των τουριστικών περιοχών και να αποδυναμώσει το από πολλές απόψεις επίσημο μοντέλο του μαζικού τουρισμού που κυριαρχεί σήμερα στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Τελειώνοντας, είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη κάθε περιοχής εξαρτάται κυρίως από τους τοπικούς παράγοντες της (πολιτική ηγεσία, τουριστικοί φορείς, μόνιμοι κάτοικοι). Αυτοί ανάλογα με τις αποφάσεις που θα λάβουν και την συνεργασία που θα αναπτύξουν έχουν την δυνατότητα να σχεδιάσουν και να ανοίξουν τον δρόμο για την βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου τους. Ωστόσο, η αύξηση της απαίτησης για εναλλακτικές μορφές διακοπών και η ανάγκη των τουριστικών περιοχών για προσέλκυση επισκεπτών, μπορούν να παρωθήσουν τους τοπικούς παράγοντες σε μεθόδους και τρόπους διαχείρισης των τουριστικών πηγών που ικανοποιεί τις οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών και διασφαλίζει την πολιτισμική ακεραιότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας για τις επόμενες γενιές.

Συνοψίζοντας τα όσα συζητήθηκαν μέχρι τώρα στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας καταλήγουμε ότι, η ραγδαία ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας προκαλεί επιπτώσεις που πολλές φορές έχουν αρνητικά αντίκτυπο στο οικονομικό, κοινωνικό και φυσικό

περιβάλλον των τουριστικών περιοχών, ενώ μακροχρόνια μπορούν να υποβαθμίσουν την ίδια τη διαδικασία του τουρισμού. Ενημερωμένοι, κοινωνικά υπεύθυνοι και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι τουρίστες αναζητώντας εναλλακτικές μορφές διακοπών και υιοθετώντας εναλλακτικές συμπεριφορές έχουν την ευκαιρία να ελαχιστοποιήσουν αυτές τις επιπτώσεις, να συνεισφέρουν στη βιωσιμότητα των τουριστικών περιοχών και να ενθαρρύνουν τους τοπικούς παράγοντες προς αποφάσεις και σχεδιασμούς βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο – Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΟΜΟΛΑΞΙΑΣ ΜΕΝΕΟΥ – ΛΑΡΝΑΚΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

2.1 Εισαγωγή

Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνεται η περιγραφή και η φυσιογνωμία της περιοχής καθώς παράγοντες της τουριστικής υποδομής και αναπτυξιακής ταυτότητας της Κοινότητας Κιτίου (Δήμου Δρομολαξιάς Μενέου – Λάρνακας Κύπρου).

2.2 Περιγραφή της Κοινότητας Κιτίου – Γεωγραφική Τοποθέτηση

ΕΙΚΟΝΑ 1 Παραλία Κιτίου

Πηγή: <https://www.google.gr/>

Η κοινότητα Κιτίου¹⁸ είναι αμιγές ελληνικό χωριό που βρίσκεται στην επαρχία Λάρνακας Κύπρου σε απόσταση περί τα έντεκα χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της πόλης της Λάρνακας. Ο πληθυσμός κατά την απογραφή του 2011 ανέρχεται στους 4.349 κατοίκους. Η οδική σύνδεση του Κιτίου είναι πολύ καλή. Στα βορειοανατολικά συνδέεται με τη Δρομολαξιά (περί τα 3,5 χιλιόμετρα) καθώς και με το χωριό Μενεού (περί τα 3 χιλιόμετρα) και μέσω αυτού με την πόλη της Λάρνακας.

Συνδέεται επίσης στα βορειοδυτικά με το χωριό Τερσεφάνου (περί τα 3 χιλιόμετρα), στα νοτιοανατολικά με το χωριό Περβόλια (περί τα 2 χιλιόμετρα) και

---

¹⁸ Πηγή: www.kiti.org.cy/

στα νοτιοδυτικά με το χωριό Σοφτάδες (περί τα 3 χιλιόμετρα). Το Κίτι είναι κτισμένο στην παράκτια πεδιάδα της Λάρνακας, σε μέσο υψόμετρο 20 μέτρων. Το καμπίσιο ανάγλυφο του χωριού είναι διαμελισμένο από τον ποταμό Τρέμιθο που ρέει στα δυτικά του. Από γεωλογικής άποψης, στη διοικητική έκταση του χωριού κυριαρχούν οι αποθέσεις των αναβαθμίδων (ψαμμίτες, άμμοι και κροκαλοπαγή) και οι πρόσφατες αλλουβιακές αποθέσεις. Πάνω στα πετρώματα αυτά αναπτύχθηκαν ξερορετζίνες και εδάφη τέρρα ρόζα.

Η τοποθεσία του Κιτίου είναι εξαιρετική με απεριόριστη ομορφιά και θέα προς τη θάλασσα, η οποία απέχει από την κοινότητα γύρω στα 5 - 6 χιλιόμετρα. Καλύπτει διοικητική έκταση 11 περίπου τετραγωνικών χιλιομέτρων. Το Κίτι ήταν και εξακολουθεί και σήμερα να είναι γνωστό για τα νόστιμα καρπούζια και αγκινάρες που παράγει. Πολύ γνωστό και με μεγάλη επιτυχία ήταν και ο «χορός του καρπουζιού» που γινόταν στην κοινότητα.

2.2.1 Ιστορική τοποθέτηση της Κοινότητας Κιτίου

Μια από τις πιο σημαντικές πόλεις της αρχαίας Κύπρου είναι το αρχαίο Κίτιον. Το Κίτιον βρίσκεται κτισμένο σε καίριο σημείο του νησιού και συγκεκριμένα στις νότιες ακτές του. Αποτέλεσε ένα από τα αρχαία βασίλεια του νησιού και έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση όλης της ιστορίας του.

Η σημερινή Λάρνακα αποτελεί την άμεση ιστορική συνέχεια του αρχαίου Κιτίου και όπως προανέφερθει είναι μια από τις αρχαιότερες πόλεις στον κόσμο, τις οποίες η αρχή τους χάνεται κυριολεκτικά μέσα στα σκοτεινά βάθη της προϊστορίας. Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι είναι ακόμη μια από τις ελάχιστες πόλεις στον κόσμο που η ιστορική τους αρχή ανάγεται στις πανάρχαιες πηγές της Αγίας Γραφής.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης, τη Γένεση, το οποίο είναι γραμμένο γύρω στο 1300 π.Χ. γίνεται λόγος για τον ιδρυτή της πόλης, τον Κιττίμ, γιο του Ιωνά γενάρχη των Ιώνων που ήταν εγγονός του Νώε. Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι η συγκεκριμένη αναφορά της Παλαιάς Διαθήκης είναι πολύ σημαντική απόδειξη όχι μόνο για την ύπαρξη του ίδιου του Κιτίου στα πανάρχαια εκείνα χρόνια αλλά και για την Ελληνικότητα της Κύπρου σε συνδυασμό με το ότι ο Ελεισά ο πρώτος γιος του Ιωνά ταυτίζεται από πολλούς επιστήμονες με την ίδρυση της Αρχαίας Αλάσιας.

Αργότερα η Παλαιά Διαθήκη θα δώσει ευρύτερη σημασία στην ονομασία «Κίτιοι» υπονοώντας όχι μόνο τους κατοίκους του Κιτίου και της Κύπρου αλλά και των άλλων ελληνικών νησιών και παραλίων. Σε πολλά βιβλία αναφέρονται προφητείες κατά τις οποίες από τα παράλια των Κιτιαίων θα έρχονταν κάποια στιγμή πολλά πλοία με στρατό που θα συνέτριβαν τους εκάστοτε κατακτητές.

Επίσης στο βιβλίο του Ιεζεκιήλ γίνεται αναφορά στην προμήθεια ξυλείας των κατοίκων της Τύρου από τα παράλια των Κιτιαίων. Και ο Δανιήλ αργότερα σε μια προφητεία του αναφέρει ότι «τα πλοία των Κιτιαίων» θα έρχονταν σε βοήθεια του βασιλέως του βορρά και το γεγονός αυτό έχει συμβεί το 168 π.Χ. όταν οι Ρωμαίοι έστειλαν το στόλο τους στην Αίγυπτο προς βοήθεια του Πτολεμαίου (που θα χαρακτηριστεί ως ο βασιλείας του νότου). Άρα η ονομασία «Κιτιείς» επεκτείνεται εδώ και στους Ρωμαίους.

Στα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου και της Μακεδονίας αναφέρεται στους Μακκαβαίους ότι ο Μέγας Αλέξανδρος ήρθε «εξήλθεν από τη γη Χεττιέμ και πάταξε το Δαρείον τον τότε βασιλιά των Περσών». Ωστε οι ονομασίες «Κιττειμ» και «Κίτιοι» ενώ στην αρχή σήμαιναν για την Αγία Γραφή τουλάχιστον τους κατοίκους της πόλης του Κιτίου σταδιακά κατέληξαν να σημαίνουν τους κατοίκους όλων των νησιών και παραλίων της Μεσογείου Θάλασσας, δυτικά της Παλαιστίνης συμπεριλαμβανομένης και της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Κατά την αρχαιότητα το Κίτιον αποτελούσε μια από τις σημαντικές πόλεις-βασίλεια της Κύπρου. Τον 13^ο αιώνα π.Χ. Μυκηναίοι και Αχαιοί άποικοι από την κυρίως Ελλάδα εγκαταστάθηκαν στην πόλη όπως και σ' άλλα μέρη της Κύπρου και κυριάρχησαν επί του ιθαγενούς στοιχείου δημιουργώντας έτσι μια πόλη κατά τα μυκηναϊκά πρότυπα. Μετά τους Αχαιούς γύρω στον 9^ο αιώνα άρχισαν να εγκαθίστανται και οι Φοίνικες οι οποίοι σιγά-σιγά επικράτησαν στην πόλη αναδεικνύοντας ακόμα και Φοίνικες βασιλείς.

Το Κίτιον όπως και όλη η Κύπρος εξάλλου βρέθηκε κατά διαστήματα υπό την κυριαρχία των Ασσυρίων, των Αιγύπτων και των Περσών. Το 449π.Χ. ο Αθηναίος στρατηγός Κίμωνας ήλθε στην Κύπρο επικεφαλής αθηναϊκών στρατιωτικών δυνάμεων για να την ελευθερώσει από τους Πέρσες αλλά κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του Κιτίου πέθανε και έγινε μεταφορά και ταφή του στην Αττική.

Όταν ο Μέγας Αλέξανδρος απάλλαξε την Κύπρο από την περσική κυριαρχία ο φοίνικας βασιλιάς του Κιτίου Πουμιάθων όπως και πολλοί άλλοι βασιλιάδες της Κύπρου έστειλε δώρο στον Αλέξανδρο ένα εξαιρετικής τέχνης σπαθί. Όταν πέθανε ο Μέγας Αλέξανδρος και αφού οι δύο διάδοχοι του Πτολεμαίος και Αντίγονος σχημάτισαν από έναν κράτος ο καθένας το Κίτιον τάχθηκε με το μέρος του Αντίγονου. Όταν όμως επέβαλε την κυριαρχία του ο Πτολεμαίος ο τελευταίος βασιλιάς του Κιτίου Πουμιάθωνας θανατώθηκε (συγκεκριμένα το 312 π.Χ.).

Κατά την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή το Κίτιον ακολούθησε την κοινή ιστορική πορεία ολόκληρης της Κύπρου. Εξακολούθησε καθ' όλη την αρχαία εποχή να αποτελεί σημαντικό διαμετακομιστικό σταθμό μεταξύ των χωρών της Μέσης Ανατολής και των χωρών της Δυτικής Μεσογείου και κυρίως μεταξύ Φοθινικής και Καρχηδόνας. Αξίζει να αναφέρουμε και την αναφορά του προφήτη Ησαΐα ότι η καταστροφή της Τύρου θα αναγγελόταν στους Φοίνικες ναυτικούς από τη γη των Κιτιαίων.

Η Ελληνιστική περίοδος του Κιτίου διάρκεσε μέχρι τα μέσα του 1^{ου} αιώνα. Γύρω στο 58π.Χ. η Κύπρος καταλήφθηκε προσωρινά και γύρων στο 30 π.Χ. οριστικά από τους Ρωμαίους. Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο της ιστορίας της Κύπρου (58-330 μ.Χ.) ελάχιστες πληροφορίες υπάρχουν για το Κίτιον. Το σημαντικότερο βέβαια γεγονός για την Κύπρο στα χρόνια αυτά ήταν η διάδοση του Χριστιανισμού από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ιδρύσεως του Κιτίου και ακόμη ειδικότερα η καταφυγή στο Κίτιον του φίλου του Χριστού, Αγίου Λαζάρου, ο οποίος και διετέλεσε κατά την παράδοση και πρώτος επίσκοπος του. Γι' αυτό όμως θα γίνει εκτενέστερη αναφορά πιο κάτω.

Το Κίτιον και γενικότερα η Κύπρος έχουν να επιδείξουν τεράστια ακμή στην τελευταία εποχή του χαλκού, τη Μυκηναϊκή δηλαδή αναφερόμαστε στα χρόνια 2500-1050 π.Χ. Η Κύπρος γίνεται σημαντικό εμπορικό κέντρο μεταξύ της Δύσης και Ανατολής και το γεγονός αυτό έφερε πλούτο και ευημερία στους κατοίκους της. Αυτό φανερώνουν και οι ανασκαφές της Έγκωμης και του Κιτίου, οι πλουσιότερες και σημαντικότερες πόλεις της εποχής εκείνης. Ειδικότερα θα λέγαμε ότι η ανάπτυξη των πόλεων αυτών σχετίζεται με την εγκατάσταση των Μυκηναίων στο νησί καθώς και με την εκμετάλλευση του χαλκού.

Αξίζει λοιπόν να σημειωθεί ότι το Κίτιον υπήρξε κέντρο κατεργασίας χαλκού και λιμάνι εξαγωγής του. Το μέταλλο μεταφερόταν από τα μεταλλεία της Καλαβασού και των Τρούλλων και η κατεργασία του γινόταν σε εργαστήρια του Κιτίου. Μερικά τέτοια εργαστήρια συγκοινωνούσαν απευθείας με τους ναούς, γεγονός που φανερώνει τη στενή σχέση παραγωγής χαλκού και θρησκείας.

Οι ανασκαφικές έρευνες στην περιοχή της τοποθεσίας Καθαρή κοντά στο αγγλικανικό νεκροταφείο της Λάρνακας αποκάλυψαν έναν ιερό χώρο με πέντε διαδοχικούς ναούς και εργαστήρια για την επεξεργασία του χαλκού. Οι ναοί είχαν υπαίθρια εσωτερική αυλή με βωμό στο κέντρο και στενόμακρο άδυτο. Οι δύο πρώτοι ναοί χρονολογούνται στα τέλη του 13^{ου} αιώνα π.Χ. Μετά την καταστροφή τους γύρω στο 1200 π.Χ. ο ένας ναός εγκαταλείφθηκε και ο δεύτερος ξανακτίστηκε με μεγάλους πελεκητούς ασβεστόλιθους σε επιμελημένο ισοδομικό σύστημα.

Παράλληλα με την ανοικοδόμηση του ναού αυτού, άρχισε η ανέγερση του τρίτου ναού με το ίδιο υλικό και με πανομοιότυπο ισοδομικό σύστημα και στη συνέχεια ακολούθησε η σταδιακή ανέγερση του τετάρτου ναού με αργόλιθους και του πέμπτου με αργόλιθους στο κάτω μέρος των τοίχων και με πλιθάρια στο πάνω μέρος. Η δόμηση των ναών ακολούθησε τον ίδιο αρχιτεκτονικό τύπο. Δηλαδή όλοι οι ναοί αποτελούνται από μια μεγάλη υπαίθρια αυλή όπως προανέφερα ήδη που ήταν και ο κύριος εσωτερικός χώρος και από ένα στενόμακρο οπισθόδρομο ή άδυτο που χωριζόταν από την εσωτερική αυλή με παχύ τοίχο, κτισμένο με αργόλιθους και επενδυμένο με πελεκητούς ασβεστόλιθους. Οι τρεις πρώτοι ναοί αποτελούσαν ένα ιδιαίτερο ενιαίο σύμπλεγμα και χωρίζονταν από τους δύο άλλους με τον κεντρικό δρόμο της πόλης.

Συνεχίζοντας έξω από τους ναούς υπήρχαν τεχνητές, γήινες ανοικτές αυλές με βωμούς και τράπεζες προσφορών. Στην εσωτερική αυλή του μεγαλύτερου ναού που είχε μήκος 33,60μ. και πλάτος 22μ. υπήρχε ιερός κήπος και μικρή δεξαμενή. Μπροστά από το άδυτο του πέμπτου ναού, διατηρούνται ακόμη τα κατάλοιπα μεγάλης τράπεζας προσφορών. Ανάμεσα στα διάφορα αρχιτεκτονικά μέλη που βρέθηκαν σκορπισμένα στις αυλές των ναών συμπεριλαμβάνονται δυο ζεύγη «κεράτων καθοσιώσεως» και δύο επίκρανα πεσσών με βαθμιδωτό κυμάτιο.

Το σύμπλεγμα των ναών του Κιτίου καταστράφηκε γύρω στα τέλη του 11^{ου} αιώνα π.Χ. και το 850 π.Χ. περίπου οι Φοίνικες έκτισαν πάνω στα θεμέλια του

μεγαλύτερου μυκηναϊκού ναού έναν άλλο μεγαλοπρεπή ναό που ταυτίστηκε από τον ανασκαφέα με το περίφημο ναό της Αστάρτης. Στην υπαίθρια ανοικτή αυλή του προγενέστερου μυκηναϊκού ναού προστέθηκαν δύο στοές κατά μήκος του βόρειο και νότιου τοίχου, οι οροφές των οποίων στηρίζονταν πάνω σε τέσσερις παράλληλες σειρές 28 ξύλινων πεσσών με ορθογώνιες λίθινες βάσεις. Οι εσωτερικοί διαχωριστικοί τοίχοι του άδυτου του μυκηναϊκού ναού αφαιρέθηκαν και σχηματίστηκε ενιαίος ορθογώνιος χώρος με τρία ανοίγματα. Μπροστά από το κεντρικό άνοιγμα τοποθετήθηκαν δύο μεγάλοι ορθογώνιοι λίθινοι πεσσοί.

Ο ναός της Αστάρτης καταστράφηκε από πυρκαγιά του 800 περίπου π.Χ. και ξανακτίστηκε με διαρρύθμιση της εσωτερικής ανοικτής αυλής στην οποία οι τέσσερις σειρές των 28 ξύλινων πεσσών αντικαταστάθηκαν με δύο σειρές από ορθογώνιους λιθοκτιστούς πεσσούς που στηρίζονται πάνω στις αρχαίες λίθινες βάσεις. Στα τέλη των Κυπρο-Αρχαϊκών χρόνων το 475 π.Χ. περίπου η ανατολική είσοδος της υπαίθριας αυλής κλείστηκε με μεγάλους πελεκητούς ασβεστόλιθους και πίσω από αυτήν κτίστηκε ένα μικρό εργαστήριο για την επεξεργασία του χαλκού. Ταυτόχρονα ένας μεγάλος ορθογώνιος πεσσός κτίστηκε μπροστά από τη νότια κύρια είσοδο της αυλής. Η εξωτερική αυλή στην ανατολική πλευρά του ναού χωρίστηκε σε μικρότερα τμήματα και σε ένα από αυτά κτίστηκε μεγάλος βωμός. Η εσωτερική αυλή χωρίστηκε σε τρία μέρη και κατά μήκος του βορείου και του νοτίου τοίχου της κτίστηκαν στενόμακρες εξέδρες ή έδρανα για την τοποθέτηση των αφιερωμάτων. Η χρήση του ναού συνεχίστηκε μέχρι και τις αρχές του 3^{ου} αιώνα π.Χ. και το 280 καταστράφηκε από πυρκαγιά.

Το Κίτιον είχε επίσης «κυκλώπεια τείχη» και πύργους από πελεκητές πέτρες. Οι πρόσφατες ανασκαφές έχουν φέρει στο φως στο βορειότερο τμήμα της πόλης κάποιο μέρος των οχυρώσεων που ανάγεται στην αρχή του 13^{ου} αιώνα π.Χ. και περιλαμβάνει δύο μεγάλους τετράπλευρους πύργους χτισμένους με πελεκητές πέτρες. Θυμίζουν κατά πολύ τα λεγόμενα μυκηναϊκά «κυκλώπεια τείχη». Κοντά στο τείχος υπήρχαν δύο ιερά ανατολικού τύπου ως προς το αρχιτεκτονικό τους σχέδιο με άδυτο και ανοικτή αυλή. Ανάμεσα στα δύο ιερά βρέθηκαν πολλοί μικροί λάκκοι που συγκοινωνούν μεταξύ τους με αυλάκια και γειτονεύουν με πηγάδια. Μάλλον θα πρόκειται για ιερούς κήπους που θα υπήρχαν στους περιβόλους των ναών. Τα «κυκλώπεια» αυτά τείχη μπορούμε να καταλάβουμε γιατί ονομάστηκαν έτσι αφού είχαν πάχος 2,50 περίπου μέτρα και το κάτω μέρος τους ήταν χτισμένο με δύο

παράλληλες σειρές ογκόλιθους ύψους 1,50 μέτρων περίπου και το πάνω μέρος με πηλόπλινθους. Κατά διαστήματα μπορούσαν να υπάρχουν και τετράπλευροι προμαχώνες.

Όσον αφορά τις κατοικίες στο Κίτιον κατά την εποχή εκείνη, ήταν ευρύχωρες ειδικά αυτές που βρίσκονταν στην πόλη και είχαν και υγειονομικές εγκαταστάσεις. Κοντά στην εκκλησία της Παναγίας Χρυσοπολίτισσας οι ανασκαφικές έρευνες που έγιναν στη διάρκεια των ετών 1962 και 1963, έφεραν στο φως τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα ιδιωτικών κατοικιών και μερικούς τάφους λαξευτούς μέσα στο φυσικό ασβεστολιθικό πέτρωμα.

Στο Κίτιον η άφιξη των Μυκηναίων αποίκων συμπίπτει με ριζικές πολεοδομικές και αρχιτεκτονικές αλλαγές. Οι τετράπλευροι πύργοι διατηρούνται αλλά το πλινθόκτιστο τείχος των αρχών του 14^{ου} αιώνα αντικαθίστανται από κυκλώπειο τείχος. Ένα παχύ στρώμα από αργιλώδες χώμα σκεπάζει τα θεμέλια των παλιών κατοικιών και οι νέες κτίζονται πάνω σε καινούργιο πολεοδομικό σχέδιο. Έτσι ανασκάπτοντας τα θεμέλια των νέων κατοικιών οι νέοι άποικοι βρήκαν μερικές φορές στις αυλές των παλιών σπιτιών τάφους, τους οποίους σύλησαν αφαιρώντας όλα τα κοσμήματα και τα μεταλλικά αντικείμενα.

Επιπλέον οι ανασκαφέντες τάφοι απέδωσαν αρκετά πήλινα αγγεία, ειδώλια και κοσμήματα από χρυσάφι, ασήμι, χαλκό, αλάβαστρο φαγεντιανή τα οποία δίνουν μια γεύση του πλούτου και της λαμπρότητας της πόλης. Μοναδικό στο είδος του ρυτό από φαγεντιανή έχει βρεθεί τον 13^ο αιώνα π.Χ. Είναι επικαλυμμένο με σμάλτο και διαιρείται σε τρεις ζώνες με παραστάσεις που απεικονίζουν ζώα, κυνήγι ταύρων και σπείρες. Επίσης έχουν βρεθεί χρυσά σκουλαρίκια σε σχήμα κεφαλής βοδιού και αξίζει να αναφερθεί ότι διάφορα ευρήματα από το Κίτιον ήταν και είδωλα της Θεάς της γονιμότητας καθώς και αφιερωματικές άγκυρες οι οποίες θύμιζαν την κίνηση του γειτονικού λιμανιού από όπου γινόταν και η εξόρυξη του χαλκού. Στο Κίτιον τους νεκρούς τους έθαβαν στις αυλές των κατοικιών και έτσι δεν είχαν χωριστά νεκροταφεία.

Όπως έχει αναφερθεί και στην προηγούμενη παράγραφο διάφορα είδωλα απεικόνιζαν τη Θεά της Γονιμότητας άρα καταλαβαίνουμε ότι κατά τα αρχαιότατα χρόνια του μυκηναϊκού Κιτίου λατρεύονταν στην πόλη θεότητες της Γονιμότητας. Με την εγκατάσταση και επικρότηση των Φοινίκων στα μέσα του 9^{ου} αιώνα π.Χ.

εισάγεται η λατρεία της φοινικικής θεάς Αστάρτης η οποία και συνεχίστηκε και μέχρι τα Ελληνιστικά χρόνια. Εκτός από την Αστάρτη λατρεύτηκαν και άλλες φοινικικές θεότητες όπως ο Βάαλ και ο Ηρακλής-Μίλκαρτ.

Παράλληλα, αλλά σε μικρότερο βαθμό λατρεύονταν και οι ελληνικές θεότητες όπως ο Κεραύνιος Δίας, η Κεραύνια και Νικηφόρος Αθηνά, ο Απόλλων, η Άρτεμις, ο Ασκληπιός και η Αφροδίτη. Η λατρεία των ελληνικών θεοτήτων ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένη μετά το θάνατο του τελευταίου Φοίνικα βασιλέα Πουμιάθωνα και καθ' όλη την Ελληνιστική περίοδο. Ένας τουλάχιστον από τους ανασκαφέντες ναούς στο Κίτιον, ο ναός 5 φαίνεται να ήταν αφιερωμένος σε θεότητα της Γονιμότητας γένους αρσενικού ενώ οι άλλοι τέσσερις φαίνεται να σχετίζονται με θεότητα της Γονιμότητας γένους θηλυκού. Κατά τις θρησκευτικές τελετές χρησιμοποιούνταν προσωπεία (κεφαλές βοδιών) από τα οποία αρκετά βρέθηκαν στον ναό 5. Πήλινα ειδώλια που βρέθηκαν παριστάνουν τη θεά με υψωμένα τα χέρια κατά τις τελετές υπάρχουν ενδείξεις ότι γινόταν χρήση οπίου, το οποίο κατά την ύστερη Χαλκοκρατία, όχι μόνο παράγονταν στην Κύπρο αλλά αποτελούσε ένα είδος εξαγωγικού εμπορίου.

Η επισκοπή Κιτίου είναι μια από τις πρώτες που ιδρύθηκαν στην Κύπρο κατά τα μέσα του 1^{ου} αιώνα μ.Χ. όταν ο Χριστιανισμός άρχισε να διδάσκεται στο νησί και να εξαπλώνεται με την αποστολική δραστηριότητα. Πρώτος χειροτονήθηκε στο Κίτιον ο Άγιος Λάζαρος ο οποίος είχε καταφύγει στην Κύπρο μετά την ανάσταση του από το Χριστό για να σωθεί από τους διωγμούς. Ο Άγιος Λάζαρος, ήταν Εβραίος και φίλος του Ιησού. Κατά την εκκλησιαστική παράδοση ο Λάζαρος ήταν 30 ετών όταν το 33 μ.Χ. ο Χριστός τον ανέστησε και έζησε ακόμη 30 χρόνια στο Κίτιον και πέθανε γύρω στο 63 μ.Χ. σε ηλικία 60 ετών. Στο Κίτιον τον βρήκαν οι Απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας το 46 μ.Χ. που ήρθαν στην Κύπρο και τον χειροτόνησαν πρώτο Επίσκοπο Κιτίου. Σύμφωνα με αυτά ποίμανε το ποίμνιο του για 18 χρόνια και τότε πέθανε για δεύτερη φορά και ετάφη στο Κίτιον εκεί όπου σήμερα υψώνεται ο βυζαντινός ναός του.

Λίγο μετά την εγκατάσταση των Αχαιών στην Κύπρο το νησί δέχτηκε τις καταστροφικές επιδρομές των λεγόμενων «Λαών της Θάλασσας» (Φιλισταίοι). Οι επιδρομές φαίνεται ότι έπληξαν και το Κίτιον. Όταν αυτοί οι λαοί σταμάτησαν να αποτελούν απειλή, τότε παρατηρείται ανοικοδόμηση των ναών και άλλων κτιρίων στο Κίτιον. Κατά το τέλος της Ύστερης Χαλκοκρατίας γύρω στο 1075 π.Χ. ένα βίαιο

γεγονός που ίσως ήταν κάποια μεγάλη φυσική καταστροφή πολύ πιθανόν σεισμός, πλήττει τις μεγάλες πόλεις του νησιού μαζί και το Κίτιον. Γύρω στα μέσα του 9^{ου} αιώνα π.Χ. το Κίτιον βρίσκεται υπό την κυριαρχία των Φοινίκων οι οποίοι είχαν στα χέρια τους την πολιτική εξουσία και ίδρυσαν και τον προαναφερθέν ναό της Αστάρτης. Στην πόλη είχαν ανοικοδομηθεί και άλλοι ναοί και επικρατούσε στην πόλη του Κιτίου ευημερία και ακμή.

Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι κατά την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή, η πόλη του Κιτίου ακολουθούσε την ιστορική πορεία ολόκληρης της Κύπρου. Δεν ήταν εξάλλου δυνατό να αναπτύξει πλέον δικές της πρωτοβουλίες η πόλη και να χαράξει δική της ανεξάρτητη πορεία. Δεν μπορούσε ποτέ να συναγωνιστεί την Σαλαμίνα και την Πάφο, αλλά ούτε και μπορούμε να πούμε ότι περιήλθε σε παρακμή. Αντίθετα είχε τη δική του ανάπτυξη σε διάφορους τομείς και το κοσμούσαν λαμπρά οικοδομήματα, ναοί, θέατρα, ιππόδρομος και γυμνάσιο. Τόσο κατά τα Ελληνιστικά όσο και κατά τα Ρωμαϊκά χρόνια η πόλη του Κιτίου τίμησε υπερβολικά Πτολεμαίους βασιλιάδες και Ρωμαίους Αυτοκράτορες και μάλιστα ορισμένους από αυτούς θεοποίησε, γεγονότα και στοιχεία που τα γνωρίζουμε από επιγραφές.

Το χωριό αυτό κτίστηκε από κατοίκους του αρχαίου Κιτίου, που εγκατέλειψαν την αρχαία εκείνη πολιτεία όταν είχε παρακμάσει, και κατέφυγαν στην εύφορη γη του Κιτίου, στην οποίαν έδωσαν το όνομα της παλιάς τους πατρίδας, όπως έγινε και σε πολλές άλλες περιπτώσεις για πολλούς άλλους συνοικισμούς. Όμως δεν είναι βέβαιο αν το κτίσιμο έγινε κοντά στα 310 μ.Χ. που νεκρώθηκε τελείως το εμπόριο του Κιτίου, ή στα 632 μ.Χ. που πέρασε από το Κίτιον και κατέστρεψε ό,τι βρήκε ο πεθερός του Μωάμεθ Αβού- Βεκίρ.

Σαν οργανωμένη λοιπόν κοινότητα το Κίτι ξεκινά από τον 3^ο ή 4^ο αιώνα μ.Χ. αρχαιολόγοι ωστόσο ισχυρίζονται ότι στις κοιλάδες του ποταμού Τρέμιθου που διασχίζει την κοινότητα, στην ευρύτερη λοιπόν περιοχή του Κιτίου διέκριναν προνεολιθικά ίχνη ζωής, χωρίς ωστόσο να γίνουν οποιεσδήποτε ανασκαφικές δραστηριότητες. Τα τελευταία πέντε με έξι χρόνια, από ατυχήματα κατοίκων της περιοχής, και πάλι στον ποταμό Τρέμιθο ανακαλύφθηκαν τυχαία, τάφοι που ανάγονται στην Ύστερη και Μέση Εποχή του Χαλκού, γύρω στο 1900 – 2000 π.Χ. Παρόμοιοι τάφοι της ίδιας χρονολογικής περιόδου ανακαλύφθηκαν και πάλι τυχαία στην κοντινή κοινότητα Δρομολαξιά , στην περιοχή «Τρύπες». Λόγος γίνεται επίσης,

από τα ερείπια που υπάρχουν για παλαιό οικισμό κοντά στη θάλασσα, στα ερείπια του Αγίου Γεωργίου, κοντά στις εκβολές του ποταμού Τρέμιθου.

2.3 Τα βασικότερα αναπτυξιακά έργα της περιοχής έρευνας από το 1961 έως και σήμερα

Τη δεκαετία 1960 – 1970 έγιναν πολύ σοβαρά αναπτυξιακά έργα στην κοινότητα Κιτίου για τα δεδομένα της τότε εποχής. Το 1962 ξεκίνησαν εργασίες για κατασκευή του υδατοφράχτη ο οποίος και παραδόθηκε το 1964. Την κατασκευή του φράγματος ανέλαβε το Τμήμα Υδάτων αφού αποτελούσε κυβερνητικό έργο του νεοσύστατου τότε κράτους. Μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, κατά την παράδοση του, λόγω αυξημένων βροχοπτώσεων υπερχειλίσε κιάλας προσφέροντας στους κατοίκους ένα όμορφο θέαμα. Οι κάτοικοι της κοινότητας δεν μπορούν επίσης να ξεχάσουν τη μεγάλη πλημμύρα που έπληξε την κοινότητα στις 10 Μαρτίου 1960 με ανεπανόρθωτες, ευτυχώς, υλικές ζημιές. Μετά από αυτό το γεγονός ενισχύθηκαν τα πλάγια του ποταμού με τοίχο αντιστήριξης.

Μετά την κατασκευή του φράγματος ακολούθησαν τα κανάλια, γνωστά ως «δήμματα». Τα «δήμματα» ήταν αρδευτικά κανάλια, δηλαδή κανάλια που ανοιγόκλειναν με πόρτες για να διοχετεύεται το νερό από το φράχτη και να μπορεί να γίνεται άρδευση με πλημμυριστό νερό. Συνολικά στην κοινότητα υπάρχουν πέντε τέτοια «δήμματα». Ακολούθησε η υδροδότηση της κοινότητας με νερό που έπαιρναν από ντεπόζιτο, ενώ μέχρι τότε η κοινότητα υδροδοτείτο από λάκκο που υπήρχε δίπλα στον ποταμό του χωριού και εμπλουτιζόταν από τα υπόγεια ύδατα των βροχών. Επίσης σχεδόν σε κάθε σπίτι υπήρχε και λάκκος μαζί με αλακάτι για άντληση νερού για τις καθημερινές ανάγκες.

Το ντεπόζιτο κτίστηκε στην κοινότητα το 1963 με προσφορά κάποιου Αρμένιου εργολάβου ο οποίος χρειάστηκε περίπου ένα χρόνο για να μπορέσει να διασωληνώσει όλα τα σπίτια για να μπορέσουν να υδροδοτηθούν. Η ηλεκτροδότηση της κοινότητας ξεκίνησε γύρω στο 1962 και λόγω των διακοινοτικών ταραχών αναβλήθηκε και αποπερατώθηκε το Δεκέμβριο του 1963. Το πρώτο κοινοτικό τηλεφωνείο υπήρχε στην κοινότητα από το 1956.

Γύρω στο 1958 επίσης έγινε και η πρώτη ασφατόστρωση του Κιτίου. Ασφαλώς ο κεντρικός δρόμος της κοινότητας, που σύνδεε το Κίτι με τη Λάρνακα και τα Περβόλια υπήρχε από αγγλοκρατίας, γύρω στο 1954, ήταν όμως στενός και βαθύς

ένα περίπου μέτρο κάτω από το ύψος των σπιτιών. Η ασφαλτόστρωση έγινε από συνεργείο της Επαρχιακής Διοίκησης Λάρνακας και περιελάμβανε 10 πόδια άσφαλτο. Ασφαλώς δεν υπήρχαν πεζοδρόμια, μονάχα αυλάκια για να κυλά το νερό της βροχής. Διπλή ασφαλτόστρωση του κύριου δρόμου παραδόθηκε τον Αύγουστο του 1969 με διπλή λωρίδα κυκλοφορίας, δηλαδή χωρούσε δύο αυτοκίνητα.

Το 1983 ξεκινά για την κοινότητα Κιτίου μια καταλυτική περίοδος αλλαγών και αναπτυξιακών έργων. Με την αλλαγή του Επιθεωρητή του Κοινοτικού Συμβουλίου και ιδιαίτερα με την αναβάθμιση του Συμβουλίου, μπαίνει μπροστά ένα δεκαετές πλάνο αλλαγών. Σταδιακά προσλαμβάνονται αρκετοί υπάλληλοι (1986 – 1987) και δημιουργεί έτσι το Συμβούλιο το δικό του εργοτάξιο. Έγιναν έτσι στην κοινότητα πολλές ανακατασκευές, ασφαλτοστρώσεις όλων των δρόμων της κοινότητας και το σημαντικότερο πεζοδρομοποιήσεις σε όλη την κοινότητα.

Έγινε σταδιακή διαπλάτυνση του κυρίου δρόμου που συνδέει τη Λάρνακα με το Κίτι λαμβάνοντας και κάποια οικονομική βοήθεια από το Τμήμα Δημοσίων Έργων. Αρχικά έκλεισαν τους οχετούς που αποτελούσε εστία μικροβίων και κουνουπιών και σχεδιάστηκε η μεταφορά των όμβριων υδάτων με υπόγειους οχετούς σε μη οικιστικές περιοχές. Η μεγάλη αυτή διαπλάτυνση της λεωφόρου συνέβαλε αποφασιστικά στην εμπορικότητα του δρόμου αφού άνετα μπορούν να σταθμεύουν αυτοκίνητα και στις δύο λωρίδες κυκλοφορίας χωρίς την εμπόδιση της οδικής κυκλοφορίας.

Το 1984 γίνεται περίφραξη του κοινοτικού γηπέδου το οποίο ήταν ήδη ανεγειρόμενο σε χώρο που ανήκει στην εκκλησιαστική επιτροπή και με ενοικιαστήριο έγγραφο παρέδωσε στην κοινότητα το 1983. Έγιναν επίσης κερκίδες και αποδυτήρια καθώς και σχεδιασμός για ξηρό στίβο και φύτεμα με χορτοτάπητα. Μπήκε επίσης φωτισμός και τώρα υπάρχουν και πάλι σχέδια για περαιτέρω αναβάθμιση του γηπέδου. Το γήπεδο φιλοξενεί βασικά ομάδες Δ΄ κατηγορίας και σε αυτό διοργανώνονται συναυλίες και άλλα κοινωνικά γεγονότα στην κοινότητα. Οι εργασίες για το τηλεφωνικό δίκτυο ξεκίνησαν στην κοινότητα το Δεκέμβριο του 1982 και ολοκληρώθηκαν το καλοκαίρι του 1983. Ταυτόχρονα κτίστηκε τηλεφωνικό κέντρο σε γη (τρεις σκάλες) που παραχώρησε η εκκλησιαστική επιτροπή για διευκόλυνση των εργασιών. Αυτή την περίοδο επίσης έγιναν και πολλοί υποσταθμοί για ενίσχυση του δικτύου ηλεκτροδότησης της περιοχής.

Το 1984 έγινε η μεταφορά του κοιμητηρίου και των εκεί θαμμένων λειψάνων σε χώρο (τέσσερις σκάλες) που και πάλι παραχώρησε η εκκλησιαστική επιτροπή στο Κίτι. Ο χώρος είναι ο ίδιος χώρος στον οποίο βρίσκεται ανεγειρόμενο και το παρεκκλήσι του Αγίου Θωμά. Το 1984 έγινε η μεταφορά των τάφων και ξεκίνησε το έργο της περιφράξης του χώρου. Το 1999 βλέποντας η κοινότητα ότι ήταν αδήριτη ανάγκη η επέκταση του χώρου, αγόρασε έκταση 6.000 τετραγωνικών μέτρων ακριβώς δίπλα από το κοιμητήριο, χώρο τον οποίο χειριζόταν η εκκλησιαστική επιτροπή και τον οποίο χώρο ενσωμάτωσε στον υπάρχοντα. Από το 2000 ξεκίνησαν εργασίες αναβάθμισης του χώρου με περιφράξεις, συντηρήσεις, κτίσιμο χώρων υγιεινής, αποθηκευτικούς χώρους, εισόδους και χώρους συλλυπητηρίων και γενικά οποιαδήποτε άλλη αναβάθμιση χρειαζόταν.

Γύρω στο 1978 άρχισε η Α΄ Φάση του προσφυγικού συνοικισμού με ογδόντα δύο κατοικίες. Συνεχίστηκε το 1980 η Β΄ Φάση με τριάντα δύο κατοικίες και το 1982-83 η Γ΄ Φάση με εβδομήντα οχτώ κατοικίες. Και οι τρεις φάσεις του έργου ανεγέρθηκαν σε ιδιωτική γη που απαλλοτριώθηκε από την κυβέρνηση για το σκοπό αυτό. Δινόταν τότε σε κάθε πρόσφυγα οικονομική κυβερνητική βοήθεια του ποσού των 1600 για ανέγερση του σπιτιού του, γι αυτό και οι συνοικισμοί προσφύγων στο Κίτι είναι και από τους λιγιστούς σε ολόκληρη την Κύπρο που οι κάτοχοι των οικιών κατέχουν και τους ανάλογους τίτλους ιδιοκτησίας.

2.4 Κοινωνικές – Πολιτιστικές δραστηριότητες

Το Κίτι είναι πλούσιο σε πολιτιστικές εκδηλώσεις με διάφορες διοργανώσεις σε όλες τις γιορτές του χρόνου, από τα Χριστούγεννα και το Πάσχα μέχρι τις Αποκριές και το Φεστιβάλ Δεκαπενταυγούστου και το Χορό του Καρπουζιού.

Κατά τη δεκαετία 1960 – 1970 και συγκεκριμένα το 1960 λειτούργησε επίσημα στην κοινότητα κινηματογράφος με την ονομασία «Αθήναιον». Στην κοινότητα λειτουργούσε περιοδεύων κινηματογράφος από το 1952 στην πλατεία του χωριού. Το 1955 – 1956 ο κινηματογράφος σταθεροποιήθηκε στην πλατεία του χωριού σε κάποιο συγκεκριμένο χώρο, ενώ με εθελοντική εργασία χωριανών κτίστηκε ο κινηματογράφος της κοινότητας. Ο κινηματογράφος έσφυζε από ζωή αφού προσέλκυε όχι μόνο κατοίκους της κοινότητας αλλά και των γειτονικών κοινοτήτων δίνοντας μια ξεχωριστή αίγλη στο Κίτι. Την όμορφη κοινωνική ζωή της

κοινότητας συμπλήρωνε και ο κυριακάτικος περίπατος που γινόταν προσελκύοντας και πάλι νέους και νέες.

Στην κοινότητα Κιτίου οργανώνονταν από παλαιότερα, από αγγλοκρατίας, και διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις από τους ίδιους τους κατοίκους. Υπήρχαν σωματεία που διοργάνωναν και ανέβαζαν θεατρικά έργα ποικίλου περιεχομένου. Το σωματείο της «Ένωσις Μικροκαταστηματαρχών ένδυσης – υπόδησης» ανέβαζε πολλά θεατρικά έργα αναλαμβάνοντας έτσι τη ψυχαγωγία της.

Την περίοδο αυτή 1960 – 1970 υπήρχε στην κοινότητα και ο θεατρικός όμιλος της «ΕΔΟΝ Κιτίου» καθώς και το χορευτικό της συγκρότημα. Διοργανωνόταν επίσης το Φεστιβάλ της ΕΔΟΝ μέχρι και το 1980. Ήταν τριήμερο φεστιβάλ που κρατούσε από Παρασκευή μέχρι και Κυριακή, που περιλάμβανε θεατράκια, χορό και αθλητικά παιχνίδια. Εξέχουσα θέση στην κοινωνική ζωή του τόπου αποτελούσε και αποτελεί ακόμη και σήμερα το γνωστό στην Κύπρο «Φεστιβάλ του Καρπουζιού» ή αλλιώς «Χορός του καρπουζιού» που διοργανώνεται στις αρχές Αυγούστου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κοινότητα Κιτίου ήταν η δεύτερη κοινότητα σε ολόκληρη την Κύπρο που διοργάνωσε χοροεσπερίδα μετά την κοινότητα της Κοντέας, κατεχόμενο σήμερα χωριό, που διοργάνωνε το χορό του σταφυλιού.

Η πρώτη διοργάνωση του Φεστιβάλ ξεκίνησε τον Αύγουστο του 1948 και γινόταν, αφού δεν υπήρχε διαθέσιμος χώρος, σε μεγάλες αυλές σπιτιών της κοινότητας. Γύρω στο 1950 – 1954 ο χορός διοργανωνόταν στην πλατεία του Κιτίου ενώ πολύ αργότερα γινόταν στο κοινοτικό γήπεδο του χωριού. Συγκέντρωνε περίπου 1000 – 1200 άτομα τόσο από την κοινότητα όσο και από άλλες περιοχές. Το φεστιβάλ παρουσίαζε μεγάλη επιτυχία αφού σε αυτό λάμβαναν μέρος γνωστοί ηθοποιοί της εποχής και σπουδαία μουσικά και χορευτικά συγκροτήματα. Βασική θέση κατείχε ο διαγωνισμός για το μεγαλύτερο καρπούζι, βάζοντας έτσι τους παραγωγούς σε αγώνα μεταξύ τους. Το 1979 γίνονται οι πρώτες κοινοτικές εκλογές κατά την περίοδο αυτή έγιναν επίσης πολύ σοβαρά αναπτυξιακά έργα στην κοινότητα. Το 1974 μετά την τουρκική εισβολή κύματα προσφύγων από όλη την Κύπρο άρχισαν να κατακλύζουν το Κίτι.

Το 1997 ξεκινά το σχέδιο διαμόρφωσης του χώρου της εκκλησίας της Αγγελόκτιστης καθώς και των δρόμων που οδηγούν προς τα κει και όλων των χώρων που γειτνιάζουν. Το σχέδιο αναλαμβάνει ιδιώτης αρχιτέκτονας με πρωτοβουλία του

Κοινοτικού Συμβουλίου. Το 1997 γίνεται ο μεγαλύτερος χώρος στάθμευσης στην κοινότητα, ακριβώς μπροστά από την εκκλησία Παναγίας της Αγγελόκτιστης. Το 2003 ο ίδιος αυτός χώρος επενδύεται με κυβόλιθους και ενσωματώνεται με διπλανό χώρο που εξυπηρετεί τον ίδιο σκοπό. Ταυτόχρονα στο νέο χώρο διαμορφώνεται και χώρος ειδικά για τις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις της κοινότητας.

Η κοινότητα έχει προχωρήσει και σε διαπολιτισμικές σχέσεις αφού ο «Πολιτιστικός όμιλος Αρχάγγελος – Χορευτικός Σύλλογος Αθανασία» είναι αδελφοποιημένοι με τον «Πολιτιστικό Σύλλογο Ακρίτες Πολυκάστρου». Πρόκειται για Πόντιους, κατοίκους του Εύξεινου Πόντου που κατοίκησαν στο Πολύκαστρο μετά την προσφυγιά. Το Δεκέμβριο του 2003 το Κοινοτικό Συμβούλιο διδυμοποιήθηκε με ένα Δήμο σε πόλη της Ουγγαρίας, το Μπιατορμπάγκυ. Και με τους δύο αυτούς φορείς η κοινότητα διατηρεί αδελφικές σχέσεις και πολύ συχνά ανταλλάζουν επισκέψεις και αλληλοφιλοξενούνται, προάγοντας έτσι τη φιλία ανάμεσα στους λαούς και βιώνοντας την κουλτούρα και τον τρόπο σκέψης άλλων λαών.

Σήμερα ο όμιλος λειτουργεί με εικοσαμελή επιτροπή. Κάθε Χριστούγεννα διοργανώνονται εκδηλώσεις για τα παιδιά (παιδικό θέατρο, Άγιος Βασίλης να περιφέρεται στους κύριους δρόμους του χωριού και μοίρασμα δώρων στα παιδιά) και για τα συνταξιούχα άτομα της κοινότητας διάφορες δεξιώσεις με καλλιτεχνικό πρόγραμμα. Φέτος οι Χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις έγιναν στο πάρκο Παναγίας Αγγελόκτιστης (είναι η πρώτη εκδήλωση που γίνεται στο χώρο αυτό) και με τη δεξιότητα των μελών του ομίλου, ο χώρος σε μετέφερε στο πνεύμα των Χριστουγέννων λες και βρισκόσουν στο χωριό του Άη/Βασίλη.

Για τις γιορτές του Πάσχα ο όμιλος διοργανώνει διεξαγωγή παραδοσιακών παιχνιδιών και πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα. Στα Καρναβάλια καθώς και την Καθαρά Δευτέρα όταν οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν διοργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις στην περιοχή του Υδατοφράχτη Κιτίου με μουσική, δωρεάν φαγοπότη με νηστήσιμα φαγητά και διεξαγωγή παραδοσιακών παιχνιδιών. Σημαντική είναι επίσης και η συμβολή του ομίλου όσον αφορά την πνευματική δραστηριοποίηση. Ο όμιλος μια με δύο φορές το χρόνο διοργανώνει διαλέξεις με θέματα γενικού ενδιαφέροντος που αγγίζουν από την πολιτιστική παράδοση όπως για παράδειγμα διαλέξεις για το λαϊκό τραγούδι και τους ποιητάρηδες μέχρι και θέματα που ανησυχούν τη σύγχρονη κοινωνία όπως η μάστιγα των ναρκωτικών.

2.5 Τουριστικοί προσδιορισμοί

Βυζαντινές Εκκλησίες

Ο ναός της Παναγίας της Αγγελόκτιστης βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο του χωριού Κίτι, 12 χιλιόμετρα περίπου νοτιοδυτικά της πόλης Λάρνακος και του αρχαίου Κιτίου. Κτίστηκε τον 11ο αιώνα πάνω στα ερείπια μίας παλαιοχριστιανικής βασιλικής του 5ου αιώνα. Η βασιλική είχε ημικυκλικό σύνθρονο, που σώζεται μέχρι σήμερα στον χώρο του Ιερού Βήματος του ναού του 11ου. Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, οι κάτοικοι του αρχαίου Κιτίου, εξ αιτίας των αραβικών επιδρομών μετακινήθηκαν προς το Κίτι για περισσότερη ασφάλεια, και αποφάσισαν να αναγείρουν ναό προς τιμή της Θεοτόκου. Με την έναρξη των εργασιών διαπίστωσαν ότι κατά την διάρκεια της νύκτας τα θεμέλια του ναού μετακινούνταν σε διαφορετική τοποθεσία. Σύμφωνα πάντα με την παράδοση, οι κάτοικοι μετέφεραν το ναό αλλού και διαπίστωσαν πως τη νύκτα κατέβαιναν στρατιές αγγέλων και έκτιζαν το ναό, εξού και το προσωνύμιο Αγγελόκτιστη.

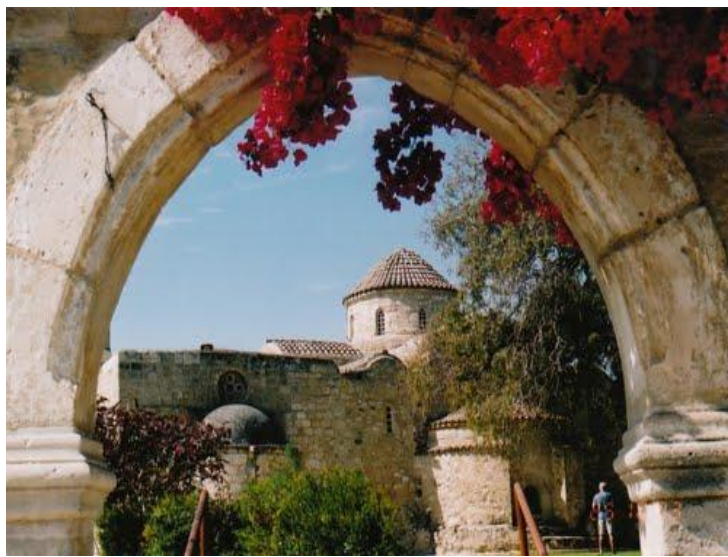
ΕΙΚΟΝΑ 2: Ναός της Παναγίας της Αγγελόκτιστης, Κίτι

Πηγή: <http://www.mcw.gov.cy/>

Ο αρχιτεκτονικός τύπος του σημερινού ναού ανήκει στην κατηγορία του εγγεγραμμένου σταυροειδούς με τρούλο. Η σημερινή του μορφή οφείλεται σε προσθήκες και μετατροπές που έγιναν με την πάροδο του χρόνου. Το 12ο αιώνα, βόρεια του ναού, κτίστηκε καμαροσκέπαστο παρεκκλήσι αφιερωμένο στους ιαματικούς Αγίους Αναργύρους, Κοσμά και Δαμιανό. Στο εξωτερικό της βόρειας πλευράς του παρεκκλησίου ανευρέθηκαν μεσαιωνικοί τάφοι. Πιθανόν ο ναΐσκος να είχε κοιμητηριακό χαρακτήρα. Στα τέλη του 13ου αρχές 14ου αιώνα, κτίστηκε στη

νότια πλευρά του ναού, το λεγόμενο Λατινικό παρεκκλήσι για την εξυπηρέτηση των θρησκευτικών αναγκών των νέων ηγεμόνων της Κύπρου. Πάνω από την είσοδό του σώζονται τρία οικόσημα, εκ των οποίων το ένα ανήκε στην πλούσια Φράγκικη οικογένεια των Gibelet, κτητόρων του παρεκκλησίου. Στο εσωτερικό του σώζεται η εγγάρκτη ταφόπλακα της Simone Renier de Gibelet, που αποδήμησε το 1302. Ενδέχεται το παρεκκλήσι να είναι σύγχρονο της ταφής της και να είχε και αυτό, όπως και ο ναΐσκος, κοιμητηριακό χαρακτήρα.

EIKONA 3 Η Παναγία η Αγγελόκτιστη

Ιστότοπος: <https://www.google.gr/>

Στο εσωτερικό του, ο ναός της Παναγίας της Αγγελόκτιστης κοσμεύεται με σημαντικές τοιχογραφίες του 13ου αιώνα, φορητές εικόνες διαφόρων εποχών και με το περίφημο ψηφιδωτό της Παναγίας της Αγγελόκτιστης. Το ψηφιδωτό βρίσκεται στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας του Ιερού. Θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά και περίτεχνα εντοίχια έργα του παλαιοχριστιανικού κόσμου. Παρουσιάζει την Παναγία ιστάμενη, να κρατά το μικρό Χριστό στο αριστερό Της χέρι. Δίπλα της παραστέκουν οι αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ. Πρόκειται για την αρχαιότερη σωζόμενη, μνημειώδη απεικόνιση της Παναγίας ιστάμενης Αριστεροκρατούσας. Η Παναγία επιγράφεται ως «Η ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΑ». Το γεγονός αυτό προκαλεί ερωτηματικά γύρω από την θεολογική ερμηνεία της επιγραφής, αφού η Παναγία ως Αγία Μαρία απαντάται, την εποχή αυτή, κυρίως στις μονοφυσιτικές επαρχίες της Ανατολής. Η εικονογράφηση της Παναγίας πιθανόν να αποτελεί πρόδρομο του μετέπειτα γνωστού

τύπου της Παναγίας της Οδηγήτριας. Στο εικονοφυλάκιο του ναού, που στεγάζεται στο λατινικό παρεκκλήσι φυλάσσονται 21 φορητές εικόνες.

ΕΙΚΟΝΑ 4 Η Αγγελόκτιστη Κιτίου

<http://www.churchofcyprus.org.cy/>

Το παρεκκλήσι Αγίου Θωμά βρίσκεται στο χώρο του κοιμητηρίου και ο βασικότερος λόγος που επιλέγηκε ο συγκεκριμένος χώρος για κοιμητήριο είναι η ύπαρξη του παρεκκλησιού εκεί. Πρόκειται για μια δίχωρη κάμαρη (ενιαία, χωρίς κολώνες) που χρονολογείται στα τέλη του 19ου αιώνα. Η εκκλησία ξανακτίστηκε μάλλον από κατοίκους της κοινότητας αφού λόγω του ότι βρισκόταν στην κοίτη του ποταμού βυθίστηκε μετά από υπερχειλίση του ποταμού Τρέμιθου και όπως αναφέρουν πηγές βρέθηκαν μόνο ερείπια της εκκλησίας εκεί. Και τα δύο παρεκκλήσια της κοινότητας δεν παρουσιάζουν κανένα ιστορικό ενδιαφέρον.

Το **παρεκκλήσι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ** βρίσκεται στην πλατεία του χωριού, στο χώρο που βρίσκεται και το Μουσείο Διατήρησης της Λαϊκής Παράδοσης. Πρόκειται για μια πετρόκτιστη μονόκλιτη βασιλική χωρίς τρούλο που χρονολογείται στο 19^ο αιώνα. Δεν πρόκειται για τοιχογραφημένη εκκλησία και ούτε παρουσιάζει κανένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αν και πρόκειται για ένα χαριτωμένο και όμορφο, μικρό μνημείο.

ΕΙΚΟΝΑ 5: *Παρεκκλήσι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ*

<http://www.kiti.org.cy/>

Λαογραφικό Μουσείο

Σκοπός του Μουσείου είναι η ανάπλαση ενός χώρου που να ζωντανεύει την ατμόσφαιρα της εποχής του, η προβολή της παραδοσιακής οικίας, του παραδοσιακού καθημερινού τρόπου ζωής, των παραδοσιακών επαγγελμάτων και των παραδοσιακών καθημερινών εργαλείων και σκευών. Επίσης στο Μουσείο εκτίθεται και πλούσια και πολύ σημαντική συλλογή φωτογραφιών της κοινότητας, πλούσιο δείγμα του τρόπου ζωής σε παλαιότερες εποχές. Ως χώρος στέγασης επιλέγηκε μια σειρά από παραδοσιακά πλίνθινα σπίτια στην αυλή του παρεκκλησιού του χωριού που είναι αφιερωμένο στον Αρχάγγελο Μιχαήλ.

Το Μουσείο δεν λειτουργεί επί καθημερινής βάσεως ούτε και με συγκεκριμένο ωράριο ούτε και εργοδοτείται μόνιμος υπάλληλος για το χώρο αυτό. Για να το επισκεφθεί κανείς θα πρέπει να συνεννοηθεί εκ των προτέρων με τον Έφορο του Μουσείου που είναι και ο πλέον υπεύθυνος για την ασφάλεια του χώρου καθώς και για την συντήρησή του. Το Μουσείο φυσικά επισκέπτονται αρκετά σχολεία της περιοχής αλλά και ξένοι τουρίστες που επισκέπτονται το Κίτι.

ΕΙΚΟΝΑ 6: *Λαογραφικό Μουσείο*

Πηγή: <http://www.kiti.org.cy/>

2.6 Οικιστικό περιβάλλον

Κατά τις χρονιές 1984 – 1987 επίσης στο Κίτι παρουσιάστηκε πολύ μεγάλη οικιστική ανάπτυξη με συνεχείς διαχωρισμούς οικοπέδων από τους κατόχους της οικιστικής γης. Δυστυχώς το Τμήμα Πολεοδομίας όμως δεν επέβαλλε όρους κατά το διαχωρισμό των οικοπέδων στους κατόχους να δημιουργούν και τα δικά τους πάρκα, πράγμα το οποίο άρχισε να εφαρμόζει αργότερα. Έτσι, ενώ οι ιδιοκτήτες άφηναν χώρο πρασίνου, δεν τον αξιοποιούσαν όμως κατάλληλα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να αναλάβει το έργο αυτό το Κοινοτικό Συμβούλιο. Ξεκίνησαν σταδιακά κάθε χρόνο να φυτεύουν δύο μέχρι τρία πάρκα φυτεύοντας και πλακοστρώνοντάς τα. Αυτή τη στιγμή το Κοινοτικό Συμβούλιο αναλαμβάνει τη συντήρηση και τον εξωραϊσμό εκατό τριάντα πέντε πάρκων σε ολόκληρη την κοινότητα.

Επίσης έχει ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του Κοινοτικού Πάρκου της κοινότητας που πρόκειται να αποτελέσει στολίδι για την κοινότητα. Αποτελεί μέρος του ευρύτερου πλάνου για αναβάθμιση της περιοχής Αγγελόκτιστης αφού ο χώρος για το πάρκο γειτνιάζει εντελώς με την εκκλησία της Αγγελόκτιστης. Οι εργασίες για εξωραϊσμό και διαμόρφωση του χώρου ολοκληρώθηκαν το 2007. Ο χώρος περιλαμβάνει παιχνιδότοπο, μεγάλες πλατείες με σιντριβάνια, δεντροφύτευση και χορτοφύτευση του χώρου και μελλοντικά χώρο για εστιατόριο το οποίο θα μπορεί να αναλαμβάνει δεξιώσεις μέχρι και για γάμους.

Επί κοινοταρχίας Μιχάλη Νικολάου (1991 – σήμερα) συνεχίστηκε και εντάθηκε στην κοινότητα ο ρυθμός ανάπτυξης και προόδου. Το Συμβούλιο άρχισε

από το 1990 την ενσωμάτωση της περιοχής με μέρος της γης της κοινότητας Σοφτάδων. Πρόκειται για μία παρθένα έκταση των 1000 σκαλών που εκτείνεται από τον ποταμό Τρέμιθο μέχρι τα σύνορα της κοινότητας Μαζωτού. Το Συμβούλιο έχει προχωρήσει στην κατασκευή τουριστικού δρόμου. Έχει προχωρήσει στην υδροδότηση της τουριστικής περιοχής και τώρα βρίσκονται στο τελικό στάδιο οι διαδικασίες για κατασκευή πεζόδρομου, ποδηλατόδρομου, νησίδων με πράσινο και χώρων στάθμευσης. Η περιοχή αναμένεται να ελκύσει το ενδιαφέρον πολλών επενδυτών και θα βοηθήσει ενεργά στην τουριστική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Το 1994 γίνεται αλλαγή των φαναριών σε όλη την κοινότητα και αντικαθίστανται από λάμπες υδραργύρου. Το 1996 γίνεται η ταπελλογράφηση της κοινότητας, έργο που ασφαλώς συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Το 1998 οι Λεωφόροι Αγγελόκτιστης και Αρχιεπισκόπου Κυπριανού διαμορφώνονται έτσι ώστε να συνάδουν με το αισθητικό περιβάλλον της εκκλησίας. Επενδύονται όλοι οι τοίχοι των περιτειχισμάτων των σπιτιών που βρίσκονται σε εκείνους τους δρόμους με πέτρα και συνάμα πλακοστρώνονται τα πεζοδρόμια με πέτρα. Ταυτόχρονα με τις εργασίες γίνονται υπογειοποιήσεις των ρευμάτων και τηλεφώνων και το 2001 κοσμούν τα πεζοδρόμια των δρόμων αυτών υπέροχα μεγάλα φανάρια γαλλικού τύπου. Συνέχεια του έργου αποτελεί η διόρθωση - ανακαίνιση του αυλόγυρου της εκκλησίας, έργο που χρηματοδότησε η εκκλησιαστική επιτροπή με οικονομική βοήθεια του Τμήματος Αρχαιοτήτων και το οποίο ανέλαβε ιδιώτης εργολάβος. Το έργο ξεκίνησε το 2000 με αφαίρεση του υφιστάμενου μπετόν και επένδυση της αυλής με πλακόστρωτο. Δημιουργήθηκε χώρος πρασίνου και παρτέρια με εποχιακά άνθη. Δημιουργείται στην ανατολική γωνιά της εκκλησίας μια βρύση παραδοσιακού τύπου και η αυλή της εκκλησίας φωτίζεται με υπόγειο φωτισμό, γεγονός που κυριολεκτικά προσδίδει στο μνημείο μια αξεπέραστη αίγλη και ομορφιά.

Οι δρόμοι θα γίνουν μονής κατεύθυνσης και θα ληφθεί ασφαλώς πρόνοια για υπογειοποίηση όλων των υπηρεσιών. Θα προσεχθεί ιδιαίτερα να διαμορφωθούν κατάλληλα οι προσόψεις όλων των οικοδομών και των άλλων κτιρίων που βρίσκονται στους δρόμους αυτούς έτσι ώστε να συνάδουν με το παραδοσιακό χαρακτήρα της κοινότητας. Το όλο έργο θα προεκταθεί μέχρι την πλατεία του μικρού παρεκκλησιού του Αρχαγγέλου Μιχαήλ όπου τόσο το εκκλησάκι όσο και ο

αυλόγυρος της εκκλησίας και του Μουσείου να διαμορφωθούν κατάλληλα σαν χώρος εκδηλώσεων.

Θα ληφθεί επίσης πρόνοια να χρησιμοποιηθούν οι παλιές αποθήκες της Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας Κιτίου για Πολιτιστικό Κέντρο. Θα δοθούν επίσης κίνητρα για διατήρηση και διαμόρφωση όλων των παλιών οικοδομών της κοινότητας με προοπτική εστιατορίων, καφετεριών και καταστημάτων σουβενίρ για προσέλκυση τουρισμού στην κοινότητα. Το Τμήμα Αρχαιοτήτων προχώρησε φέτος στην Α΄ φάση συντήρησης του ενετικού τοίχους και της παλιάς γέφυρας που βρίσκεται στην κοίτη του ποταμού Τρέμιθου που πιθανολογείται ότι ένωνε το Κίτι με την ευρύτερη περιοχή. Υπάρχει ακόμα η εκδοχή ότι το τείχος μπορεί να οδηγούσε σε παλιά δεξαμενή για υδροδότηση της περιοχής. Μελλοντικά υπάρχει σκέψη για ευρύτερο σχέδιο αξιοποίησης της κοίτης του ποταμού που θα ξεκινά από το σημείο του τείχους και θα καταλήγει στην τουριστική περιοχή. Υπάρχουν σκέψεις για δεντροφύτευση του χώρου, δημιουργία και πλακόστρωση πεζόδρομου, δημιουργία και φωτισμός ποδηλατόδρομου καθώς και σημεία με τρεχάμενα νερά.

Από το 2004 ξεκίνησε στην κοινότητα η ανέγερση δεύτερου Ιερού Ναού που θα είναι αφιερωμένος στον Άγιο Κυριακό τον Αναχωρητή. Η ανάγκη για ανέγερση δεύτερου ναού προέκυψε βασικά από την απότομη πληθυσμιακή ανάπτυξη στην κοινότητα. Ο χώρος που ανεγείρεται η εκκλησία βρίσκεται κοντά στη Γ΄ φάση του Συνοικισμού και μέρος του χώρου, ο οποίος προοριζόταν για τη δημιουργία εμπορικού κέντρου που να εξυπηρετεί τις ανάγκες του Συνοικισμού, αφού είναι κρατικός χώρος, διατέθηκε για την ανέγερση του ναού. Η εκκλησία είναι αρκετά μεγάλη, με προοπτική για επτακόσιους πενήντα καθήμενους. Το ποσό για την αποπεράτωσή της ανήλθε γύρω στο ενάμιση εκατομμύριο λίρες.

Από το Δεκέμβριο του 2006 προχώρησε η διαδικασία σχεδιασμού διατήρησης του πυρήνα της κοινότητας και ολοκληρώθηκαν τα αρχικά σχέδια για το σχεδιασμό διατήρησης του πυρήνα της κοινότητας. Το σχέδιο εγκρίθηκε από το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως και άρχισαν οι εργασίες το πρώτο εξάμηνο του 2007 από το Γραφείο Μελετών «Πολιτεία – Αρμός». Στόχος του όλου έργου ήταν η διατήρηση του παραδοσιακού πυρήνα της κοινότητας και η διαμόρφωση μιας τεράστιας πλατείας στο κέντρο ακριβώς της κοινότητας. Έγινε πεζοδρομοποίηση ολόκληρου του κυρίου δρόμου της Λεωφόρου Κιτίου με πλακόστρωτα καθώς και των οδών Αρχαγγέλου Μιχαήλ, Γεώργιου Φωτίου και μέρους της οδού Ανδρέα Θωμά.

ΜΕΡΟΣ Β΄ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

3.1. Γενικός Σκοπός – Αντικείμενο της έρευνας

Σκοπός της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί όσο είναι δυνατόν, αν η Κοινότητα Κιτίου Επαρχίας Λάρνακας Κύπρου κινείται στα πλαίσια της διαμόρφωσης μιας σωστής πολιτικής διαχείρισης του τοπικού τουριστικού προϊόντος, που να μεγιστοποιεί τις ωφέλειες και να ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιπτώσεις για την περιοχή, κάτι βέβαια που η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη διασφαλίζει.

Αντικείμενο της έρευνας, ήταν η διερεύνηση της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με την διαχείριση μιας βιώσιμης τοπικής τουριστικής ανάπτυξης αλλά και της σχεδίασης της ζητούμενης πολιτικής για την Κοινότητα Κιτίου Επαρχίας Λάρνακας Κύπρου.

Ειδικότερα ερευνήθηκε, εάν και κάτω από ποια οπτική γωνία, ο τουρισμός λειτουργεί ως μοχλός τοπικής ανάπτυξης για την κοινότητα Κιτίου – Επαρχίας Λάρνακας Κύπρου, αλλά και γενικότερα για την ευρύτερη περιοχή.

3.2. Μεθοδολογία της έρευνας

Η έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα του Απριλίου – Ιουνίου 2015 στη Κοινότητα Κιτίου, είναι ποσοτική και ποιοτική. Η συλλογή των δεδομένων, στηρίχτηκε πάνω σε ερωτηματολόγια των είκοσι οκτώ (28) ερωτήσεων και απάντησαν ενενήντα (90) άτομα δημότες, επισκέπτες και τουρίστες της Κοινότητας Κιτίου – Επαρχίας Λάρνακας Κύπρου.

Τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια σχεδιάστηκαν εξολοκλήρου για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας πρωτογενούς έρευνας την Κοινότητα Κιτίου – Επαρχίας Λάρνακας Κύπρου, καθώς και για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Οι ερωτήσεις που καλούνται τα άτομα ως δημότες ή επισκέπτες ή τουρίστες να απαντήσουν είναι τριών (3) ειδών:

- α) Μοναδικής απάντησης.

β) Πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση (1 το πιο σημαντικό, 2 το δεύτερο λιγότερο σημαντικό κλπ.).

γ) Ανοικτού τύπου.

Ερωτήσεις που απαντήθηκαν αφορούσαν, γενικά το προφίλ των δημοτών, επισκεπτών και τουριστών, για τη σημαντικότητα των μορφών τουρισμού, την οικονομία και τα πλεονεκτήματα της ευρύτερης περιοχής της Κοινότητας Κιτίου, υποδομές που παρέχει η Κοινότητα για την ψυχαγωγία των επισκεπτών – τουριστών, εκτίμηση της ποιότητας τουρισμού, ικανοποίηση ή μη ικανοποίηση δημοτών – επισκεπτών – τουριστών από υπηρεσίες και φορείς της Κοινότητας κ.λπ.

3.3. Περιορισμοί Έρευνας

Στη διεξαγωγή της έρευνας παρουσιάστηκαν μικρές δυσκολίες όπως:

Η δυσκολία στην προσέγγιση των δημοτών – επισκεπτών – τουριστών, η οποία προέκυψε γιατί δεν έγινε μόνο σε εξωτερικούς κοινόχρηστους χώρους (δρόμους, πλατείες, καφετέριες) της Κοινότητας Κιτίου, αλλά και στις οικίες ορισμένων από αυτούς, καθώς και στις εργασίες τους όπως και ηλεκτρονικά (μέσω e - mail).

3.4. Παρουσίαση αποτελεσμάτων της έρευνας

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται μέσα από πίνακες και σχεδιαγράμματα τα οποία αντιπροσωπεύουν την άποψη ενενήντα (90) δημοτών – επισκεπτών – τουριστών που κατοικούν και επισκεφτήκαν αντίστοιχα τη Κοινότητα Κιτίου. Η αρχή της ανάλυσης των δεδομένων γίνεται με τα κοινωνικά – δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων όπως, (φύλο συμμετεχόντων στην έρευνα, ηλικία και επίπεδο εκπαίδευσης κ.λπ.).

Ανάλυση ερωτηματολογίων δημοτών/επισκεπτών/τουριστών

Στους παρακάτω πίνακες – διαγράμματα αναλύονται τα δεδομένα που προκύπτουν από την έρευνα και έχουν σκοπό να μας πληροφορήσουν αν η Κοινότητα Κιτίου δραστηριοποιείται στα πλαίσια μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Τα χαρακτηριστικά του δείγματος των ενενήντα (90) ερωτηθέντων δημοτών/επισκεπτών/τουριστών που έλαβαν μέρος στη έρευνα τα ανέδειξε η

εφαρμογή Excel του Microsoft Office που χρησιμοποιήθηκε για τη στατιστική μέτρηση.

Οι δημότες, οι επισκέπτες και οι τουρίστες που πήραν μέρος στην έρευνα ήταν συνολικά ενενήντα (90). Πιο αναλυτικά:

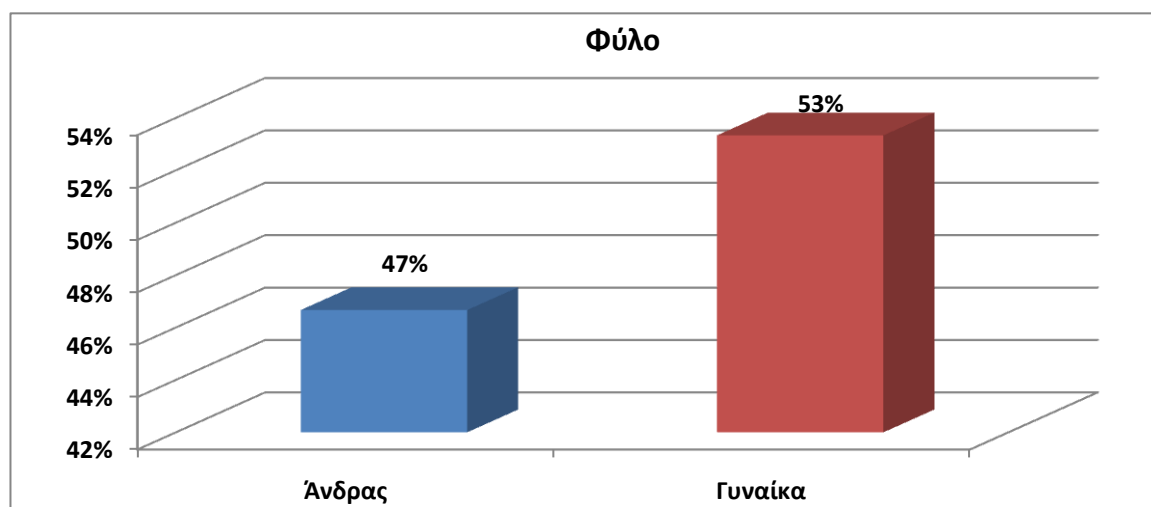
- Οι δημότες του δείγματος της Κοινότητας Κιτίου απαριθμούνται στους τριάντα τέσσερις (34).
- Οι επισκέπτες του δείγματος της Κοινότητας Κιτίου απαριθμούνται στους είκοσι οκτώ (28).
- Οι τουρίστες του δείγματος της Κοινότητας Κιτίου απαριθμούνται στους είκοσι οκτώ (28).

Δημογραφικά στοιχεία δείγματος

«Φύλο ερωτηθέντων» ;

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.1 Φύλο ερωτηθέντων

ΦΥΛΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Άνδρες	42	47%
Γυναίκες	48	53%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4.1 Φύλλο ερωτηθέντων

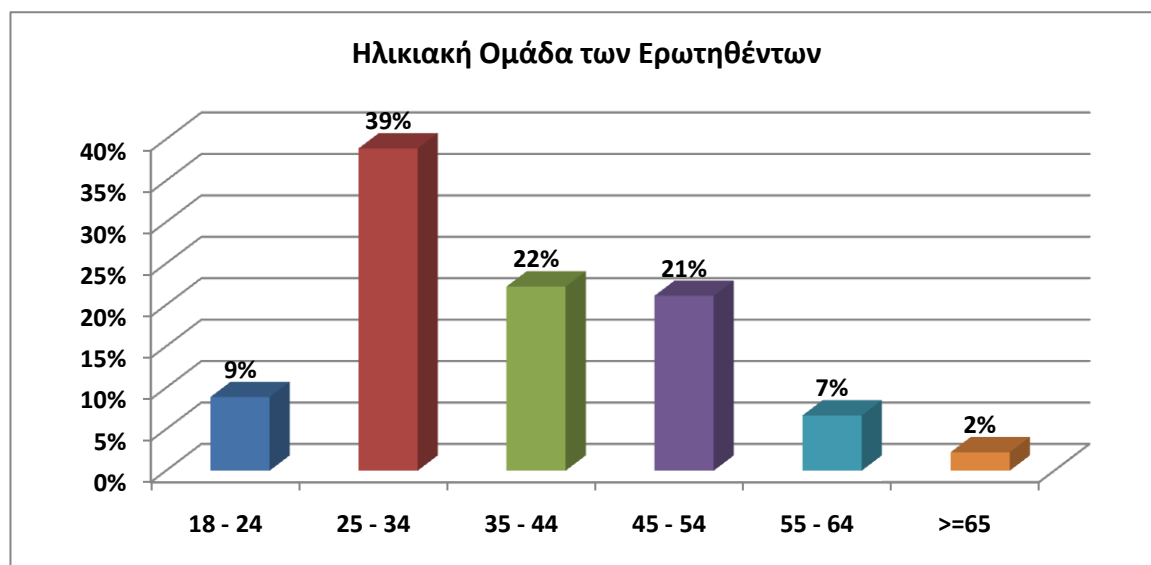

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δημοτών/επισκεπτών που δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα με βάση το φύλο συγκεντρώνεται από τις γυναίκες. Συγκεκριμένα, το 53% καλύπτεται από τις πρώτες, ενώ το υπόλοιπο 47% αφορά τους άνδρες. Παρατηρούμε, ότι και τα δύο φύλα θέλησαν να δώσουν απαντήσεις και να καταθέσουν την άποψη τους σχετικά με τη διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης της Κοινότητας Κιτίου.

«Ηλικιακή Ομάδα»;

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.2 Ηλικιακή ομάδα

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
18 - 24	8	9%
25 - 34	35	39%
35 - 44	20	22%
45 - 54	19	21%
55 - 64	6	7%
>=65	2	2%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.2 Ηλικιακή Ομάδα

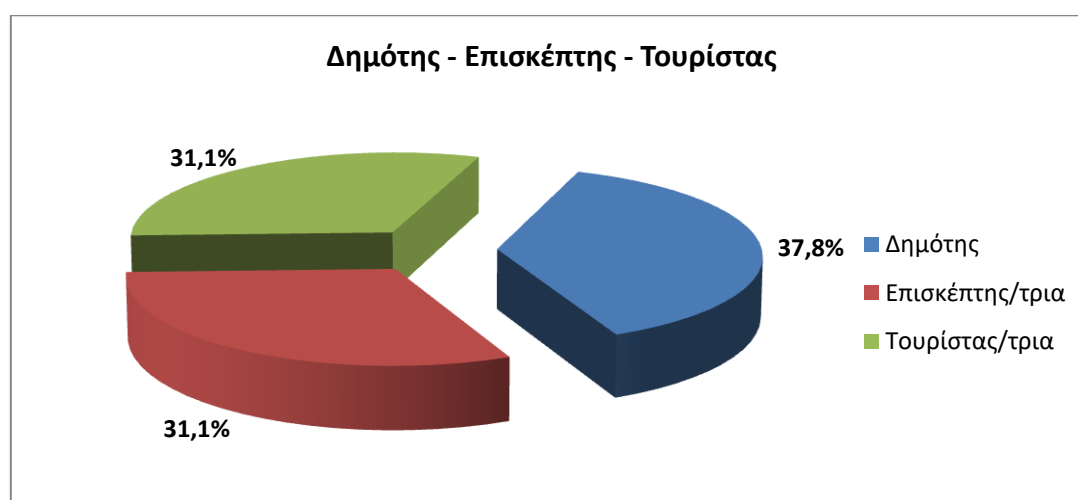

Η ερώτηση 2 αποκαλύπτει την ηλικία των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών, που συμμετέχουν στην έρευνα. Παρατηρούμε ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό ηλικιακά ανήκει στην κατηγορία 25-34 (39%), όπως επίσης και στην κατηγορία 35-44 (22%), ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 45-54 με ποσοστό (21%) και τέλος με πολύ μικρότερα ποσοστά η ηλικιακή ομάδα 18-24 (9%), 55-64 (7%) και τέλος ≥ 64 με (2%). Από τα αποτελέσματα του πίνακα 3.6.1.2 φαίνεται ότι, όσον αφορά την επαρκή δραστηριοποίηση της τοπικής τουριστικής αναπτυξιακής πολιτικής και διαχείρισης της Κοινότητας Κιτίου, διαμορφώνεται στο μεγαλύτερο ποσοστό της από άτομα με άποψη, της παραγωγικής ηλικίας (25-54) που τους αφορά άμεσα η προσπάθεια και η συμβολή στην τουριστική ανάπτυξη του τόπου που ζουν και δραστηριοποιούνται.

«Είστε δημότης, επισκέπτης ή τουρίστας/τρια της Κοινότητας Κιτίου;

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.3 Χαρακτηριστικά δείγματος

ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Δημότης	34	37,8%
Επισκέπτης/τρια	28	31,1%
Τουρίστας/τρια	28	31,1%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.3 Χαρακτηριστικά δείγματος

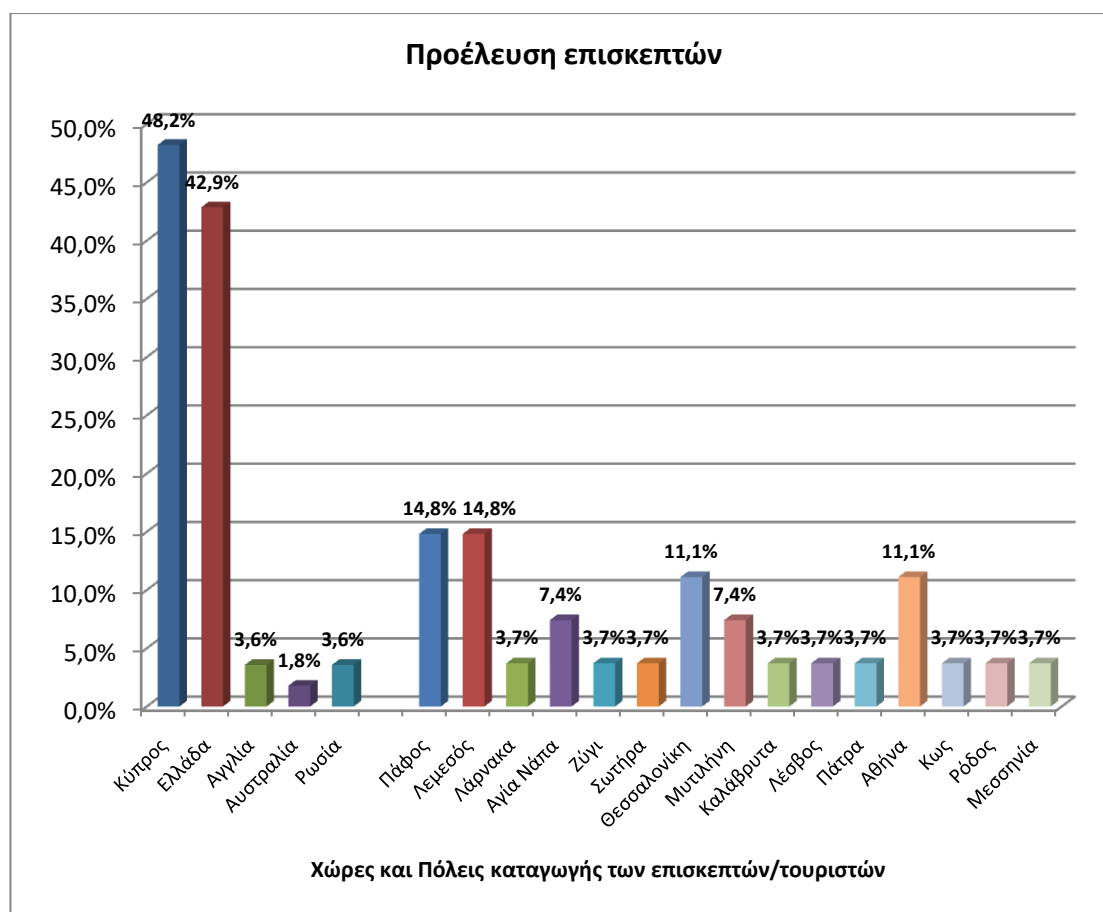
Από το δείγμα των 90 ερωτηθέντων δημοτών/επισκεπτών/τουριστών όπως φαίνεται στον πίνακα 3.4.3 ποσοστό 37,8% του δείγματος είναι εγγεγραμμένοι στην Κοινότητα Κιτίου, ποσοστό 31,1% είναι επισκέπτες περαστικοί και ποσοστό 31,1% επίσης είναι τουρίστες. Συμπεραίνουμε, ότι οι απόψεις που θα καταγραφούν στην συνέχεια των ερωτήσεων θα είναι καθοριστικές, αφού θα απορρέουν από άτομα που ζουν, δραστηριοποιούνται στην περιοχή της έρευνας, αλλά είναι και μέσα στις τουριστικές τους προτιμήσεις.

«Ποια είναι η περιοχή (πόλη) ή χώρα προέλευσή σας στην περίπτωση που είστε αντίστοιχα επισκέπτης/τρια ή τουρίστας/τρια; (Χώρα)»

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.4 Χώρα προέλευσης επισκεπτών/τουριστών

ΠΟΛΗ/ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Ελλάδα	24	42,9%
Κύπρος	27	48,2%
Αγγλία	2	3,6%
Αυστραλία	1	1,8%
Ρωσία	2	3,6%
ΣΥΝΟΛΟ	56	100,0%

Από το δείγμα των 90 ερωτηθέντων δημοτών/επισκεπτών/τουριστών, όπως φαίνεται στον πίνακα 3.4.4, οι 56 ερωτηθέντες κατανέμονται στους επισκέπτες/τουρίστες. Από αυτούς η χώρα προέλευσης τους σε ποσοστό 42,9% είναι από την Ελλάδα, 48,2% από τη Κύπρο, 3,6% από την Αγγλία, 1,8% από την Αυστραλία, και 3,6% από τη Ρωσία.

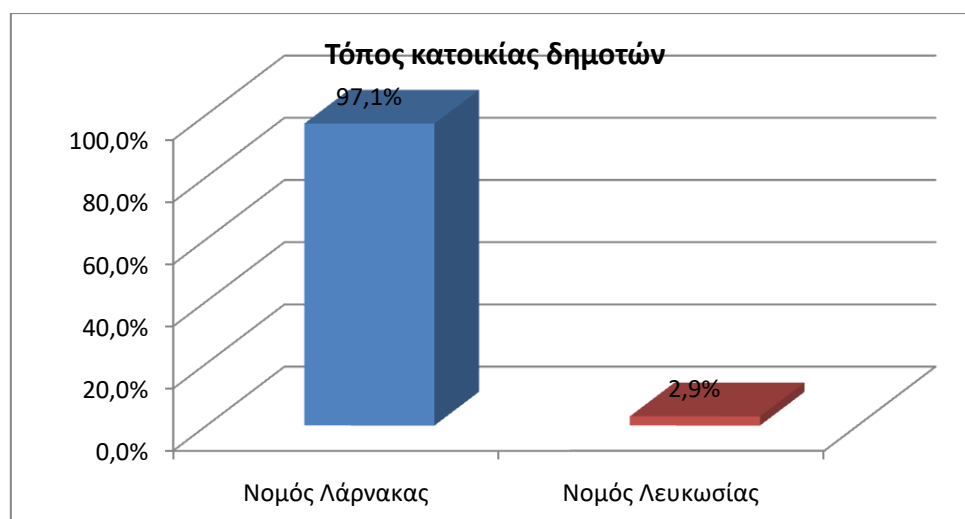

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4.4 Χώρα και πόλη προέλευσης επισκεπτών/τουριστών

«Ποιος είναι ο τόπος κατοικίας σας αν είστε δημότης; (Κοινότητα/Επαρχία)»

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.5 Περιοχή διαμονής δημοτών

ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΔΗΜΟΤΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Επαρχία Λάρνακας	33	97,1%
Επαρχία Λευκωσίας	1	2,9%
Σύνολο	34	100,0%

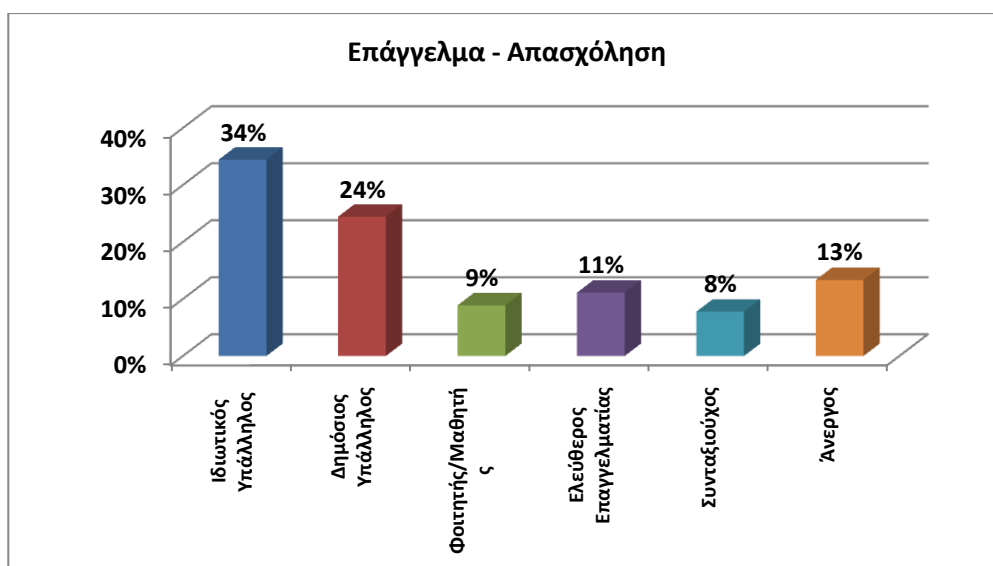
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4.5 Περιοχής διαμονής δημοτών

Από το δείγμα των 90 ερωτηθέντων δημοτών/επισκεπτών του δείγματος, όπως φαίνεται στον πίνακα 3.4.5, οι 34 ερωτηθέντες κατανέμονται σε δημότες της Κοινότητας Κιτίου που ανήκει στην Επαρχία Λάρνακας. Από αυτούς ποσοστό 97,1% διαμένει στην Επαρχία Λάρνακας, και 2,9% στην Επαρχία Λευκωσίας. Σημαντικό είναι, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό από το σύνολο του δείγματος διαμένει και δραστηριοποιείται στην Επαρχία Λάρνακας όπου σαφώς οι απόψεις τους όσον αφορά την τουριστική του ανάπτυξη, θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη διεκπεραίωση της έρευνας και τη διεξαγωγή σωστών συμπερασμάτων.

«Ποιο είναι το επάγγελμά σας»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.6 Επαγγελματική απασχόληση

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Ιδιωτικός Υπάλληλος	31	34%
Δημόσιος Υπάλληλος	22	24%
Φοιτητής/Μαθητής	8	9%
Ελεύθερος Επαγγελματίας	10	11%
Συνταξιούχος	7	8%
Άνεργος	12	13%
Σύνολο	90	100%

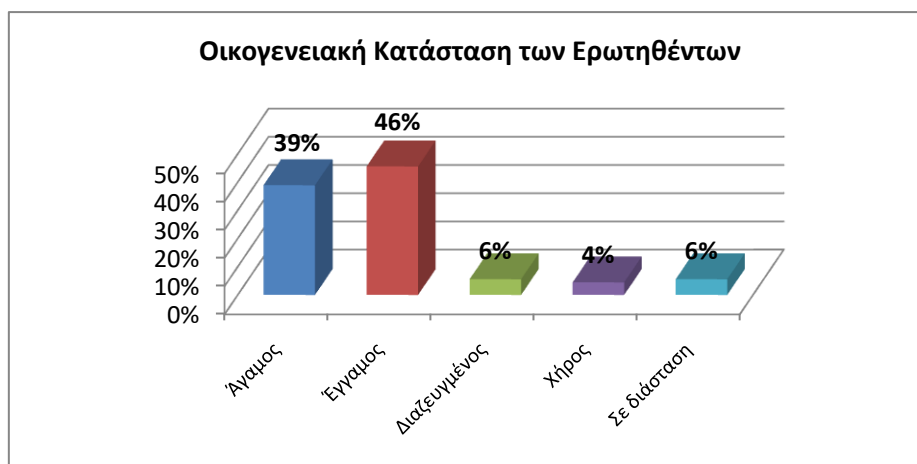
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.6 Επαγγελματική απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.6, φαίνεται ότι όσον αφορά το επάγγελμα οι ερωτηθέντες σε υψηλό ποσοστό 34% είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, 24% δημόσιοι υπάλληλοι, 9% φοιτητές μαθητές, 11% ελεύθεροι επαγγελματίες, 13% άνεργοι και 8% συνταξιούχοι. Δυναμική η παρουσία των ιδιωτικών υπαλλήλων στο δείγμα μας και μικρότερη συμμετοχή των φοιτητών/μαθητών και συνταξιούχων, με καθοριστικές απόψεις για τα κρίσιμα ζητήματα τουριστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, αλλά και το ποσοστό 13% των ανέργων καθορίζει άποψη για συντονισμένη δράση της Κοινότητας Κιτίου σε τουριστικά θέματα ώστε να μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα.

«Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση»;

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4.7 Οικογενειακή κατάσταση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Άγαμος	35	39%
Έγγαμος	41	46%
Διαζευγμένος	5	6%
Χήρος	4	4%
Σε διάσταση	5	6%
Σύνολο	90	100,0%

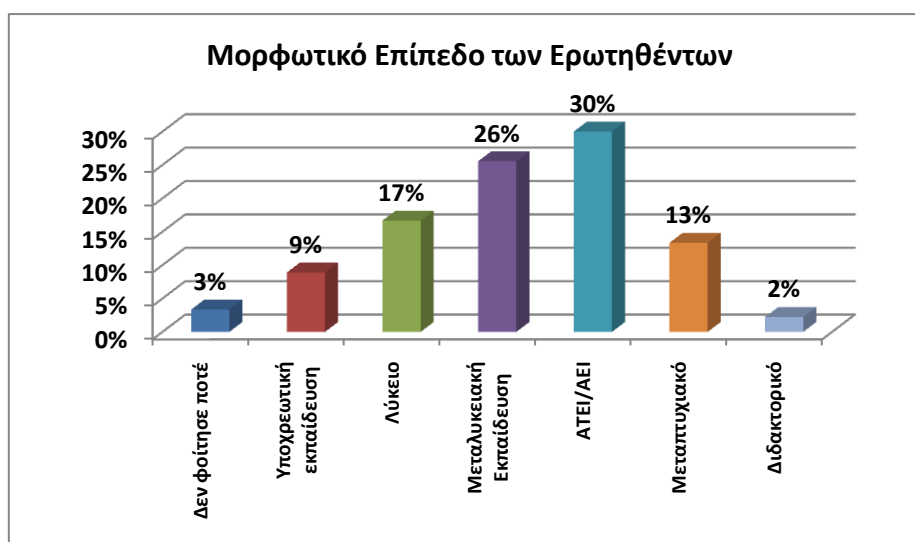
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.7 Οικογενειακή κατάσταση

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα 3.4.7, φαίνεται ότι ποσοστό 46% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών του δείγματος ανήκουν στη κατηγορία των έγγαμων και ποσοστό 39% είναι άγαμοι. Μικρό ποσοστό 6% διαζευγμένοι και 4% χήροι/ες και 6% σε διάταση. Οι έγγαμοι δημότες/ επισκέπτες/ τουρίστες προσδοκούν, σε μια Κοινότητα που να δραστηριοποιείται στα πλαίσια μιας βιώσιμης τοπικής τουριστικής ανάπτυξης με ποιότητα ζωής για το μέλλον των οικογενειών τους, αλλά και οι άγαμοι προσδοκούν υπηρεσίες, υποδομές και τεχνογνωσία για άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω του τουρισμού.

«Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο»;

ΠΙΝΑΚΑΣ:3.4.8 Επίπεδο εκπαίδευσης

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Δεν φοίτησε ποτέ	3	3%
Υποχρεωτική εκπαίδευση	8	9%
Λύκειο	15	17%
Μεταλυκειακή Εκπαίδευση	23	26%
ΑΤΕΙ/ΑΕΙ	27	30%
Μεταπτυχιακό	12	13%
Διδακτορικό	2	2%
Σύνολο	90	100,0%

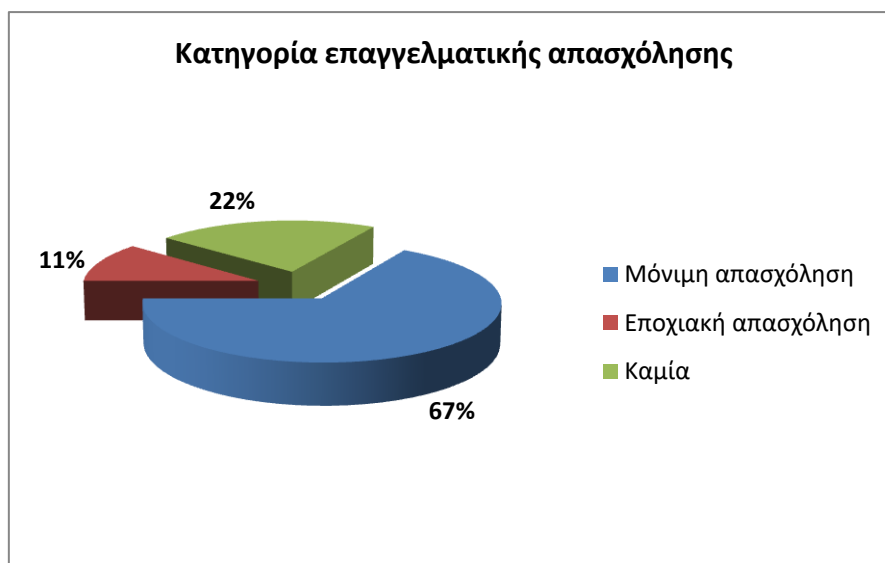
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.8 *Επίπεδο εκπαίδευσης*

Λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο εκπαίδευσης βλέπουμε ότι το 30% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ το 26% έχουν Μεταλυκειακή εκπαίδευση, 17% απόφοιτοι Λυκείου, το 24,7% το 13% κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και 9% υποχρεωτική εκπαίδευση. Κατά συνέπεια το επίπεδο εκπαίδευσης, των συμμετεχόντων στην έρευνα κρίνεται υψηλό, καταθέτοντας απόψεις όπως: καλύτερου συντονισμού των υπηρεσιών της Κοινότητας Κιτίου στις τουριστικές δραστηριότητες.

«**Επαγγελματική απασχόληση**»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.9 *Είδος απασχόλησης*

ΕΙΔΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Μόνιμη απασχόληση	60	67%
Εποχιακή απασχόληση	10	11%
Καμία	20	22%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.9 *Είδος απασχόλησης*

Λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο κατηγορίας επαγγελματικής απασχόλησης φαίνεται από το διάγραμμα 3.4.9 ότι ποσοστό 67% του δείγματος έχουν μόνιμη απασχόληση και το 11% εποχιακή, καθώς ποσοστό 22% δεν εργάζεται. Κατά συνέπεια αποδεικνύεται ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό του δείγματος έχει μόνιμη απασχόληση και μικρότερο ποσοστό παρατηρείται στην εποχιακή. Δυστυχώς το ποσοστό των ερωτηθέντων του δείγματος που δεν έχουν καμία απασχόληση είναι αρκετά υψηλό.

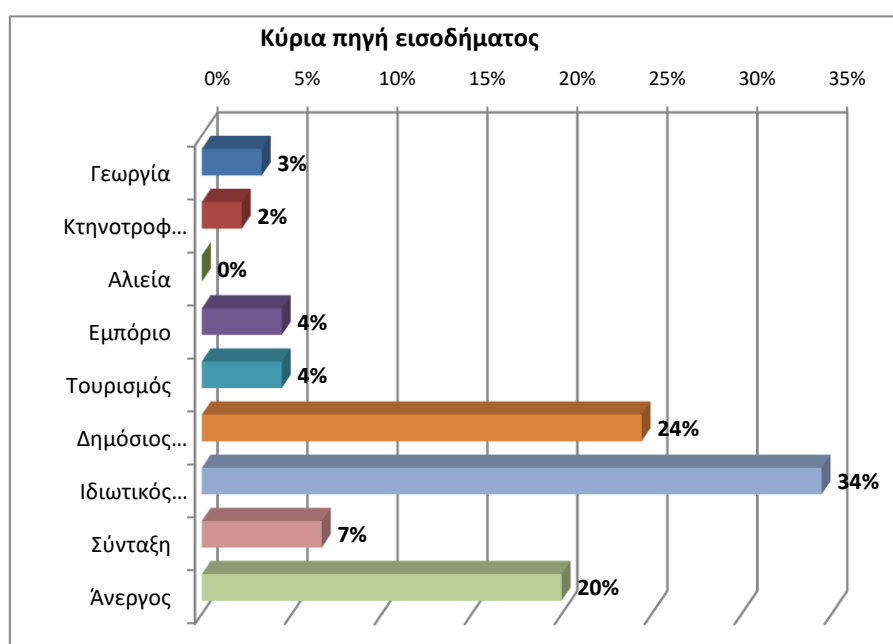
«Ποια είναι η κύρια πηγή του εισοδήματός σας»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.10 *Κύρια πηγή εισοδήματος*

ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Γεωργία	3	3%
Κτηνοτροφία	2	2%
Αλιεία	0	0%
Εμπόριο	4	4%
Τουρισμός	4	4%
Δημόσιος Τομέας	22	24%
Ιδιωτικός τομέας	31	34%

ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Γεωργία	3	3%
Κτηνοτροφία	2	2%
Σύνταξη	6	7%
Άνεργος	18	20%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.10 *Κύρια πηγή εισοδήματος*

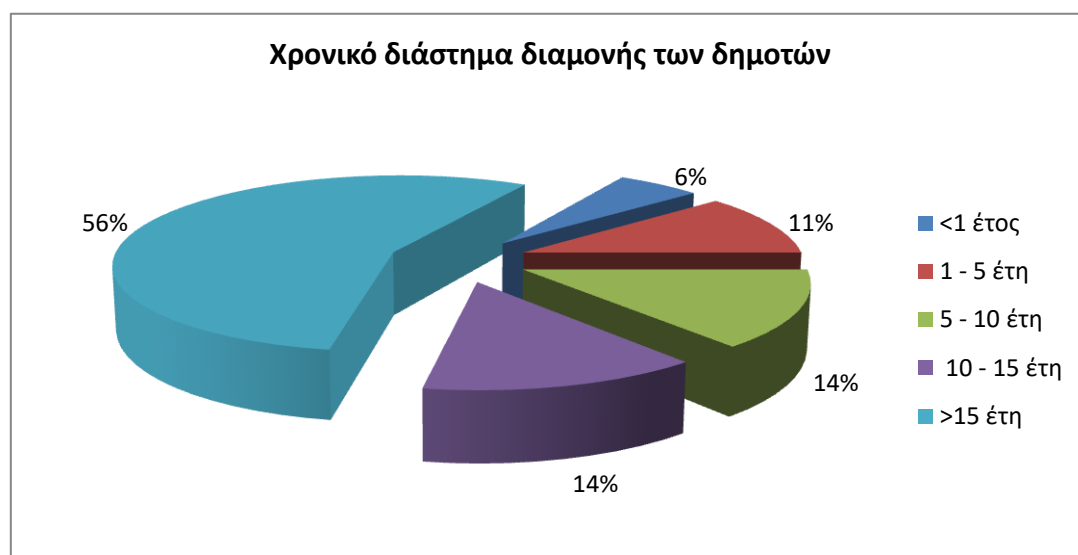
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα 3.4.10 φαίνεται ότι σε ποσοστό 34% η κύρια πηγή εισοδήματος των δημοτών που έλαβαν μέρος στο δείγμα είναι ο ιδιωτικός τομέας, ο δημόσιος τομέας αποτελεί το 24% οι συνταξιούχοι το 7% και ποσοστό 20% παρατηρείται στους ανέργους.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η αναλογία των ανέργων επιβεβαιώνεται και στην ερώτηση 7 σε σχέση με την επαγγελματική απασχόληση. Επίσης ποσοστό 4% ασχολείται με το εμπόριο, 4% με το τουριστικό προϊόν, 3% με τη γεωργία και 2% με τη κτηνοτροφία.

«Πόσο διάστημα ζείτε/δραστηριοποιείστε στην ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.11 Χρονικό διάστημα διαμονής

ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
<1 έτος	2	6%
(1 - 5) έτη	4	11%
(5 - 10) έτη	5	14%
(10 - 15) έτη	5	14%
>15 έτη	20	56%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.11 Χρονικό διάστημα διαμονής

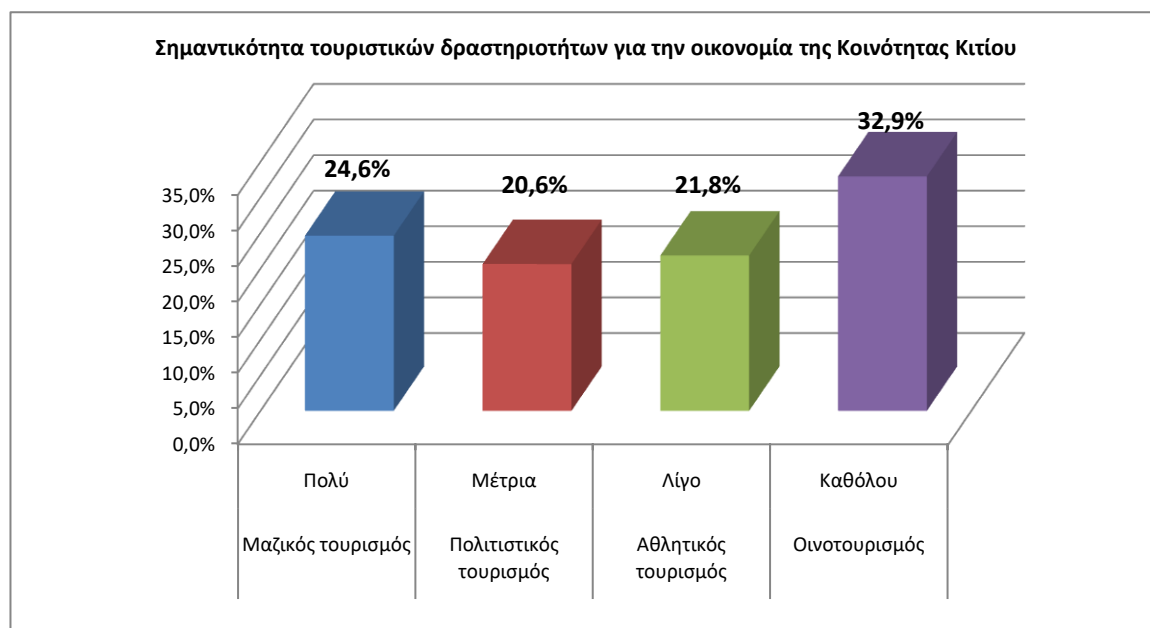
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.11 φαίνεται ότι ποσοστό 56% από το σύνολο του δείγματος που ζει και δραστηριοποιείται στη περιοχή διαμένει επάνω από 15 έτη, ποσοστό 14% 10-15 έτη ποσοστό 14% 5-10 έτη και ποσοστό 11% 1-5 έτη, ποσοστό 6% <1 έτος. Σημαντικό είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος έχει αρκετά χρόνια παραμονής και δραστηριότητας στην Κοινότητα Κιτίου και σαφώς οι απόψεις τους όσον αφορά τη τοπική τουριστική του ανάπτυξη, θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη διεκπεραίωση της έρευνας.

Ερωτήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος

«Πόσο σημαντικές πιστεύετε ότι είναι οι παρακάτω τουριστικές δραστηριότητες για την οικονομία της περιοχής της Κοινότητας Κιτίου»; (Πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.12 Σημαντικότητα τουριστικών δραστηριοτήτων για την οικονομία

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ	ΜΑΧ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Μαζικός τουρισμός	Πολύ	62	24,6%
Πολιτιστικός τουρισμός	Μέτρια	52	20,6%
Αθλητικός τουρισμός	Λίγο	55	21,8%
Οινοτουρισμός	Καθόλου	83	32,9%
Γεωτουρισμός	0		0,0%
Οικοτουρισμός	0		0,0%
Αγροτουρισμός	0		0,0%
Σύνολο	252		100,0%

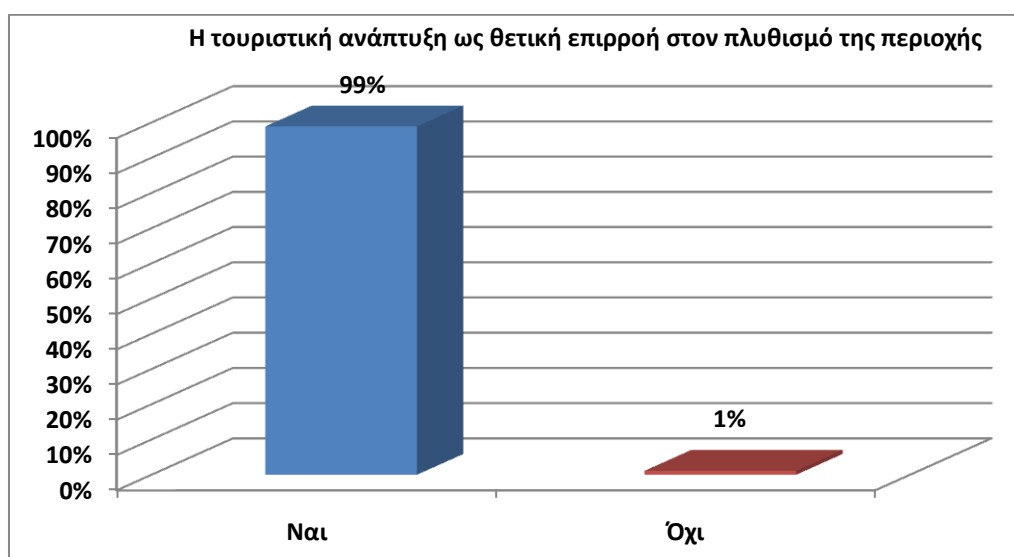
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.12 Σημαντικότητα τουριστικών δραστηριοτήτων για την οικονομία

Βάση της κάθε προτεραιότητας με δικαίωμα πολλαπλών απαντήσεων από τους δημότες/επισκέπτες/τουρίστες, καθορίζονται οι προτιμήσεις τους για τις τουριστικές δραστηριότητες που θεωρούν σημαντικές για την οικονομία της Κοινότητας Κιτίου. Στον πίνακα – διάγραμμα 3.4.12 παρατηρούμε ότι ο μαζικός τουρισμός συγκεντρώνει το max των απαντήσεων και τίθεται 1^η προτεραιότητα ως πολύ σημαντική δραστηριότητα με ποσοστό 24,6% του συνόλου των απαντήσεων. Ακολουθούν ως 2^η προτεραιότητα με ποσοστό 20,6% ο πολιτιστικός τουρισμός και τίθεται μέτρια σημαντική δραστηριότητα, ως 3^η προτεραιότητα και λιγότερο σημαντική τίθεται ο αθλητικός τουρισμός με ποσοστό 21,8% και ως καθόλου σημαντική δραστηριότητα για τη περιοχή τίθεται ο οινοτουρισμός με ποσοστό 32,9%.

Η τουριστική ανάπτυξη ασκεί θετική επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.13 Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΩΣ ΘΕΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΝΑΙ	89	99%
ΟΧΙ	1	1%
Σύνολο	90	100%

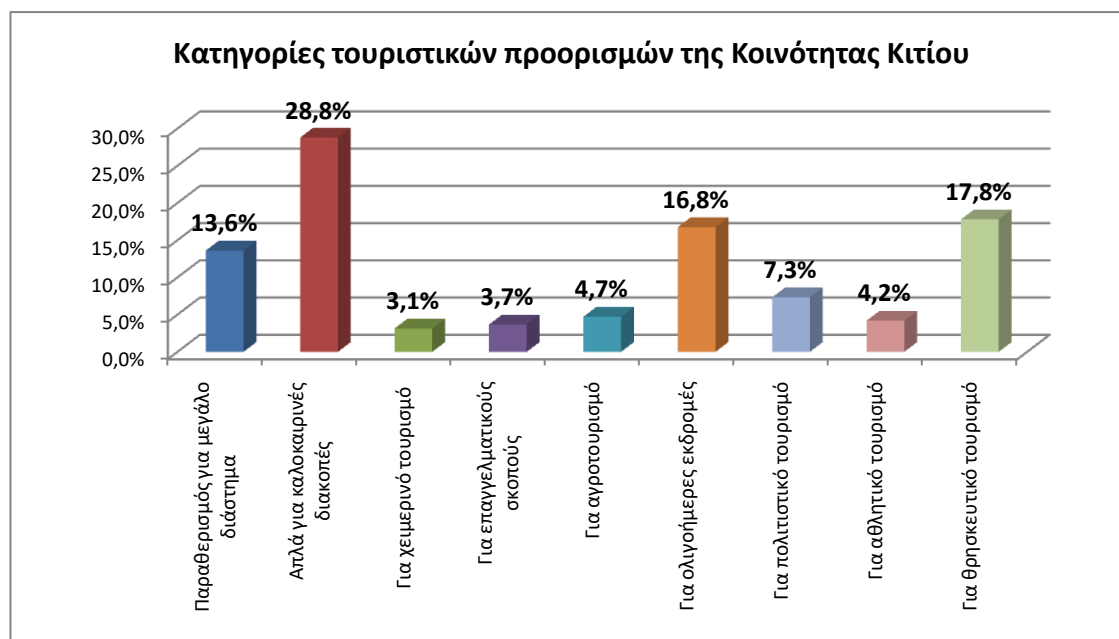
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.13 Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα-διάγραμμα 3.4.13 η τουριστική ανάπτυξη ασκεί θετική επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων του δείγματος σε ποσοστό 99%.

«Σε ποια από τις παρακάτω κατηγορίες κατατάσσετε την ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου ως τουριστικό προορισμό»; (Πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.14 Τουριστικοί προορισμοί

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Παραθερισμός για μεγάλο διάστημα	26	13,6%
Απλά για καλοκαιρινές διακοπές	55	28,8%
Για χειμερινό τουρισμό	6	3,1%
Για επαγγελματικούς σκοπούς	7	3,7%
Για αγροτουρισμό	9	4,7%
Για ολιγοήμερες εκδρομές	32	16,8%
Για πολιτιστικό τουρισμό	14	7,3%
Για αθλητικό τουρισμό	8	4,2%
Για θρησκευτικό τουρισμό	34	17,8%
Σύνολο	191	100,0%

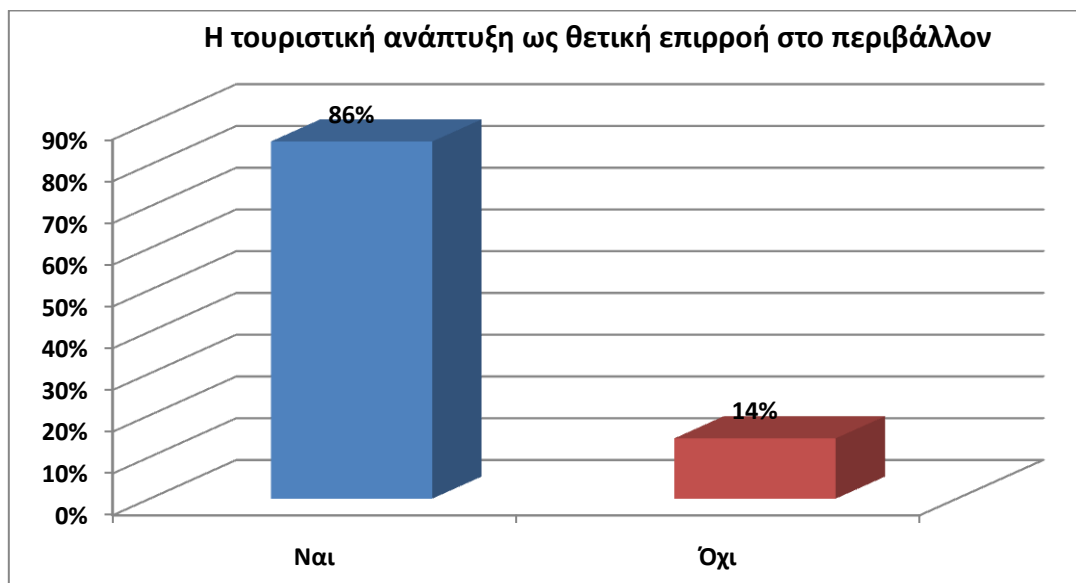

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.14 *Τουριστικοί προορισμοί*

Σύμφωνα με τα στοιχεία, που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.13 φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό 28,8% του δείγματος των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών, κατατάσσει την ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου σε προορισμό μόνο για καλοκαιρινές διακοπές. Ποσοστό 13,6% θεωρεί το Κίτι ιδανικό για παραθερισμό μεγάλου χρονικού διαστήματος. Ικανοποιητικό ποσοστό 16,8% έχει την άποψη ότι η Κοινότητα Κιτίου είναι κατάλληλη για ολιγοήμερες εκδρομές, ποσοστό 17,8% έχει την γνώμη ότι είναι κατάλληλο για θρησκευτικό τουρισμό. Μικρότερα ποσοστά όπως 7,3% θεωρεί ότι προσφέρεται για πολιτιστικό τουρισμό, 4,7% για αγροτουρισμό, 4,2% για αθλητικό τουρισμό, 3,7% για επαγγελματικούς σκοπούς και 3,1% για αθλητικό τουρισμό. Γενικότερα μπορούμε να πούμε, ότι τα τελευταία χρόνια οι ανάγκες της σύγχρονης τουριστικής ζήτησης οδηγούν στην ανάπτυξη πολιτικών ενίσχυσης και προώθησης ενός πλέγματος εναλλακτικών μορφών τουρισμού που αφορούν τον αγροτουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό, τον τουρισμό περιπέτειας κ.α. Η τάση αυτή της ζήτησης αποτελεί μία νέα πραγματικότητα για τη τουριστική προσφορά, που η Κοινότητα Κιτίου πρέπει να αναζητήσει, να εξειδικεύσει και να επεκτείνει τα τουριστικά προϊόντα και τις υπηρεσίες της αντίστοιχα προς αυτή τη κατεύθυνση.

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.15 *Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στο περιβάλλον*

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΩΣ ΘΕΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΝΑΙ	77	86%
ΌΧΙ	13	14%
Σύνολο	90	100%

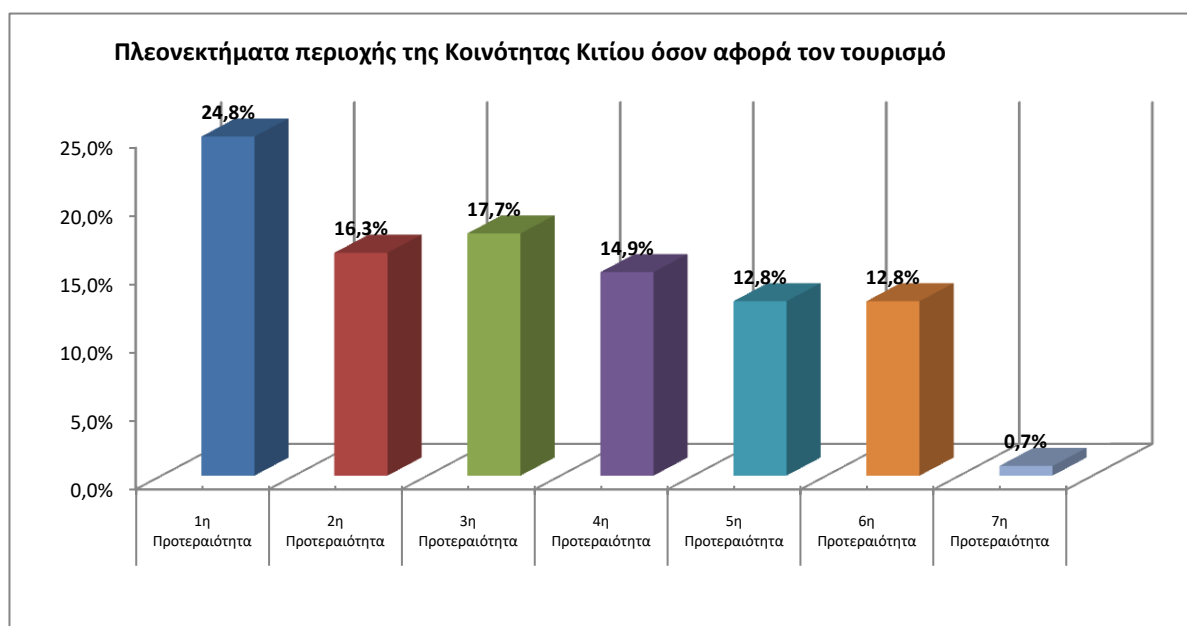
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.15 *Η τουριστική ανάπτυξη ως θετική επιρροή στο περιβάλλον της περιοχής*

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα και διάγραμμα 3.4.15 η τουριστική ανάπτυξη ασκεί θετική επιρροή στο περιβάλλον γενικότερα της περιοχής κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων του δείγματος σε ποσοστό 86% ενώ ποσοστό 14% θεωρεί το αντίθετο.

«Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της ευρύτερης περιοχής της Κοινότητας Κιτίου όσον αφορά τον τουρισμό σε σύγκριση με άλλες περιοχές της Επαρχίας Λάρνακας»; (Πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.16 *Πλεονεκτήματα της Κοινότητας Κιτίου για τουρισμό*

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΙΓΙΑΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Ηρεμία - Ησυχία	1η Προτεραιότητα	35	24,8%
Ηρεμία - Ησυχία	2η Προτεραιότητα	23	16,3%
Προσβασιμότητα	3η Προτεραιότητα	25	17,7%
Αξιοθέατα - Ιστορία	4η Προτεραιότητα	21	14,9%
Φυσικό περιβάλλον	5η Προτεραιότητα	18	12,8%
Παραδοσιακός χαρακτήρας	6η Προτεραιότητα	18	12,8%
Άλλο	7η Προτεραιότητα	1	0,7%
Σύνολο		125	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.16 *Πλεονεκτήματα της Κοινότητας Κιτίου για τουρισμό*

Κατά την άποψη των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών που έλαβαν μέρος στην έρευνα στο πίνακα 3.4.16 φαίνεται ότι σε 1^η προτεραιότητα με ποσοστό 24,8% αλλά και ως 2^η προτεραιότητα με ποσοστό 16,3% θεωρούν την Ηρεμία - Ησυχία της Κοινότητας Κιτίου, η οποία κατά τη γνώμη τους είναι αυτή που προσελκύει τον

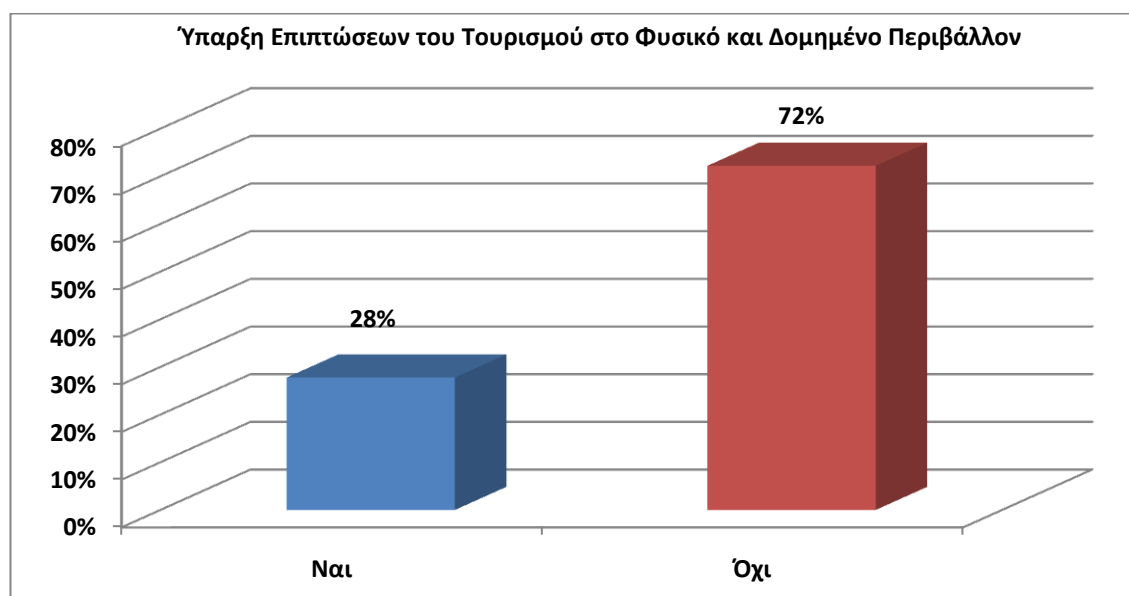

επισκέπτη ώστε να προτιμήσει την περιοχή και να τη κατατάσσει σε υψίστης σημασίας πλεονέκτημα. Ως 3^η προτεραιότητα θέτουν με ποσοστό 17,7% την προσβασιμότητα, ως 4^η Αξιοθέατα – Ιστορία, ως 5^η το φυσικό περιβάλλον και ως 6^η προτεραιότητα το παραδοσιακό χαρακτήρας της περιοχής το οποίο θεωρούν ότι είναι σημαντικό πλεονέκτημα προσέλκυσης τουριστών.

Ο τουρισμός έχει επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.17 Έπαρξη επιπτώσεων τουρισμού στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΧΕΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ;	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ
ΝΑΙ	25	28%
ΟΧΙ	65	72%
Σύνολο	90	100%

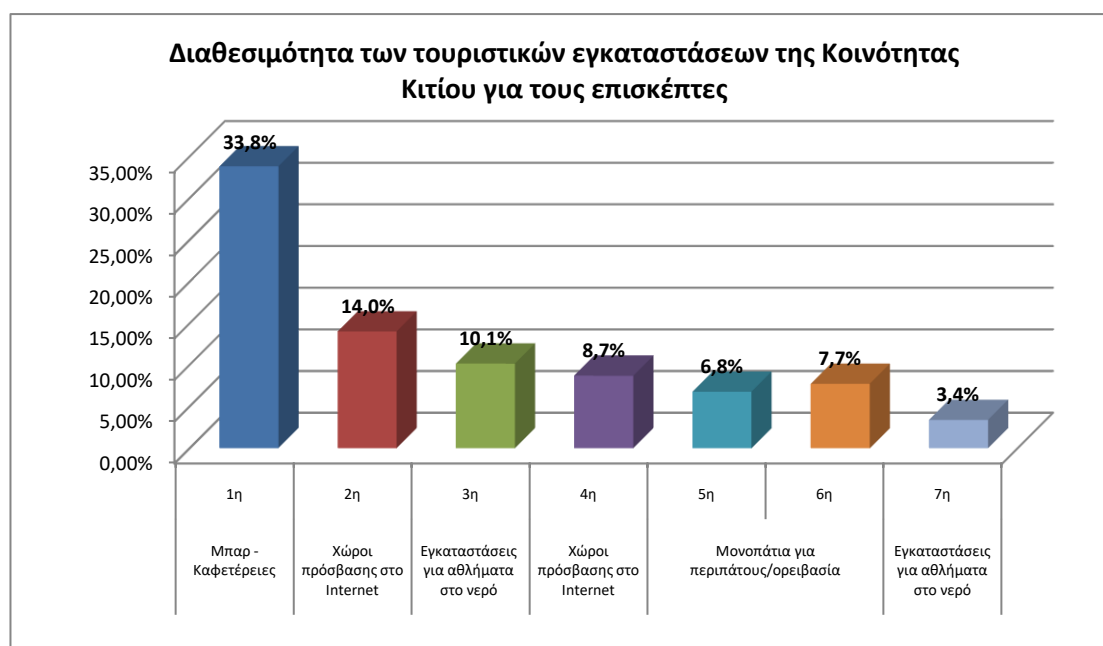
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.17 Έπαρξη επιπτώσεων τουρισμού στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον

Στον παραπάνω πίνακα – διάγραμμα 3.4.17 φαίνεται κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων του δείγματος σε ποσοστό 28% ότι ο τουρισμός έχει επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον γενικότερα της περιοχής κιτίου, ενώ υψηλό ποσοστό 72% πιστεύει το αντίθετο.

«Ποιες από τις παρακάτω εγκαταστάσεις έχετε την άποψη ότι διαθέτει η περιοχή της Κοινότητας Κιτίου για την εξυπηρέτηση και την ψυχαγωγία των επισκεπτών»; (πολλαπλών απαντήσεων με ιεράρχηση)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.18 Διαθεσιμότητα εγκαταστάσεων της Κοινότητας Κιτίου

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Μπαρ - Καφετέριες	1η Προτεραιότητα	70	33,8%
Χώροι πρόσβασης στο Internet	2η Προτεραιότητα	29	14,0%
Εγκαταστάσεις για αθλήματα στο νερό	3η Προτεραιότητα	21	10,1%
Χώροι πρόσβασης στο Internet	4η Προτεραιότητα	18	8,7%
Μονοπάτια για περιπάτους/ορειβασία	5η Προτεραιότητα	14	6,8%
	6η Προτεραιότητα	16	7,7%
Εγκαταστάσεις για αθλήματα στο νερό	7η Προτεραιότητα	7	3,4%
Κατασκηνώσεις - Συνεδριακοί χώροι	8η Προτεραιότητα	3	1,4%
Περίπτερο ενημέρωσης τουριστών	9η Προτεραιότητα	5	2,4%
Αθλητικές εγκαταστάσεις - Περίπτερο περ/κής ενημέρωσης	10η Προτεραιότητα	4	1,9%
Μονοπάτια για περιπάτους/ορειβασία	11η Προτεραιότητα	5	2,4%
Περίπτερο περ/κής ενημέρωσης	12η Προτεραιότητα	5	2,4%
Εγκαταστάσεις για ιππασία	13η Προτεραιότητα	5	2,4%
SPA	14η Προτεραιότητα	5	2,4%
Σύνολο		207	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.18 Διαθεσιμότητα εγκαταστάσεων της Κοινότητας Κιτίου

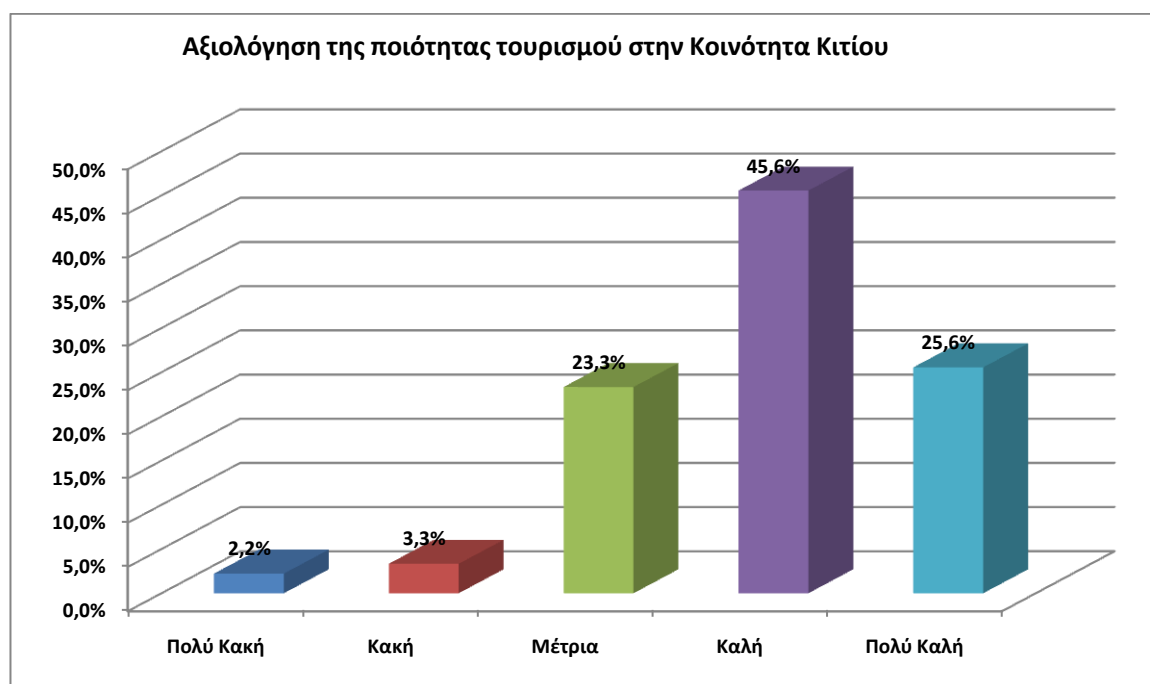
Όσον αφορά την γνώμη των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών για τις εγκαταστάσεις που διαθέτει η περιοχή της Κοινότητας Κιτίου, για εξυπηρέτηση και ψυχαγωγία των τουριστών παρουσιάζονται στο πίνακα 3.4.18 και ποσοστό 33,8% θέτει σε 1^η προτεραιότητα τα μπαρ – καφετέριες. Σε 2^η προτεραιότητα με ποσοστό 14% έθεσαν τους χώρους πρόσβασης στο Internet και σε 3^η προτεραιότητα με ποσοστό 10,1% τις εγκαταστάσεις για αθλήματα στο νερό. Ως 4^η προτεραιότητα με ποσοστό 8,7% επίσης τους χώρους πρόσβασης στο Internet και ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά 6,8% και 7,7% ως 5^η και 6^η προτεραιότητα τα μονοπάτια για περιπάτους/ορειβασία. Κατασκευασίες – Συνεδριακοί χώροι, περίπτερο ενημέρωσης τουριστών, αθλητικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις για ιπασία κλπ. ακολουθούν με μικρά ποσοστά και ως λιγότερο σημαντικές προτεραιότητες.

Επισημαίνεται ότι πάντα κατά την γνώμη των δημοτών/ επισκεπτών/ τουριστών που συμμετείχαν στην έρευνα, η περιοχή της κοινότητας Κιτίου, στερείται υποδομών όσον αφορά την ψυχαγωγία των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών που προτιμούν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Πρέπει λοιπόν η κοινότητα να στραφεί, με αργά αλλά σταθερά βήματα προς την ανάπτυξη και υποστήριξη μέσω κατάλληλων και επαρκούντων ψυχαγωγικών εγκαταστάσεων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος αλλά και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

«Πως εκτιμάτε την ποιότητα του τουρισμού στην περιοχή της Κοινότητας Κιτίου»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.19 *Ποιότητα τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου*

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Πολύ Κακή	2	2,2%
Κακή	3	3,3%
Μέτρια	21	23,3%
Καλή	41	45,6%
Πολύ Καλή	23	25,6%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.19 *Ποιότητα τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου*

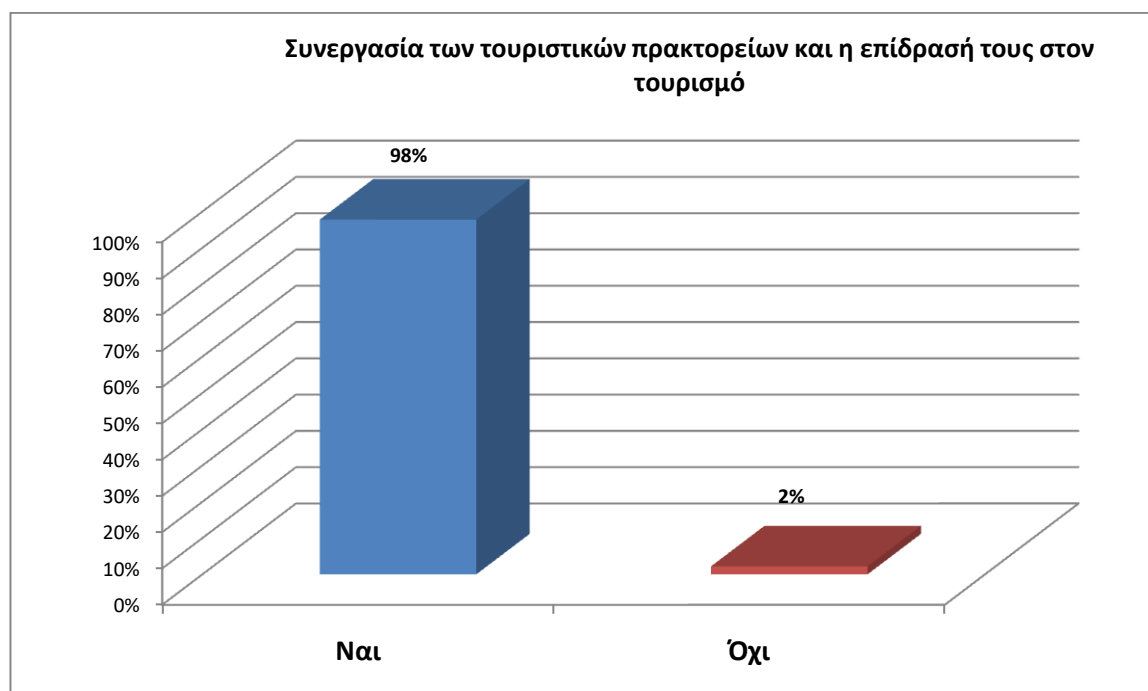
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.19 φαίνεται ότι ποσοστό 45,6% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών που έλαβαν μέρος στο δείγμα, απαντούν ότι η ποιότητα των τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή του Κιτίου είναι καλή. Ποσοστό 25,6% του δείγματος την χαρακτηρίζει πολύ καλή. Μικρότερο ποσοστό 23,3% την θεωρεί μέτρια και πολύ μικρότερα ποσοστά

εναλλάσσονται μεταξύ κακής και πολύ κακής ποιότητας τουριστικού προϊόντος. Δυναμικός παράγοντας λοιπόν η ποιότητα του τουρισμού για την Κοινότητα Κιτίου καθώς στηρίζει και προωθεί την τοπική ανάπτυξη. Μια καλή ποιότητα τουρισμού εξασφαλίζει πάντα ευκαιρίες απασχόλησης, για τον ντόπιο πληθυσμό αλλά και γενικότερα για την αναπτυξιακή ταυτότητά του.

«Θεωρείτε ότι η συνεργασία με τουριστικά πρακτορεία επιδρά στην τουριστική προσέλευση»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.20 Τουριστική προσέλευση-Συνεργασία με πρακτορεία

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ-ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΝΑΙ	88	98%
ΟΧΙ	2	2%
Σύνολο	90	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.20 Τουριστική προσέλευση-Συνεργασία με πρακτορεία

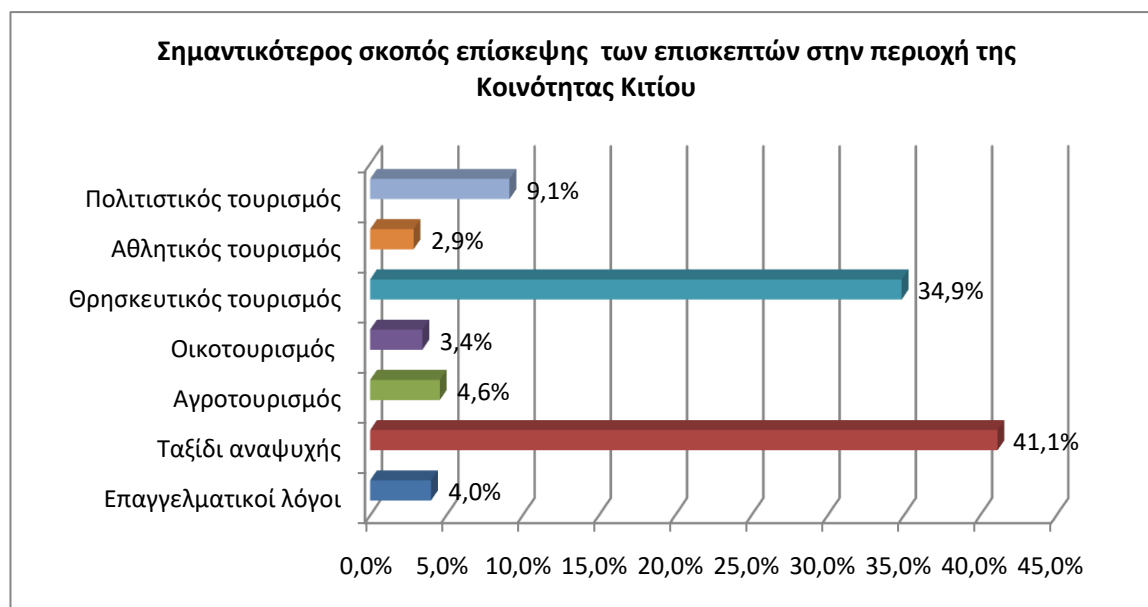
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.20 φαίνεται ότι ποσοστό 98% των δημοτών/επισκεπτών απάντησαν θετικά στην περίπτωση συνεργασίας του δήμου με τουριστικά πρακτορεία όσον αφορά την

προοπτική περισσότερης προσέλευσης. Μικρό ποσοστό 2% του δείγματος πιστεύει ότι δεν βοηθάει αυτού του είδους η συνεργασία.

«Ποιο θεωρείτε σημαντικότερο σκοπό των τουριστών/επισκεπτών στην περιοχή της Κοινότητας Κιτίου»; (Πολλαπλών επιλογών)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.21 Σκοπός επίσκεψης τουριστών/επισκεπτών της Κοινότητας Κιτίου

ΣΚΟΠΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ/ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΙΤΙΟΥ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Επαγγελματικοί λόγοι	7	4,0%
Ταξίδι αναψυχής	72	41,1%
Αγροτουρισμός	8	4,6%
Οικοτουρισμός	6	3,4%
Θρησκευτικός τουρισμός	61	34,9%
Αθλητικός τουρισμός	5	2,9%
Σύνολο	175	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.21 Σκοπός επίσκεψης τουριστών/επισκεπτών στο της Κοινότητας Κιτίου

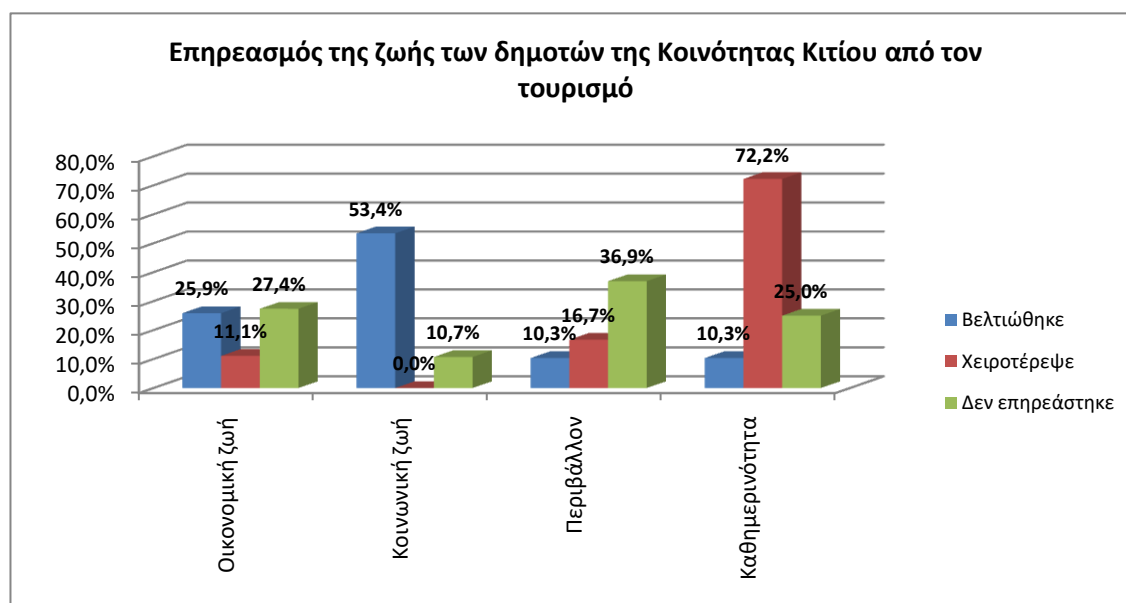
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.21 φαίνεται ότι ποσοστό 41,1% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών του δείγματος

θεωρούν την περίπτωση ταξιδιού αναψυχής ως σημαντικό σκοπό επίσκεψης στη Κοινότητα Κιτίου. Επίσης, ποσοστό 34,9% θεωρεί την περίπτωση των θρησκευτικών λόγων σημαντικό σκοπό επίσκεψης, ποσοστό 9,1% θεωρεί σημαντικό λόγο επίσκεψης το πολιτιστικό τουρισμό, ποσοστό 4% τους επαγγελματικούς λόγους, ποσοστό 4,4% τον αγροτουρισμό, ποσοστό 3,4% τον οικοτουρισμό και ποσοστά 2,9% αντίστοιχα τον αθλητικό τουρισμό. Διαπιστώνεται λοιπόν μέσα από τις απόψεις του δείγματος ότι η Κοινότητα Κιτίου είναι κυρίως πόλος επίσκεψης/τουρισμού για λόγους αναψυχής και θρησκευτικό τουρισμό.

«Κατά πόσο επηρεάστηκαν οι παρακάτω πλευρές της ζωής σας ως δημότες από τον τουρισμό»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.22 *Επηρεασμός της ζωής των δημοτών από τον τουρισμό*

ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	ΒΕΛΤΙΩΘΗΚΕ	ΧΕΙΡΟΤΕΡΕΨΕ	ΔΕΝ ΕΠΗΡΕΑΣΤΗΚΕ
Οικονομική ζωή	25,9%	11,1%	27,4%
Κοινωνική ζωή	53,4%	0,0%	10,7%
Περιβάλλον	10,3%	16,7%	36,9%
Καθημερινότητα	10,3%	72,2%	25,0%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.22 *Επηρεασμός της ζωής των δημοτών από τον τουρισμό*

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.22 φαίνεται ότι ποσοστό 72,2% θεωρεί ότι επηρεάστηκε αρνητικά η καθημερινότητα τους από την προσέλευση τουριστών, όπως επίσης θεωρεί ότι επηρεάστηκε αρνητικά με ποσοστό 16,7% και το περιβάλλον του Κιτίου από τον τουρισμό.

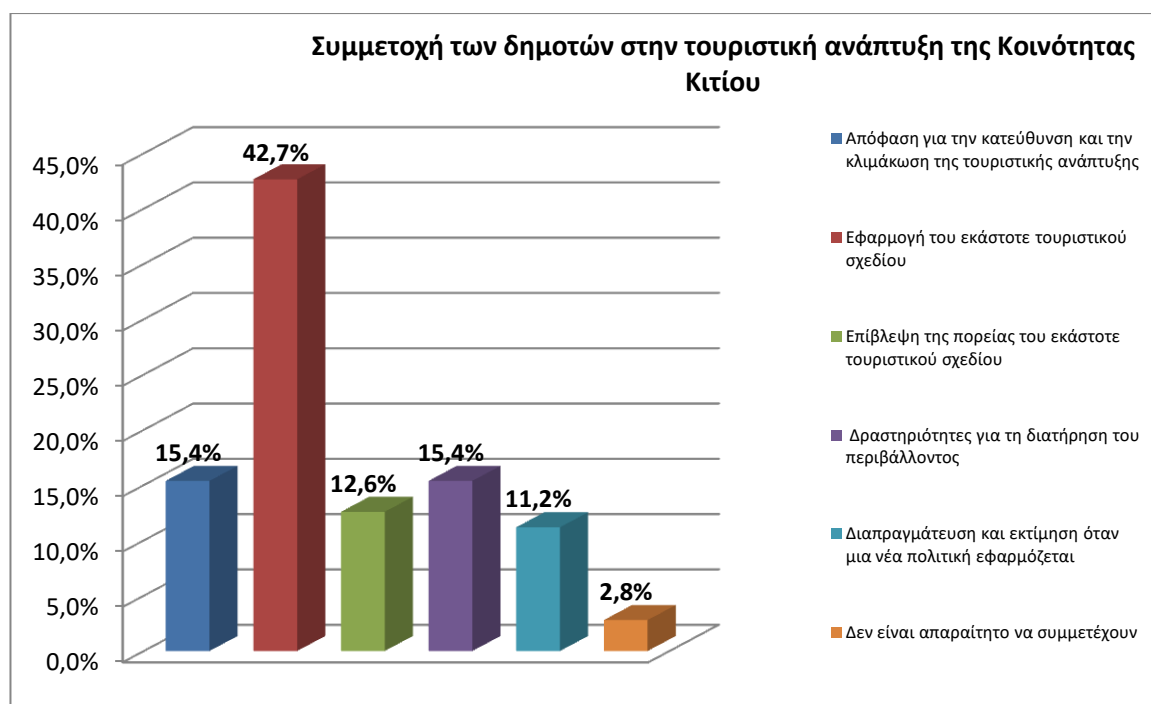
Στο πλαίσιο της κοινωνικής ζωής ποσοστό 53,4% πιστεύει ότι βελτιώθηκε και αντίστοιχα 10,7% ότι δεν επηρεάστηκε καθόλου. Και όσον αφορά την οικονομική ζωή του τόπου ποσοστό 25,9% θεωρεί ότι βελτιώθηκε από τον τουρισμό, αλλά αντίθετα ποσοστό 27,4% θεωρεί ότι δεν επηρεάστηκε καθόλου. Διαπιστώνεται ότι είναι σημαντικό να υπάρξει μέριμνα ειδικού σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης στη Κοινότητα Κιτίου με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.

«Σε ποια σημεία της τουριστικής ανάπτυξης /δραστηριοποίησης πιστεύετε ότι οι δημότες - κάτοικοι πρέπει να συμμετέχουν»; (πολλαπλών επιλογών)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.23 Συμμετοχή των δημοτών στην τουριστική ανάπτυξη της Κοινότητας Κιτίου

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Απόφαση για την κατεύθυνση και την κλιμάκωση της τουριστικής ανάπτυξης	22	15,4%
Εφαρμογή του εκάστοτε τουριστικού σχεδίου	61	42,7%
Επίβλεψη της πορείας του εκάστοτε τουριστικού σχεδίου	18	12,6%
Δραστηριότητες για τη διατήρηση του περιβάλλοντος	22	15,4%
Διαπραγμάτευση και εκτίμηση όταν μια νέα πολιτική εφαρμόζεται	16	11,2%
Δεν είναι απαραίτητο να συμμετέχουν	4	2,8%
Σύνολο	143	100,0%

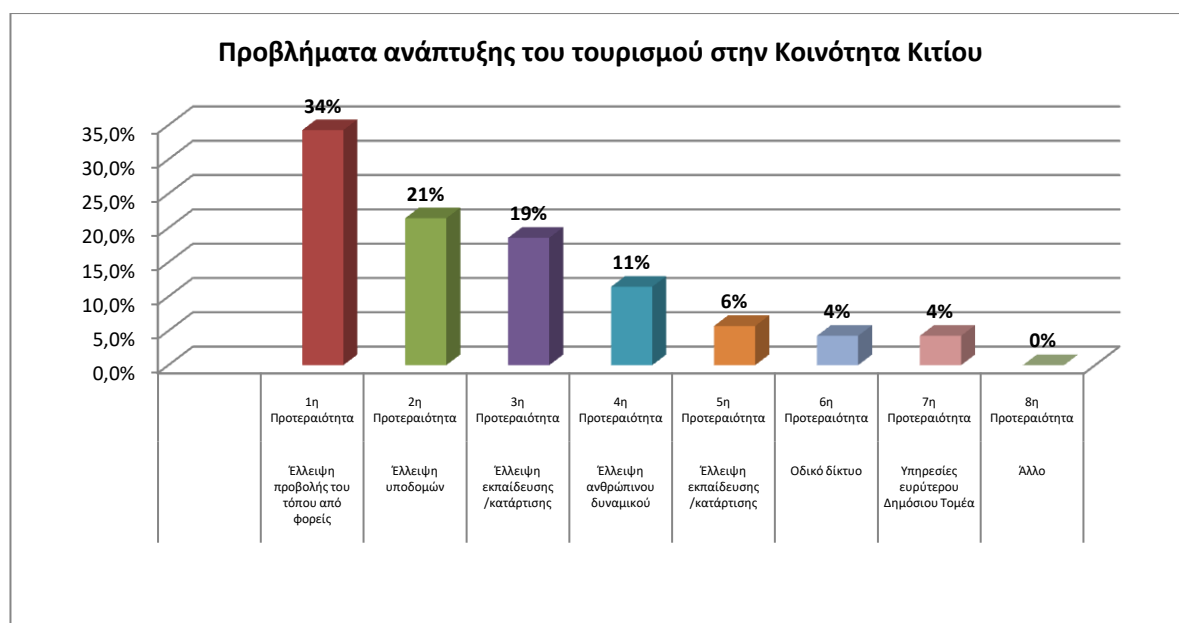
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.23 Συμμετοχή των δημοτών στην τουριστική ανάπτυξη της Κοινότητας Κιτίου

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.23 φαίνεται ότι μέγιστο ποσοστό 42,7% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών του δείγματος θεωρεί σημαντική τη συμμετοχή των δημοτών στην εφαρμογή του εκάστοτε τουριστικού σχεδίου. Επίσης ποσοστό 15,4% εκτιμάει ότι είναι απαραίτητο να συμμετέχει στις δραστηριότητες για τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Ποσοστό εξ' ίσου 15,4% πιστεύει ότι είναι καθοριστική η συμμετοχή του στην απόφαση για την κατεύθυνση και την κλιμάκωση της τουριστικής ανάπτυξης και ποσοστό 12,6% θεωρεί σημαντική την επίβλεψη της πορείας του εκάστοτε τουριστικού σχεδίου. Τέλος κρίνεται με μικρότερο ποσοστό 11,2% σημαντική και η συμμετοχή στη διαπραγμάτευση και εκτίμηση όταν μια νέα πολιτική εφαρμόζεται. Γενικότερα διαπιστώνεται ότι η ενεργή συμμετοχή των δημοτών στις τοπικές τουριστικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνας, εκπαίδευσης, μάρκετινγκ, συμβάλλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης του τόπου.

«Κατά τη γνώμη σας ως δημότες, υπάρχουν προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή της Κοινότητας Κιτίου»; (Πολλαπλών επιλογών)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.24 Προβλήματα ανάπτυξης του τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΙΤΙΟΥ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΜΑΧ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Έλλειψη προβολής του τόπου από φορείς	1η Προτεραιότητα	24	34%
Έλλειψη υποδομών	2η Προτεραιότητα	15	21%
Έλλειψη εκπαίδευσης /κατάρτισης	3η Προτεραιότητα	13	19%
Έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού	4η Προτεραιότητα	8	11%
Έλλειψη εκπαίδευσης /κατάρτισης	5η Προτεραιότητα	4	6%
Οδικό δίκτυο	6η Προτεραιότητα	3	4%
Υπηρεσίες ευρύτερου Δημόσιου Τομέα	7η Προτεραιότητα	3	4%
Άλλο	8η Προτεραιότητα	0	0%
Σύνολο		70	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.24 Προβλήματα ανάπτυξης του τουρισμού στην Κοινότητα Κιτίου

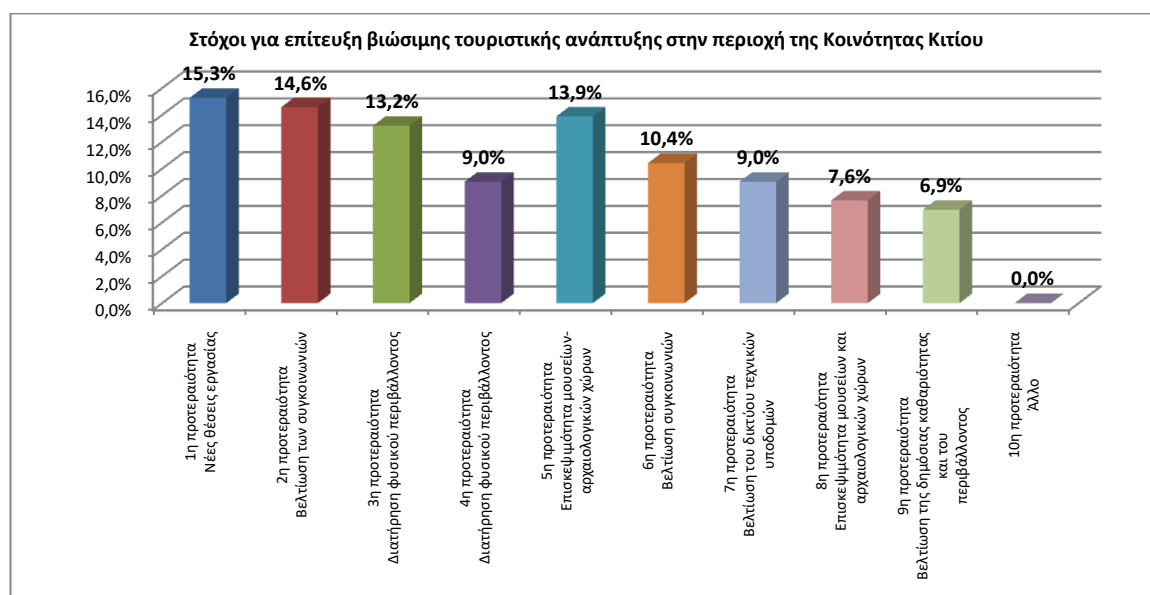
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα και διάγραμμα 3.4.24 φαίνεται ότι ποσοστό 34% των δημοτών του δείγματος ως 1^η προτεραιότητα καταδεικνύει ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή να είναι η έλλειψη προβολής του τόπου από φορείς. το οδικό δίκτυο. Ακολουθούν με ποσοστό 21% ως 2^η προτεραιότητα η έλλειψη υποδομών, καθώς και με 19% ως 3^η προτεραιότητα η έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με πιο μικρά ποσοστά σημαντικότητας και προτεραιότητας ακολουθούν, η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού με ποσοστό 11% το οδικό δίκτυο και οι υπηρεσίες ευρύτερου τομέα με ποσοστά 4%, η έλλειψη εκπαίδευσης του πληθυσμού που ασχολείται με τον τουρισμό κ.α. Όλα τα παραπάνω προβλήματα που καταδεικνύουν οι δημότες/επισκέπτες/τουρίστες χρειάζονται άμεση υποστήριξη από το Κίτι, με στόχο την δημιουργία υποδομών υψηλής ποιότητας που θα συμβάλουν στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας στρατηγικής για τον τουρισμό της περιοχής. Είναι αναγκαίο, να υιοθετηθούν προτεραιότητες σχετικά με τα έργα που θα υλοποιηθούν και γενικότερα με τις δράσεις που θα αναληφθούν ή εφαρμόζονται ήδη, με στόχο τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος.

«Ποιοι κατά τη γνώμη σας είναι οι στόχοι της περιοχής σας ώστε να επιτευχθεί βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και πως τους ιεραρχείτε»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.25 Στόχοι και επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στη Κοινότητα Κιτίου

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΙΤΙΟΥ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΜΑΧ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Νέες θέσεις εργασίας	1η προτεραιότητα	22	15,3%
Βελτίωση των συγκοινωνιών	2η προτεραιότητα	21	14,6%
Διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος	3η προτεραιότητα	19	13,2%
Διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος	4η προτεραιότητα	13	9,0%
Επισκεψιμότητα μουσείων-	5η προτεραιότητα	20	13,9%

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΙΤΙΟΥ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΜΑΧ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
αρχαιολογικών χώρων			
Βελτίωση συγκοινωνιών	6η προτεραιότητα	15	10,4%
Βελτίωση του δικτύου τεχνικών υποδομών	7η προτεραιότητα	13	9,0%
Επισκεψιμότητα μουσείων και αρχαιολογικών χώρων	8η προτεραιότητα	11	7,6%
Βελτίωση της δημόσιας καθαριότητας και του περιβάλλοντος	9η προτεραιότητα	10	6,9%
Άλλο	10η προτεραιότητα	0	0,0%
Σύνολο		144	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.25 Στόχοι και επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στη Κοινότητα Κιτίου

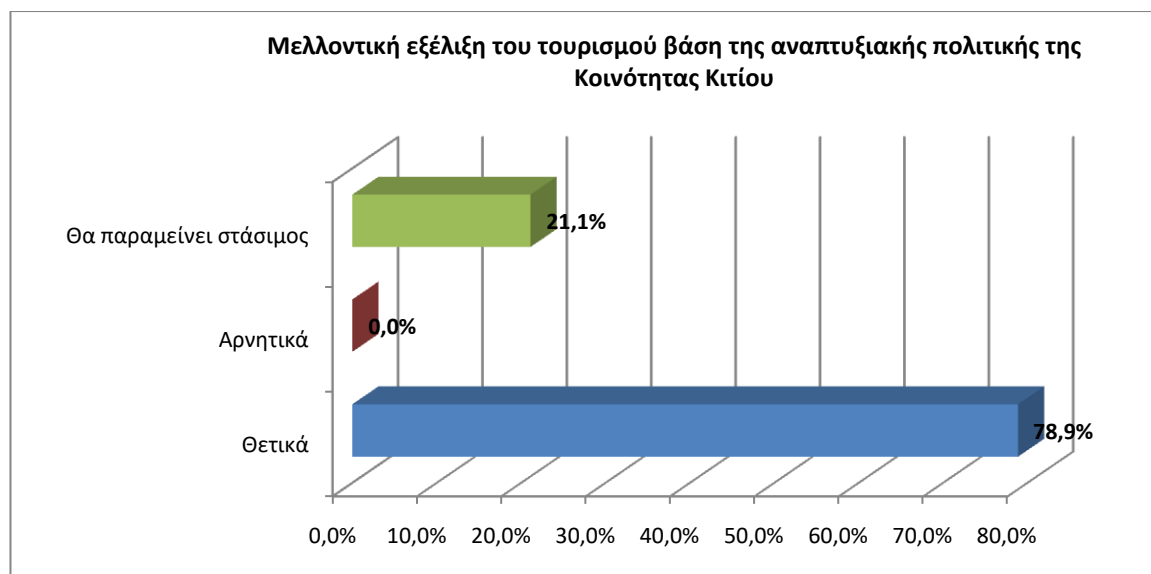
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα – διάγραμμα 3.4.25 φαίνεται πλειοψηφικά ότι ποσοστό 15,3% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών που συμμετείχαν στο δείγμα θεωρούν ότι η Κοινότητα Κιτίου πρέπει να προωθήσει μέσω των τουριστικών δραστηριοτήτων του νέες θέσεις εργασίας. Ως δεύτερο μείζον ζήτημα και με ποσοστό 14,6% ούτως ώστε να πετύχει το Κίτι τους στόχους βιώσιμης

τουριστικής ανάπτυξης θεωρούν ότι, θα πρέπει μεριμνήσει για τη βελτίωση των συγκοινωνιών και ακολουθεί 3^η και 4^η προτεραιότητα η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος με το ίδιο ποσοστά 13,2% και 9%. Με ποσοστό 13,9% και ως 5^η προτεραιότητα τίθεται η βελτίωση της επισκεψιμότητας μουσείων και αρχαιολογικών χώρων, ως 6^η προτεραιότητα με ποσοστό 10,4% τίθεται η βελτίωση των συγκοινωνιών, ως 7^η προτεραιότητα με ποσοστό 9% τίθεται η βελτίωση του δικτύου τεχνικών υποδομών και με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν η βελτίωση της δημόσιας καθαριότητας και του περιβάλλοντος κ.λ.π. Διαπιστώνεται μέσα από τη γνώμη των δημοτών, ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρούνται περιβαλλοντικά πιο φιλικές και επομένως πιο βιώσιμες από τον μαζικό τουρισμό ώστε να επιτευχτεί βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στην Κοινότητα Κιτίου.

«Πως προβλέπετε βάση της αναπτυξιακής πολιτικής της Κοινότητας Κιτίου ότι θα εξελιχθεί ο τουρισμός τα επόμενα 10 χρόνια»;

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.26 Εξέλιξη του τουρισμού βάση της αναπτυξιακής πολιτικής της Κοινότητας Κιτίου

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Θετικά	71	78,9%
Αρνητικά	0	0,0%
Θα παραμείνει στάσιμος	19	21,1%
Σύνολο	90	100%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.26 *Εξέλιξη του τουρισμού βάση της αναπτυξιακής πολιτικής της Κοινότητας Κιτίου*

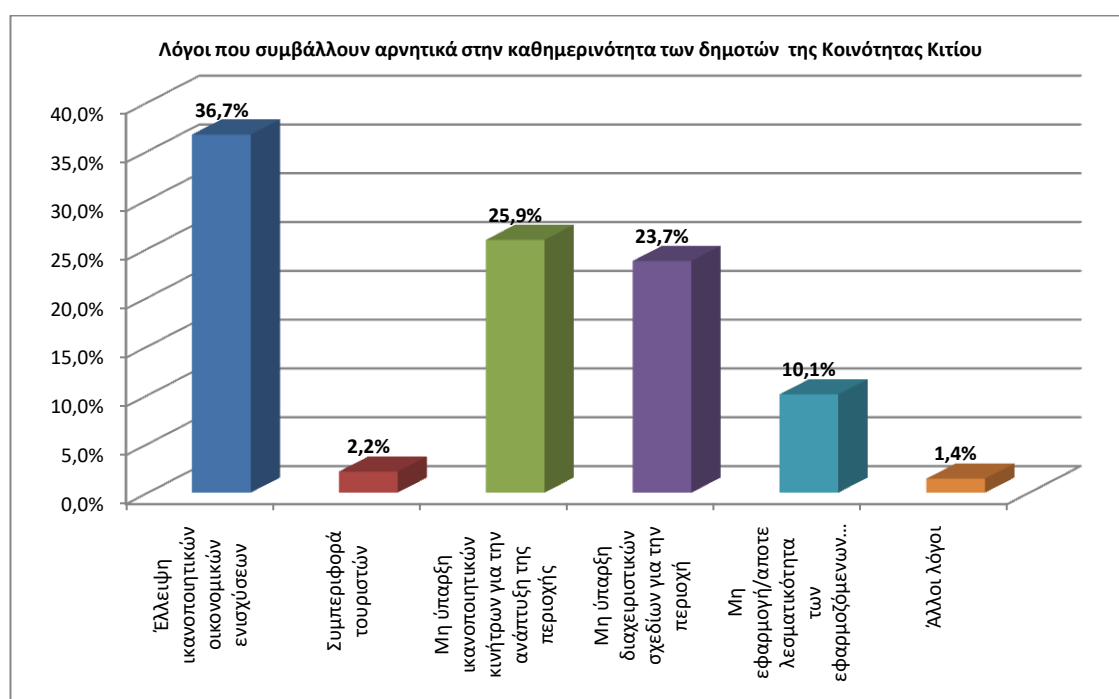
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πίνακα – διάγραμμα 3.4.26 φαίνεται ότι ποσοστό 78,9% των 90 δημοτών/επισκεπτών/τουριστών που ερωτήθηκαν, απάντησαν ότι συμφωνούν με την αναπτυξιακή πολιτική του Κιτίου σχετικά με τη τουριστική προβολή και προώθηση που διενεργεί και πιστεύουν ότι θα υπάρξει εξέλιξη μέσα στα 10 επόμενα χρόνια. Μικρότερο ποσοστό 21,4% θεωρεί ότι δεν ακολουθεί σωστή τακτική για την επερχόμενη δεκαετία.

«Ποιους από τους παρακάτω λόγους θεωρείτε ότι συμβάλλουν αρνητικά στην καθημερινότητα της ζωής σας στην ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου»; (Πολλαπλών επιλογών)

ΠΙΝΑΚΑΣ: 3.4.27 *Λόγοι που συμβάλλουν αρνητικά στην καθημερινότητα*

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΟΥΝ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Έλλειψη ικανοποιητικών οικονομικών ενισχύσεων	51	36,7%
Συμπεριφορά τουριστών	3	2,2%
Μη ύπαρξη ικανοποιητικών κινήτρων για την ανάπτυξη της περιοχής	36	25,9%

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΟΥΝ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
Μη ύπαρξη διαχειριστικών σχεδίων για την περιοχή	33	23,7%
Μη εφαρμογή/αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων διαχειριστικών σχεδίων	14	10,1%
Άλλοι λόγοι	2	1,4%
Σύνολο	139	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: 3.4.27 Λόγοι που συμβάλλουν αρνητικά στην καθημερινότητα

Από το παραπάνω διάγραμμα 3.4.27 παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό 36,7% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών, πιστεύει ότι το Κίτι στερείται ικανοποιητικών οικονομικών ενισχύσεων και αυτό σαν γεγονός συμβάλει αρνητικά στην καθημερινότητα του. Επίσης, υψηλό ποσοστό 25,9% πιστεύει ότι αρνητικό είναι και η παντελής απουσία ικανοποιητικών κινήτρων από την πλευρά της Κοινότητας. Ποσοστό 23,7% πιστεύει ότι στη μη ύπαρξη διαχειριστικών σχεδίων για την ευρύτερη περιοχή του Κιτίου, όπως και ποσοστό 10,1% του δείγματος πιστεύει στη μη εφαρμογή/αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων διαχειριστικών σχεδίων από την πλευρά της Κοινότητας Κιτίου και της Επαρχίας Λάρνακας. Πλέον ποσοστό

2,2% θεωρεί μέσα στους λόγους που συμβάλουν αρνητικά στη καθημερινότητά του και τη συμπεριφορά των τουριστών.

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: Διατυπώστε συνοπτικά την άποψή σας για την υπάρχουσα τουριστική προβολή της ευρύτερης περιοχής της Κοινότητας Κιτίου, και η οποία αφορά όλους τους εμπλεκόμενους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Γενικότερα οι γνώμες των δημοτών/επισκεπτών στην ερώτηση ανοικτού τύπου, σχετικά με την υπάρχουσα τουριστική προβολή η οποία αφορά όλους τους εμπλεκόμενους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, επικεντρώνονται στο γεγονός της έλλειψης σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης που να αφορά μακρόχρονη και διαχρονική εμβέλεια. Επίσης θεωρούν ότι χρειάζεται περισσότερη οργάνωση από την τοπική αυτοδιοίκηση ως προς την υποδοχή περισσότερων επισκεπτών.

Οι δημότες/επισκέπτες καταδεικνύουν κίνδυνο αλλοίωσης του παραδοσιακού χώρου της Κοινότητας Κιτίου από έλλειψη προτεραιότητας των φορέων στο τομέα αυτό. Επίσης, επισημαίνουν απουσία συμμετοχής των δημοτών στη διαχείριση του τουριστικού γίνεσθαι, εξ αιτίας μικροκομματικών και μικροπολιτικών αγκυλώσεων, επιπρόσθετα δυσπιστία και καχυποψία. Σοβαρή παράληψη των φορέων, θεωρούν την έλλειψη προβολής και σχεδιασμού του ιστορικού χώρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

4.1.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.1.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο, γίνεται μία ανακεφαλαίωση των όσων έχουν αναφερθεί στις προηγούμενες σελίδες αυτής της εργασίας, καθώς επίσης και των στοιχείων που προκύπτουν συνολικά από τη διεξαγωγή της έρευνας μέσω των ερωτηματολογίων και των αντίστοιχων απαντήσεων των δημοτών/τουριστών/τουριστών της Κοινότητας Κιτίου.

Συμπεράσματα

Γενικότερα μέσα από την έρευνα, εξάγονται στοιχεία που αναδεικνύουν την διαπιστωμένη ανάγκη για εξειδικευμένα βιώσιμα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, οι εμπλεκόμενοι με τον τουρισμό εστιάζουν και προωθούν ηπιότερες μορφές τουριστικής ανάπτυξης, που σέβονται το περιβάλλον και τον πολιτισμό του τόπου και ευελπιστούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του ντόπιου πληθυσμού χωρίς να ενδιαφέρονται αποκλειστικά και μόνο για το δικό τους οικονομικό συμφέρον.

Πράγματι, διαπιστώνεται μέσα από την έρευνα ότι η Κοινότητα Κιτίου, έχει μακρύ ιστορικό παρελθόν και μια από τις λίγες στον κόσμο που εξακολουθούν από τα αρχαιότερα χρόνια να κατοικούνται μέχρι σήμερα. Άμεση ιστορική συνέχεια του αρχαίου Κιτίου αποτελεί το σημερινό Κίτι το οποίο διαθέτει μεγάλη ποικιλία σε φυσικά τοπία, μεγάλο αριθμό ιστορικών μνημείων και χώρων καθώς και δυνατότητα πολλαπλών εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων.

Επιπλέον, η ποιότητα ζωής του ντόπιου πληθυσμού δεν παραμένει στα ίδια επίπεδα. Η αναβάθμιση είναι προφανής στις περισσότερες περιπτώσεις. Τα οικονομικά οφέλη είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τον πληθυσμό. Γενικότερα η κυπριακή οικονομία στηρίζεται σε ένα μεγάλο μέρος της στην τουριστική βιομηχανία ενώ η γρήγορη ανάκαμψη μετά την τούρκικη εισβολή θεωρείται ότι ήταν αποτέλεσμα της τουριστικής ανάπτυξης. Το κόστος ζωής βέβαια, έχει αυξηθεί αφού η οικονομία του νησιού βρίσκεται σε ψηλά επίπεδα, όπου επικρατούν οι συνθήκες του υγιούς ανταγωνισμού.

Όμως οι περισσότερες νησιωτικές περιοχές δεν έχουν άλλες εναλλακτικές λύσεις για την ανάπτυξή τους παρά μόνο τον τουρισμό ο οποίος βασίζεται στους πολιτιστικούς και φυσικούς τους πόρους. Έτσι διαφαίνεται, σαν μοναδική λύση, η εφαρμογή μιας

βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης η οποία θα μπορέσει να διατηρήσει την αξία της περιοχής, επιτυγχάνοντας τη διατήρηση της ευημερίας και της πολιτιστικής ταυτότητας των κατοίκων, τη διατήρηση της οικολογίας και τη διατήρηση της ελκυστικότητας για τους τουρίστες. Σαν βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη προβάλλει η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με κυρίαρχα τα στοιχεία και χαρακτηριστικά της αειφορικότητας. Είναι αναγκαία η εφαρμογή αρχών ισορροπίας και αειφορίας, έτσι ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές χαοτικές καταστάσεις.

Είναι αναγκαίο, να υιοθετηθούν προτεραιότητες σχετικά με τα έργα που θα υλοποιηθούν και γενικότερα με τις δράσεις που θα αναληφθούν ή εφαρμόζονται ήδη, με στόχο τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Ειδικότερα διαπιστώνεται ότι είναι σημαντικό να υπάρξει ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης στη Κοινότητα Κιτίου με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.

4.1.2 Συμπεράσματα έρευνας

Ολοκληρώνοντας την πτυχιακή εργασία, όσον αφορά την έρευνα την Κοινότητα Κιτίου, προκύπτουν τα ακόλουθα ειδικά συμπεράσματα από τις απαντήσεις του δείγματος των 90 ερωτηθέντων δημοτών /επισκεπτών/τουριστών:

Από τις απαντήσεις που έδωσαν οι δημότες/επισκέπτες συμπεραίνουμε τα εξής:

Παρατηρούμε, ότι και τα δύο φύλα θέλησαν να δώσουν απαντήσεις και να καταθέσουν την άποψη τους σχετικά με τη τουριστική ανάπτυξη της Κοινότητας Κιτίου. Συγκεκριμένα, το 53% καλύπτεται από τις πρώτες, ενώ το υπόλοιπο 47% αφορά τους άνδρες, οπότε συμπεραίνουμε πως το θέμα του τουρισμού κεντρίζει το ενδιαφέρον και των δύο φύλων αντίστοιχα. Όσον αφορά το επίπεδο ηλικίας που κυμαίνονται οι δημότες/επισκέπτες οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα, το μεγαλύτερο ποσοστό τους αποτελείται από άτομα με εμπειρία και άποψη, παραγωγικής ηλικίας (25-54), που τους αφορά άμεσα η προσπάθεια και η συμβολή στην τουριστική ανάπτυξη του τόπου που ζουν και δραστηριοποιούνται.

Σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ο κοινός τόπος κατοικίας ποσοστό 37,8% του δείγματος είναι εγγεγραμμένοι στην Κοινότητα Κιτίου, ποσοστό 31,1% είναι επισκέπτες περαστικοί και ποσοστό 31,1% επίσης είναι τουρίστες. Σημαντικό είναι, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό από το σύνολο του δείγματος διαμένει και δραστηριοποιείται στην Επαρχία Λάρνακας όπου σαφώς οι απόψεις τους όσον αφορά την τουριστική του

ανάπτυξη, θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη διεκπεραίωση της έρευνας και τη διεξαγωγή σωστών συμπερασμάτων.

Δυναμική η παρουσία των ιδιωτικών υπαλλήλων στο δείγμα μας και μικρότερη συμμετοχή των φοιτητών/μαθητών και συνταξιούχων, με καθοριστικές απόψεις για τα κρίσιμα ζητήματα τουριστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, αλλά και το ποσοστό 13% των ανέργων καθορίζει άποψη για συντονισμένη δράση της Κοινότητας Κιτίου σε τουριστικά θέματα ώστε να μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα.

Οι έγγαμοι δημότες/επισκέπτες/τουρίστες προσδοκούν, σε μια Κοινότητα που να δραστηριοποιείται στα πλαίσια μιας βιώσιμης τοπικής τουριστικής ανάπτυξης με ποιότητα ζωής για το μέλλον των οικογενειών τους, αλλά και οι άγαμοι προσδοκούν υπηρεσίες, υποδομές και τεχνογνωσία για άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω του τουρισμού. Λαμβάνοντας υπόψη, το ικανοποιητικό επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων, συμπεραίνουμε πως οι γνώσεις συνάμα με την ενημέρωση και το ενδιαφέρον του κόσμου ίσως να γεννήσουν καινοτόμες ιδέες που μπορούν τελικά να βοηθήσουν να επιλυθούν ορισμένα ζητήματα τουριστικού προϊόντος. Συνεπώς το σύνολο των ερωτηθέντων του δείγματος αποτελείται από δημότες/επισκέπτες/τουρίστες ενεργούς που με την εμπειρία τους θέλουν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού αλλά και νέους που επιθυμούν να αλλάξουν τον τόπο τους προς το καλύτερο.

Αποδεικνύεται ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό 67% του δείγματος έχει μόνιμη απασχόληση και μικρότερο ποσοστό παρατηρείται στην εποχιακή. Δυστυχώς το ποσοστό 22% των ερωτηθέντων του δείγματος που δεν έχουν καμιά απασχόληση είναι αρκετά υψηλό. Κατά συνέπεια αποδεικνύεται πως η επίλυση ορισμένων ζητημάτων στον τουριστικό τομέα και η ανάπτυξη του θα μπορούσε να ανοίξει νέες θέσεις εργασίας, ακόμη και εποχιακές, για πολλούς ικανούς δημότες που οι δυνατότητές τους δεν αξιοποιούνται αυτή τη στιγμή. Σημαντικό επίσης είναι ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος έχει αρκετά χρόνια παραμονής και δραστηριότητας στην Κοινότητα Κιτίου και σαφώς οι απόψεις τους όσον αφορά τη τοπική τουριστική του ανάπτυξη, θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη διεκπεραίωση της έρευνας.

Όσον αφορά την προτεραιότητα που δίνει η πλειοψηφία των δημοτών/επισκεπτών/ τουριστών παρατηρούμε ότι ο μαζικός τουρισμός συγκεντρώνει το max των απαντήσεων και τίθεται 1η προτεραιότητα ως πολύ σημαντική δραστηριότητα. Ακολουθούν ως 2η προτεραιότητα ο πολιτιστικός τουρισμός και τίθεται μέτρια

σημαντική δραστηριότητα, ως 3η προτεραιότητα και λιγότερο σημαντική τίθεται ο αθλητικός τουρισμός και ως καθόλου σημαντική δραστηριότητα για τη περιοχή τίθεται ο οινοτουρισμός με ποσοστό 32,9%. Με τη σύμφωνη γνώμη των ερωτηθέντων του δείγματος σε ποσοστό 99% θεωρούν ότι η τουριστική ανάπτυξη ασκεί θετική επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των τυχαίων δημοτών/επισκεπτών/τουριστών που συμμετείχαν στην έρευνα, παρατηρούμε ότι το Κίτι κατατάσσεται από τους πλείστους σε ποσοστό 28,8% των ερωτηθέντων, στους τουριστικούς προορισμούς για καλοκαιρινές διακοπές και θρησκευτικό τουρισμό σε ποσοστό 17,8% όπως και για ολιγοήμερες εκδρομές σε ποσοστό 16,8%.

Η μεγάλη ποικιλία σε φυσικά τοπία, ο μεγάλος αριθμός εκκλησιών και αρχαιολογικών χώρων, η προσβασιμότητα, υποδηλώνουν ότι οι ευκαιρίες για ψυχαγωγία ουσιαστικά είναι απεριόριστες. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, σε πλειοψηφία βλέπουμε ότι το φυσικό περιβάλλον και ο παραδοσιακός χαρακτήρας της Κοινότητας Κιτίου προσελκύει τον επισκέπτη για ηρεμία – ησυχία ώστε να προτιμήσει την περιοχή και να τη κατατάσσει σε υψίστης σημασίας πλεονεκτήματα, ώστε να επιλεγεί ο τόπος για παραθερισμό από τους τουρίστες.

Δυναμική είναι η άποψη των ερωτηθέντων του δείγματος σε ποσοστό 86%,ότι η τουριστική ανάπτυξη ασκεί θετική επιρροή στο περιβάλλον γενικότερα της περιοχής της Κοινότητας.

Από άποψη εξυπηρέτησης και κατάλληλων εγκαταστάσεων που πρέπει να διαθέτει ο δήμος, οι ερωτηθέντες έδωσαν 1^η προτεραιότητα τα μπαρ – καφετέριες, 2^η προτεραιότητα έθεσαν τους χώρους πρόσβασης στο Internet και σε 3η προτεραιότητα τις εγκαταστάσεις για αθλήματα στο νερό. Επισημαίνεται ότι η Κοινότητα Κιτίου πρέπει να στραφεί, με αργά αλλά σταθερά βήματα προς την ανάπτυξη και υποστήριξη μέσω κατάλληλων εγκαταστάσεων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος αλλά και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Δυναμικός παράγοντας η ποιότητα του τουρισμού με ποσοστό 45,6% να τη θεωρούν καλή στη Κοινότητα Κιτίου καθώς στηρίζει και προωθεί την τοπική ανάπτυξη. Μια καλή ποιότητα τουρισμού εξασφαλίζει ευκαιρίες απασχόλησης, για τον ντόπιο πληθυσμό αλλά και γενικότερα. Συνεπώς, το Κίτι πρέπει να πάρει τα κατάλληλα μέτρα

ώστε να προωθηθούν και να αναβαθμιστούν οι ανάλογες τουριστικές εγκαταστάσεις που κινούν το ενδιαφέρον τουριστών και έχουν αυτό το σκοπό.

Επιβεβαιώνεται ότι ποσοστό 41,1% των δημοτών/επισκεπτών/τουριστών του δείγματος θεωρούν την περίπτωση ταξιδιού αναψυχής ως σημαντικό σκοπό επίσκεψης στη Κοινότητα Κιτίου. Επίσης, ποσοστό 34,9% θεωρεί την περίπτωση των θρησκευτικών λόγων σημαντικό σκοπό επίσκεψης στην περιοχή.

Ενώ ο τουρισμός γενικότερα βοηθά στην βελτίωση της οικονομικής ζωής, η Κοινότητα Κιτίου πρέπει να προβεί σε ορισμένες καθοριστικές και καινοτόμες αλλαγές ώστε να ενισχύσει και να προβάλλει αισθητά τον τόπο και σταθερά το τουριστικό προϊόν, να αλλάξει την ποιότητα του τουρισμού προς το καλύτερο. Διαπιστώνεται ότι είναι σημαντικό να υπάρξει ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.

Σημαντικά είναι τα στοιχεία που προκύπτουν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων όσον αφορά την βλάβη στο περιβάλλον και την αναταραχή της κοινωνικής ζωής των δημοτών αλλά και την επιρροή στην οικονομία που είχε ο τουρισμός στο Κίτι μέχρι τώρα. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, θεωρεί πως το φυσικό περιβάλλον επηρεάστηκε αρνητικά, η καθημερινότητα των ντόπιων χειροτέρευσε, αλλά και η οικονομία δεν βελτιώθηκε ικανοποιητικά. Γενικότερα διαπιστώνεται ότι η ενεργή συμμετοχή των δημοτών στις τοπικές τουριστικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνας, εκπαίδευσης, μάρκετινγκ, θα συμβάλλουν θετικά στις διαδικασίες ανατροφοδότησης και ανάπτυξης του τόπου.

Μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων υποστηρίζει, ότι το μεγαλύτερο κώλυμα στην ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή του Κιτίου είναι η έλλειψη προβολής του τόπου από φορείς και η έλλειψη υποδομών. Είναι αναγκαίο λοιπόν, να υιοθετηθούν προτεραιότητες σχετικά με τα έργα που θα υλοποιηθούν και γενικότερα με τις δράσεις που θα αναληφθούν ή εφαρμόζονται ήδη, με στόχο τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται, φαίνεται πλειοψηφικά, ότι ποσοστό 15,3 % των ερωτηθέντων θεωρούν ότι Κοινότητα, για να πετύχει στόχους βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει μεριμνήσει για άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας, τη

διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος και τη βελτίωση της επισκεψιμότητας μουσείων και αρχαιολογικών χώρων.

Όσον αφορά, την αναπτυξιακή πολιτική του Κιτίου, σχετικά με την τουριστική προβολή και προώθηση, το μεγαλύτερο μέρος των δημοτών, συμφωνούν με την τακτική που ακολουθεί και ευελπιστούν ότι θα υπάρξει εξέλιξη μέσα στα 10 επόμενα χρόνια. Μικρότερο αλλά σημαντικό ποσοστό, θεωρεί ότι θα μείνει στάσιμη η εξέλιξη του τουρισμού. Εν κατακλείδι, το σχέδιο και οι ενέργειες της Κοινότητας Κιτίου πρέπει να αλλάξουν ως προς το τουριστικό προϊόν και οι αρμόδιοι να λάβουν υπόψη περισσότερους τομείς όσον αφορά την αναπτυξιακή πολιτική.

Τέλος, σημαντική διαπίστωση είναι το γεγονός, ότι ποσοστό 36,7% των δημοτών πιστεύει για το Κίτι ότι στερείται ικανοποιητικών οικονομικών ενισχύσεων από τη τοπική αυτοδιοίκηση και αυτό σαν γεγονός συμβάλει αρνητικά στην καθημερινότητα του.

Καταλήγοντας πιστεύουν ότι ο τουρισμός όσον αφορά την επίδρασή του στην τοπική κοινωνία δεν έχει επιφέρει μόνο θετικά αποτελέσματα στον πολιτισμό της Κοινότητας Κιτίου αλλά και πάρα πολλά αρνητικά, αλλοιώνοντας πολλές φορές την τοπική παραδοσιακή πολεοδομική και αρχιτεκτονική εικόνα της περιοχής. Τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί η περιοχή της Αγίας Νάπας, όπου λόγω έλλειψης προγραμματισμού και λόγω εμπορευματοποίησης του τουρισμού, επήλθε μια άναρχη και μη αιεφόρα τουριστική ανάπτυξη. Παλιές παραδοσιακές οικίες γκρεμίστηκαν και στη θέση τους κτίστηκαν διαμερίσματα, εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης και πολυτελή ξενοδοχεία. Επίσης, πολλές φορές στην προσπάθεια προσέγγισης τουριστών γίνεται αλλοίωση στοιχείων της παράδοσης, μέσω της εμπορευματοποίησης τους.

ΕΙΚΟΝΑ 7: *Αρχαίον Κιτίον*

Πηγή: <http://www.mensguide.com>.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Doswell, R., (2002): Τουρισμός, ο Ρόλος του Αποτελεσματικού Μάνατζμεντ, Αθήνα: Κριτική, σελ 23
- Αποστολόπουλος, Κ. & Δ., Σδράλη, (2009): Εναλλακτικός και Ήπιος Τουρισμός Υπαίθρου, Αθήνα: Ελληνοεκδοτική, σελ 51
- Ιακωβίδου, Ό., (2006): Αγροτικός Τουρισμός: Η ελληνική πραγματικότητα, Εισήγηση στο Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Δράμας 3ο Θεματικό πεδίο: Περιβάλλον-Τουρισμός-Πολιτισμός, Δράμα, 28 & 29 Ιανουαρίου, <http://www.drama.gr/anartychiako>, σελ. 3-7
- Καραγιάννης, Σ., Έξαρχος, Γ., (2006), Τουρισμός: τουριστική Οικονομία Ανάπτυξη Πολιτική. Ηράκλειο: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης σελ. 21-35
- Κοκκώσης Χ., – Τσάρτας Π, 2001: «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ 36-40
- Κοκκώσης, Χ., – Τσάρτας, Π., (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ 180
- Κοκκώσης, Χ.,– Τσάρτας, Π., (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, σελ 179
- Κοκκώσης, Χ.,– Τσάρτας, Π., (2001): «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική,σελ153-156
- Κολτσιδόπουλος, Γ.Δ., (2005): Τουρισμός , Θεωρητική Προσέγγιση, Αθήνα: Έλλην, σελ 19-21
- Λαγός, Δ., Τομάρας, Π., (2005): Ο Αγροτουρισμός ως Παράγοντας Τοπικής Ανάπτυξης: Η περίπτωση της Ελλάδας, http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/1954/1/tomaras_5_16_20_05.pdf, σελ. 6-12.

Ξενόγλωση

- Iakovidou, O., (2002): “Women’s Agrotourist Cooperatives in Greece: Key Elements for Their Successful Operation”, Journal of Rural Cooperation, Vol. 30 (1), pp 13-24

Πηγές

- <http://kdvm.gr/Media/Default/Pdf>
- http://sete.gr/fileuploads/world_tourism_code_ethics/KwdikasgiaTourismo.pdf
- <http://www.churchofcyprus.org.cy>
- <http://www.kiti.org.cy>
- <http://www.kiti.org.cy>
- <http://www.mcw.gov.cy>
- <http://www.mensguide.com.cy>
- <https://www.google.gr>
- <https://www.google.gr>
- www.kiti.org.cy
- <http://www.citybranding.gr>: Πόλεις και πολιτικές για την ανταγωνιστική ταυτότητα των πόλεων
- <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/1954/1/tomaras.pdf>, σελ. 6-12.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΕΟ - ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ερωτηματολόγιο Δημοτών/Επισκεπτών-τουριστών

A/A Ερωτηματολογίου _____

Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ανώνυμο και αυστηρά προσωπικό, με την έννοια ότι οι απαντήσεις που θα επιλέξετε, θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα δικής σας αποκλειστικά επιλογής. Έχει σκοπό να μας πληροφορήσει σχετικά με την διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης στη κοινότητα Κιτίου, Επαρχίας Λάρνακας, Κύπρου. Οποιαδήποτε πληροφορία παρέχουν οι ερωτώμενοι, θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά και μόνο για την εξυπηρέτηση της συγκεκριμένης έρευνας, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της εκπόνησης πτυχιακής εργασίας με τίτλο:

«Η επίδραση του τουρισμού στην τοπική κοινωνία. Η περίπτωση της Κοινότητας Κιτίου Δήμου Δρομολαξιάς Μενέου Λάρνακας Κύπρου»

Θα διερευνηθεί μέσα από τις απόψεις δείγματος δημοτών/επισκεπτών/τουριστών, αν ο τουρισμός στη **Κοινότητα Κιτίου** λειτουργεί ως μοχλός ανάπτυξης για την περιοχή και δραστηριοποιείται στα πλαίσια μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης η οποία στοχεύει ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή¹⁹.

Ερευνήτρια σπουδάστρια: Στοϊκίδου Ιωάννα

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: ΦΩΤΟΥΛΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1: Φύλο (ΚΩΔ.: 1,2)

A/A	Φύλο	
1.	Άνδρας	☐
2.	Γυναίκα	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Ηλικία (ΚΩΔ.: 1,2,3,4,5,6)

¹⁹ Διευκρινήσεις: Υπάρχουν α) Ερωτήσεις μοναδικής απάντησης β) πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση (1 το πιο σημαντικό, 2 το δεύτερο πιο σημαντικό κλπ.) γ) Ανοικτού τύπου ερώτηση

A/A	Ηλικία	
1.	18-24	☐
2.	25-34	☐
3.	35-44	☐
4.	45- 54	☐
5.	55- 64	☐
6.	>=65	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 3: Είστε 1. Δημότης 2. Επισκέπτης 3. Τουρίστας/τρια της κοινότητας Κιτίου του (ΚΩΔ.: 1, 2, 3)

A/A	Ιδιότητα	
1.	Δημότης	☐
2.	Επισκέπτης/τρια	☐
3.	Τουρίστας/τρια	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 4: Ποια είναι η περιοχή (πόλη) ή χώρα προέλευσή σας στην περίπτωση που είστε αντίστοιχα επισκέπτης/τρια ή τουρίστας/τρια;

.....
 .....

ΕΡΩΤΗΣΗ 5: Ποιος είναι ο τόπος κατοικίας σας αν είστε δημότης;

Επαρχία: : .....

Κοινότητα : .....

ΕΡΩΤΗΣΗ 6: Ποιο είναι το Επάγγελμα σας; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5, 6)

A/A	Επάγγελμα	
1.	Ιδ. Υπάλληλος	☐
2.	Δημ. Υπάλληλος	☐
3.	Φοιτητής /μαθητής	☐

A/A	Επάγγελμα	
4.	Ελ. επαγ/τίας	☐
5.	Συνταξιούχος	☐
6.	Άνεργος	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 7: Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5)

A/A	Οικογενειακή Κατάσταση	
1.	Άγαμος	☐
2.	Έγγαμος	☐
3.	Διαζευγμένος	☐
4.	Χήρος	☐
5.	Σε Διάσταση	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 8: Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)

A/A	Μορφωτικό Επίπεδο	
1.	Δε φοίτησα ποτέ	☐
2.	Βασική Εκπαίδευση	☐
3.	Λύκειο	☐
4.	Μεταλυκειακή Εκπαίδευση (ΙΕΚ κλπ)	☐
5.	ΑΕΙ/ΤΕΙ	☐
6.	Μεταπτυχιακό	☐
7.	Διδακτορικό	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 9: Ποια είναι η επαγγελματική σας απασχόληση; (ΚΩΔ.: 1,2,3)

A/A	Επαγγελματική Απασχόληση	
1.	Μόνιμη απασχόληση	☐
2.	Εποχιακή απασχόληση	☐
3.	Καμιά	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 10: Ποια είναι η κύρια πηγή εισοδήματός σας; (ΚΩΔ.: 1,2,3,4,5,6,7,8)

A/A	Κύρια Πηγή Εισοδήματος	
1.	Γεωργία	☐
2.	Κτηνοτροφία	☐
3.	Αλιεία	☐
4.	Εμπόριο	☐
5.	Τουρισμός	☐
6.	Δημόσιος τομέας	☐
7.	Ιδιωτικός τομέας	☐
8.	Σύνταξη	☐
9.	Άνεργος	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 11: Πόσο διάστημα ζείτε/δραστηριοποιείστε αν είστε δημότης στην ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου; (ΚΩΔ.: 1,2,3,4,5)

A/A	Χρονικό Διάστημα	
1.	< από ένα έτος	☐
2.	1 – 5 έτη	☐
3.	5 – 10 έτη	☐
4.	10 – 15 έτη	☐

A/A	Χρονικό Διάστημα
5.	> από 15 έτη ☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 12: Πόσο σημαντικές πιστεύεται ότι είναι, οι παρακάτω τουριστικές δραστηριότητες για την οικονομία της περιοχής Κοινότητας Κιτίου; (**ΚΩΔ.: 1. Πολύ, 2. Μέτρια, 3. Λίγο, 4. Καθόλου**) (Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση)

A/A	Είδος Τουρισμού	1. Πολύ	2. Μέτρια	3. Λίγο	4. Καθόλου
1.	Μαζικός Τουρισμός	☐	☐	☐	☐
2.	Αγροτουρισμός	☐	☐	☐	☐
3.	Πολιτιστικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐
4.	Οικοτουρισμός	☐	☐	☐	☐
5.	Ορεινός τουρισμός	☐	☐	☐	☐
6.	Οινοτουρισμός	☐	☐	☐	☐
7.	Γεωτουρισμός	☐	☐	☐	☐
8.	Θρησκευτικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐
9.	Αθλητικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐
10.	Συνεδριακός τουρισμός	☐	☐	☐	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 13: Η τουριστική ανάπτυξη ασκεί θετική ή αρνητική επιρροή στον πληθυσμό

της περιοχής;

Ναι Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 14: Σε ποια από τις παρακάτω κατηγορίες κατατάσσετε την ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου ως τουριστικό προορισμό; (**ΚΩΔ.: 1,2,3,4,5,6,7,8,9**)

A/A	Κατηγορίες Τουριστικού Προορισμού
1.	Παραθερισμός για μεγάλο διάστημα ☐
2.	Απλά για καλοκαιρινές διακοπές ☐
3.	Για χειμερινό τουρισμό ☐
4.	Για επαγγελματικούς σκοπούς ☐

5.	Για αγροτουρισμό	☐
6.	Για ολιγοήμερες εκδρομές	☐
7.	Για πολιτιστικό τουρισμό	☐
8.	Για αθλητικό τουρισμό	☐
9.	Για θρησκευτικό τουρισμό	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 15: Η τουριστική ανάπτυξη ασκεί θετική ή αρνητική επιρροή στο περιβάλλον;

Ναι Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 16: Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της ευρύτερης περιοχής της Κοινότητας Κιτίου όσον αφορά τον τουρισμό σε σύγκριση με άλλες περιοχές της Επαρχίας Λάρνακας; **(ΚΩΔ.: 1,2,3,4,5,6,7)** (Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών με ιεράρχηση)

A/A	Πλεονεκτήματα Δήμου Αιγίου	
1.	Φυσικό περιβάλλον	☐
2.	Παραδοσιακός Χαρακτήρας	☐
3.	Αξιοθέατα – Ιστορία	☐
4.	Χαμηλό κόστος και υψηλή ποιότητα υπηρεσιών	☐
5.	Ηρεμία – Ησυχία	☐
6.	Προσβασιμότητα	☐
7.	Άλλο (περιγράψτε):	

ΕΡΩΤΗΣΗ 17: Ποιες είναι οι επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον ;

Ναι Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 18: Ποιες από τις παρακάτω εγκαταστάσεις διαθέτει η περιοχή της Κοινότητας Κιτίου για την εξυπηρέτηση και τη ψυχαγωγία των επισκεπτών;

(Ιεραρχήστε) (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14)

A/A	Διαθέσιμες Εγκαταστάσεις Κοινότητας Κιτίου	
1.	Ξενοδοχεία	☐
2.	Παραδοσιακούς Ξενώνες	☐
3.	Κατασκηνώσεις	☐
4.	Αθλητικές εγκαταστάσεις	☐
5.	Μπαρ – Καφετέριες	☐
6.	SPA	☐
7.	Συνεδριακό Χώρο	☐
8.	Αίθουσα Επαγγελματικών συναντήσεων	☐
9.	Χώροι πρόσβασης στο Internet	☐
10.	Εγκαταστάσεις για ιππασία	☐
11.	Εγκαταστάσεις για αθλήματα στο νερό	☐
12.	Μονοπάτια για περιπάτους/ορειβασία	☐
13.	Περίπτερο Περιβαλλοντικής ενημέρωσης	☐
14.	Περίπτερο ενημέρωσης τουριστών	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 19: Πως εκτιμάτε την ποιότητα του τουρισμού που προσέρχεται στη περιοχή; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5)

1. Πολύ κακή   2. Κακή   3. Μέτρια   4. Καλή   5. Πολύ καλή

ΕΡΩΤΗΣΗ 20: Θεωρείτε ότι η συνεργασία με τουριστικά πρακτορεία επιδρά στη τουριστική προσέλευση;

Ναι Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 21: Ποιο θεωρείτε ως σημαντικότερο σκοπό των επισκεπτών /τουριστών, στη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5, 6)

A/A	Σκοπός Επίσκεψης Τουριστών/Επισκεπτών	
1.	Επαγγελματικοί λόγοι	☐
2.	Ταξίδι Αναψυχής	☐
3.	Αγροτουρισμός	☐
4.	Οικοτουρισμός	☐
5.	Θρησκευτικός τουρισμός	☐
6.	Αθλητικός τουρισμός	☐
7.	Πολιτιστικός τουρισμός	

ΕΡΩΤΗΣΗ 22: Κατά πόσο επηρεάστηκαν οι παρακάτω πλευρές της ζωής σας, ως δημότες από τον τουρισμό; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3,)

A/A	Πτυχές Καθημερινότητας	1. Βελτιώθηκε	2. Χειροτέρεψε	3. Δεν επηρεάστηκε
1.	Οικονομική ζωή	☐	☐	☐
2.	Κοινωνική ζωή	☐	☐	☐
3.	Περιβάλλον	☐	☐	☐
4.	Καθημερινότητα (κυκλοφορία κλπ)	☐	☐	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 23: Σε ποια σημεία της τουριστικής Ανάπτυξης/Διατήρησης πιστεύετε ότι οι Δημότες – Κάτοικοι πρέπει να συμμετέχουν; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5)

A/A	Σημεία Τουριστικής Ανάπτυξης/Διατήρησης	
1.	Απόφαση για την κατεύθυνση και την κλιμάκωση της τουριστικής ανάπτυξης	☐
2.	Εφαρμογή του εκάστοτε τουριστικού σχεδίου	☐
3.	Επίβλεψη της πορείας του εκάστοτε τουριστικού σχεδίου	☐

A/A	Σημεία Τουριστικής Ανάπτυξης/Διατήρησης	
4.	Δραστηριότητες για την διατήρηση του περιβάλλοντος	☐
5.	Διαπραγμάτευση και εκτίμηση όταν μία νέα πολιτική εφαρμόζεται	☐
6.	Δεν είναι απαραίτητο να συμμετέχουν	☐

ΕΡΩΤΗΣΗ 24: Κατά τη γνώμη σας ως Δημότες/Επισκέπτες υπάρχουν προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή της Κοινότητας Κιτίου; Εάν ΝΑΙ παρακαλώ ιεραρχήστε τις απαντήσεις σας κατά βαθμό σπουδαιότητας του προβλήματος. (ΚΩΔ.: 1^ο, 2^ο, 3^ο, 4^ο, 5^ο, 6^ο, 7^ο, 8^ο)

A/A	Προβλήματα Ανάπτυξης Τουρισμού Δήμου Κιτίου	ΝΑΙ (Ιεραρχήστε)	ΟΧΙ
1.	Οδικό δίκτυο	☐	☐
2.	Υπηρεσίες του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα (Τράπεζες, Ταχυδρομεία, υποκαταστήματα Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε. κλπ)	☐	☐
3.	Εξυπηρέτηση των επισκεπτών	☐	☐
4.	Έλλειψη προβολής του τόπου από φορείς	☐	☐
5.	Έλλειψη εκπαίδευσης/κατάρτισης του πληθυσμού που ασχολείται με τον τουρισμό	☐	☐
6.	Έλλειψη υποδομών	☐	☐
7.	Έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού	☐	☐
8.	Άλλο (περιγράψτε):		

ΕΡΩΤΗΣΗ 25: Ποιοι κατά τη γνώμη σας είναι οι στόχοι της περιοχής σας ώστε να επιτευχθεί βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και πως τους ιεραρχείτε από τον πιο σημαντικό προς το λιγότερο σημαντικό; (ΚΩΔ.: 1^{ος}, 2^{ος}, 3^{ος}, 4^{ος}, 5^{ος}, 6^{ος}, 7^{ος}, 8^{ος}, 9^{ος})

A/A	Στόχοι για Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξης	ΝΑΙ (Ιεραρχήστε)
1.	Διατήρηση του αγροτικού τομέα	☐
2.	Νέες θέσεις εργασίας	☐

A/A	Στόχοι για Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξης	ΝΑΙ (Ιεραρχήστε)
3.	Βελτίωση των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων	☐
4.	Διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της περιοχής	☐
5.	Διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος	☐
6.	Βελτίωση των συγκοινωνιών	☐
7.	Βελτίωση του δικτύου τεχνικών υποδομών (ύδρευσης, αποχέτευσης)	☐
8.	Επισκεψιμότητα των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων	☐
9.	Βελτίωση της Δημόσιας καθαριότητας και του περιβάλλοντος	☐
10.	Άλλος (περιγράψτε):	

ΕΡΩΤΗΣΗ 26 : Πως προβλέπετε βάση της αναπτυξιακής πολιτικής της Κοινότητας Κιτίου, ότι θα εξελιχθεί ο τουρισμός τα επόμενα 10 χρόνια; (ΚΩΔ.1, 2, 3)

1. Θετικά   2. Αρνητικά   3. Θα παραμείνει στάσιμος

ΕΡΩΤΗΣΗ 27: Ποιοι από τους παρακάτω λόγους, θεωρείτε ότι συμβάλλουν αρνητικά στην καθημερινότητα της ζωή σας στην ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Κιτίου; (ΚΩΔ.: 1, 2, 3, 4, 5)

A/A	Λόγοι που συμβάλλουν αρνητικά	
1.	Έλλειψη ικανοποιητικών οικονομικών ενισχύσεων	☐
2.	Συμπεριφορά τουριστών	☐
3.	Μη ύπαρξη ικανοποιητικών κινήτρων για την ανάπτυξη της περιοχής	☐
4.	Μη ύπαρξη διαχειριστικών σχεδίων για την περιοχή	☐
5.	Μη εφαρμογή /αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων διαχειριστικών σχεδίων	☐
6.	Άλλοι Λόγοι (περιγράψτε):	

